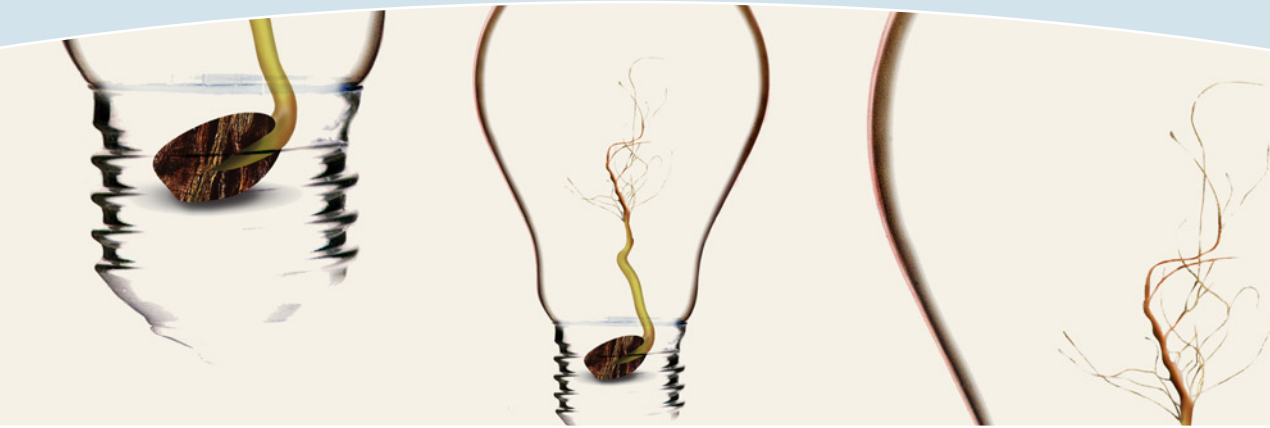

ERHVERVS- OG BYGGESTYRELSEN

Iværksætterindeks 2005

– Vilkår for iværksættere i Danmark

Oktober 2005

Iværksætterindeks 2005

- vilkår for iværksættere i Danmark

Publikationen kan bestilles hos

Byggecentrum

Lautrupvang 1B

2750 Ballerup

tlf. 70 12 06 00

Mail: bog@byggecentrum.dk

Publikationen kan også hentes på

Erhvervs- og Byggestyrelsens hjemmeside:

www.ebst.dk

Oplag

750 stk.

Pris

100,00 kr. incl. moms

ISBN

Trykt udgave 87-91340-30-0

Elektronisk udgave 87-91340-03-9

Design

Designgrafik

Trykt i Danmark, oktober 2005

af Schultz Grafisk A/S

Erhvervs- og Byggestyrelsen

Dahlerups Pakhus

Langelinie Allé 17

2100 København Ø

Tlf. 35 46 60 00

Fax. 35 46 60 01

Iværksætterindeks 2005

– Vilkår for iværksættere i Danmark

Indholdsfortegnelse

	Forord	5
	Sammenfatning	7
1	Indledning	9
2	Iværksætteraktivitet	13
2.1	Iværksætteres betydning for Danmarks velstand	14
2.2	Sammenligning af iværksætteraktivitet	16
2.3	Danmarks præstationer versus top 3 landene	22
2.4	Danmarks præstationer versus top 3 i Europa	24
3	Iværksætteres rammebetingelser	25
3.1	Sammenhæng mellem iværksætteraktivitet og gode rammebetingelser	29
3.2	Danmarks rammebetingelser sammenlignet med top 3 landene	31
4	Hvor skal vi prioritere vores ressourcer?	39
Appendiks 1	Beskrivelse af præstationsindikatorer	47
A1.1	Opstart af nye virksomheder	47
A1.2	Vækst i nye virksomheder	49
A1.3	Test af vækstdata	49
Appendiks 2	Beskrivelse af indikatorer for rammebetingelser	53
A2.1	Politikområdet: Teknologioverførsel	54
A2.2	Politikområdet: Adgangsbarrierer	58
A2.3	Politikområdet: Adgang til udenlandske markeder	61
A2.4	Politikområdet: Lånekapital	63
A2.5	Politikområdet: Venturekapital	66
A2.6	Politikområdet: Exit muligheder	69
A2.7	Politikområdet: Formue og arveskat	72
A2.8	Politikområdet: Kapitalskat	74
A2.9	Politikområdet: Genstartsmuligheder	77
A2.10	Politikområdet: Iværksætteruddannelser	79
A2.11	Politikområdet: Traditionelle merkantile uddannelser	82
A2.12	Politikområdet: Offentlige programmer	83

A2.13	Politikområdet: Indkomstskat	85
A2.14	Politikområdet: Selskabsskat (inkl. fiskale incitamerter)	87
A2.15	Politikområdet: Konkurslovgivning	89
A2.16	Politikområdet: Administrative byrder	92
A2.17	Politikområdet: Arbejdsmarkedsregulering	98
A2.18	Politikområdet: Motivation for iværksætteri	102
	Litteraturoversigt	107

Forord

Iværksættere repræsenterer det bedste af dét, jeg kalder “den danske drøm”. Drømmen om, at du gennem snilde, flid, held og hårdt arbejde kan få succes som selvstændig og skabe et bedre liv for dig selv og din familie.

Vi ved, at iværksættere har stor betydning for dansk økonomi. Iværksættere skaber innovation ved at udvikle nye produkter, produktionsmetoder og teknologier. Og iværksættere er med til at styrke konkurrencen, fordi de udfordrer eksisterende virksomheder på markederne. Dermed bidrager iværksættere til vækst og beskæftigelse og til at genskabe de arbejdspladser, der flytter ud. Det er vigtigt.

Derfor har regeringen sat sig et ambitiøst mål på iværksætterområdet. Danmark skal tilhøre den europæiske iværksætterelite i 2010 og være blandt de samfund i verden, hvor der starter flest nye vækstvirksomheder i 2015.

Men hvordan når vi vores mål? Iværksætterindekset 2005 er et bidrag til denne debat. Rapporten giver et samlet overblik over Danmarks status som iværksætternation. Den danske iværksætteraktivitet og de danske rammebetingelser sammenlignes med de bedste iværksætterlande og Danmarks styrker og svagheder som iværksætternation forsøges kortlagt. Desuden giver indekset mulighed for løbende at følge med i, om de danske rammebetingelser for iværksættere forbedres i et omfang, så regeringen kan nå sine målsætninger.

Med Iværksætterindeks 2005 har vi fået endnu et indspark til iværksætterdebatten om, hvordan vi gør Danmark til et førende iværksættersamfund og sikrer de bedste betingelser for, at danskerne kan leve iværksætterdrømmen ud.

Bendt Bendtsen
Økonomi- og erhvervsminister

Oktober 2005

Sammenfatning

Iværksætterindeks 2005 er en systematisk måling af de danske rammebetingelser og præstationer på iværksætterområdet i forhold til en række andre lande. Dette års måling viser, at Danmark siden Iværksætterindeks 2004 har forbedret rammebetingelserne for iværksættere mere end en række af de bedste iværksætterlande. For eksempel har en ændring af konkursloven gjort det muligt hurtigere at få gældssanering for konkursramte erhvervsdrivende. Det danske marked for venture kapital er også blevet forbedret i forhold til en række andre lande.

Hvis Danmark fortsætter med at forbedre rammebetingelserne i samme hastighed som i det foregående år, og top 3 landenes udvikling også fortsætter, er det sandsynligt, at Danmark vil have lige så gode rammebetingelser som de bedste lande omkring 2010.

Danmark er allerede i dag fuldt på højde med de bedste landes på en række områder, mens vi er langt efter de bedste landes på en række andre områder. Analysen peger på, at Danmark særligt bør fokusere på at forbedre områderne iværksætteruddannelse, beskatning af iværksættere, venture kapital, privat rådgivning samt mulighederne for genstart for iværksættere eller rekonstruktion af iværksætterens virksomhed. Vigtigheden af de fem områder er bekræftet af en række andre studier. Det er ikke de eneste områder, hvor Danmark har noget at lære, men ifølge analysen er disse fem områder kritiske for at forbedre præstationerne.

Arbejdsmarkedsregulering og adgang til udenlandske markeder har også stor betydning for iværksætteraktiviteten, men her er Danmark tæt på eller på niveau med de bedste lande.

På præstationerne ligger Danmark i dag stadig langt efter de bedste lande, når andelen af vækstiværksættere sammenlignes. Resultatet er stabilt på tværs af en række forskellige definitioner af, hvad en vækstiværksætter er. De danske opstartsrate ligger derimod relativt højt sammenlignet med andre lande.

Det er for tidligt at sige noget med sikkerhed om udviklingen i præstationerne, men præstationerne vil med nogle forsinkelse blive forbedret i takt med rammebetingelserne bliver bedre.

1 Indledning

I Danmark er vi gode til at starte nye virksomheder, men vi kan fortsat blive bedre til at få de nye virksomheder ind i et godt vækstforløb.

Omkring fem procent af den voksne danske befolkning er i færd med at starte eller har inden for de seneste 3½ år startet ny virksomhed (Global Entrepreneurship Monitor, 2004), og for hver 100 virksomheder i Danmark starter der næsten 10 nye op hvert år. 10 ud af 100 virksomheder er en ganske høj opstartsrate, der kan måle sig med lande som Holland og USA, og som er bedre end lande som Sverige og Finland.

Få virksomheder kommer imidlertid ind i et solidt vækstforløb. Alt efter hvilken definition af vækstiværksættere der benyttes, varierer andelen af vækstiværksættere i Danmark. Fælles for definitionerne er dog, at Danmark sammenlignet med andre lande har relativt få vækstiværksættere. Ifølge de beregninger, der ligger til grund for analysen, udvikler lidt under fem procent af iværksættervirksomhederne sig til vækstiværksættere.

I lande tæt på os som England og Sverige er andelen højere, henholdsvis ca. ni og syv procent. Og i USA bliver op mod 15 procent af de nye virksomheder til vækstvirksomheder.

Derfor har regeringen også sat sig to ambitiøse mål på iværksætterområdet. Danmark skal i 2010 være i den europæiske elite på iværksætterområdet, og i 2015 skal Danmark være blandt de samfund i verden, hvor der startes flest nye vækstvirksomheder op. Den sidste målsætning er den mest ambitiøse og danner udgangspunktet for de fleste målinger i denne rapport. Formodningen er, at det tager omkring tre til fem år, fra rammebetingelserne er på plads, til resultatet viser sig i iværksætterpræstationen. Hvis det er korrekt, betyder det, at Danmark skal være blandt de samfund i verden, der har de bedste rammebetingelser for iværksættere omkring år 2010, hvis vi vil gøre os forhåbninger om at opfylde regeringens målsætning om vækstiværksættere.

Rammebetingelserne for iværksættere omfatter en lang række områder. Gode muligheder for at afsætte varer eller ydelser skal være til stede. Adgangen til kapital skal være god. De kompetencer det kræver at starte en ny virksomhed og få den til at vokse skal være tilgængelige. Incitamentsstrukturen skal sikre, at det kan betale sig at udvise virkelyst. Endelig skal landets kultur motivere folk til at tage chancen som iværksætter, påskønne andres forsøg og acceptere hvis det ender galt.

Men hvad betyder det i praksis? Hvor meget betyder liberaliseringer for iværksætteres markedsadgang? Hvor meget kapital er nødvendigt? Hvordan opbygges kompetencerne? Hvor store skal incitamenterne være? Spørgsmålene om rammebetingelserne er utallige.

Ingen optimal metode eksisterer til at besvare disse og lignende spørgsmål, men internationale sammenligninger af iværksætteraktiviteten og rammebetingelserne kan være med til at give nogle af svarene. Ved at sammenligne den danske iværksætteraktivitet og de danske rammebetingelser for iværksættere med andre OECD lande¹ gør Iværksætterindeks 2005 det muligt at vurdere, om vi er på vej til at nå vores målsætninger.

I alt giver indekset et statusbillede af Danmark som iværksætternation ved at besvare tre overordnede spørgsmål:

- Udvikler Danmarks rammebetingelser og iværksætteraktivitet sig i den rigtige retning i forhold til de bedste iværksætternationer og de øvrige europæiske lande?
- Hvor meget mangler Danmark for at nå målet om at være i den europæiske elite på iværksætterområdet og blandt de lande med de bedste rammebetingelser for iværksættere i 2010?
- Er der behov for at øge indsatsen, hvis vi skal være i den europæiske elite i 2010 og være blandt de lande hvor der startes flest nye vækstvirksomheder i 2015?

Iværksætterindekset benytter en benchmarkmetode udviklet af Erhvervs- og Byggestyrelsen, FORA og OECD. Metoden adskiller sig fra traditionelle benchmarkanalyser ved dels at se på landenes rammebetingelser for iværksættere og deres iværksætterpræstationer dels at undersøge sammenhængen mellem landenes rammebetingelser og iværksætterpræstationer.

Antagelsen bag denne form for benchmark metode er, at forskelle i landenes præstationer (her iværksætteraktivitet) kan forklares ud fra forskelle i landenes rammebetingelser.

¹ Der er ambitionen at kunne sammenligne Danmark med alle OECD-lande. Der er data for rammebetingelser for alle OECD-lande, mens der kun er data for to eller flere præstationsindikatorer for følgende 20 lande: USA, Canada, Korea, Danmark, Irland, Spanien, Japan, Italien, Storbritannien, Holland, Sverige, Belgien, Frankrig, Norge, Finland, Grækenland, Portugal, Tyskland, Østrig, Schweiz.

Benchmark metoden kan ganske vist ikke direkte afdække årsagssammenhænge, men den kan identificere den politik, der føres i de bedste iværksætterlande. Når landene med de bedste præstationer har særskilt gode rammebetingelser på nogle politikområder, er det sandsynligt, at de pågældende områder har særlig betydning. Iværksætterindekset gør det derfor muligt at sandsynliggøre, hvilke rammebetingelser der er særligt vigtige, og hvilke lande vi med fordel kan lære af.

På internationalt plan foregår der i disse år et stort arbejde med at udarbejde et nuanceret videngrundlag for hvilke faktorer, der har betydning for et lands iværksætterpræstationer. I samarbejde med OECD er Danmark et af de lande, der fører an i de bestræbelser.

Iværksætterindeks 2005 er udarbejdet af Erhvervs- og Byggestyrelsen og FORA. Et internationalt konsortium af internationalt anerkendte iværksættereksperter og regeringsrepræsentanter har deltaget i drøftelser af den bagvedliggende model og har bidraget til at opnå ny indsigt i sammenhængen mellem iværksætteraktivitet og rammebetingelser (se uddybende notat på [www.ebst.dk\ivaerksaetterindeks](http://www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks)). Modellen er en videreudvikling af den model, der blev anvendt i Vækstreddegørelsen 2004. Udvidelsen har betydet, at en række nye områder om markedsadgang og konkurrenceforhold er kommet med, og at en række andre områder er blevet opdelt yderligere i forhold til sidste år.

Den nye model inddrager også væsentligt flere indikatorer, end tilfældet var i Vækstreddegørelse 2004 og Iværksætterindeks 2004, og der er udført et større arbejde med at kvalitetsvurdere de anvendte indikatorer (se uddybende notat på www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks). Indikatorerne er vurderet ud fra en kvalitetsmanual, der bygger på FN's og OECD's kvalitetsmanual. Endelig er der, med udgangspunkt i en manual om sammensatte indeks netop udgivet af OECD og EU Kommissionen (OECD, 2005), sket en række forbedringer af måden at konstruere sammensatte indeks på.

På trods af alle forbedringerne er metoden ikke perfekt og skal på en række områder suppleres med anden form for analyse. Metoden giver et samlet overblik over den danske iværksætteraktivitet og de danske rammebetingelser i forhold til udlandet. Metoden giver også en god indikation af, hvilke områder Danmark særligt bør satse på at forbedre. Metoden giver derimod ikke et svar på, hvordan Danmark skal forbedre de identificerede områder. Metoden kan anvise, hvilke lande der klarer sig godt på de pågældende områder, samt hvor Danmark kan hente inspiration. Men en copy and paste af politikinitiativer fra andre lande er næppe optimal.

Kapitel 2 fokuserer på iværksætteraktivitet. Det vil sige Danmarks evne til at starte nye virksomheder og få dem til at vokse. Efter en kort redegørelse for betydningen af at have en høj iværksætteraktivitet udvælges de tre bedste iværksætterlande, som Danmark i resten af rapporten bliver sammenlignet med. Det bliver analyseret, hvor meget Danmark mangler for at være blandt de bedste tre lande på opstart af nye virksomheder og nye vækstvirksomheder. Kapitlet ser også kort på, hvordan Danmark ligger i forhold til de bedste europæiske lande.

Kapitel 3 fokuserer på iværksætteres rammebetingelser. Først sammenlignes Danmarks rammebetingelser med de bedste landes rammebetingelser. Herefter vurderes det, om Danmarks rammebetingelser bevæger sig i den rigtige retning, og om vi vil nå målet om at være blandt de lande med de bedste rammebetingelser i 2010. Kapitlet diskuterer også, om konklusionerne er påvirket af, hvem Danmark bliver sammenlignet med. Vil konklusionerne være de samme, hvis Danmark bliver sammenlignet med de bedste lande i Europa eller andre grupper af lande, hvor samfundsofbygningen og sociale strukturer er tættere på de danske end det for eksempel er tilfældet i Korea.

Kapitel 4 vurderer, om nogle rammebetingelser synes vigtigere end andre og i hvilket omfang, der er behov for at øge indsatsen på konkrete rammebetingelser.

2 Iværksætteraktivitet

Erhvervs- og Byggestyrelsen og FORA – Økonomi- og Erhvervsministeriets enhed for Erhvervsøkonomisk Forskning og Analyse – startede i 2001 et større analysearbejde af, hvordan iværksætteraktivitet kan måles. Det viste sig hurtigt, at området er plaget af mangel på gode data og definitioner.

Iværksætteraktivitet er en proces fra en lyst til at starte for sig selv over registrering af selve virksomheden til vækst eller stagnation. Aktiviteten kan derfor måles på mange måder, og det afhænger af formålet med analysen, hvad der bliver målt og hvordan. Regeringen satser på at øge den danske velstand gennem en højere iværksætteraktivitet. Iværksætteraktiviteten bliver målt ved de to dele af processen, som analyser viser, har størst betydning for væksten. Her måles iværksætteraktivitet ved at se på, hvor mange nye virksomheder der startes (og hvor mange der er involveret i at starte dem) samt hvor meget de nye virksomheder vokser (OECD, 2005).

I Danmark er der mange, der ønsker at starte ny virksomhed og hvert år starter i omegnen af 16.000 virksomheder op. Set over en tiårig periode har vi oplevet en stigning, der toppede under it-boblen og siden har været svagt aftagende. Vi starter dog stadig ca. 2.000 flere virksomheder om året, end vi gjorde for ti år siden (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2005). Vores opstartsrate har da også i de seneste år været på niveau med lande som Holland og USA og bedre end f.eks. Finland og Sverige.

Til gengæld bliver en stor del af de nye virksomheder aldrig særligt store. Beregninger fra Økonomi- og Erhvervsministeriet viser, at af de virksomheder der startede i perioden 1995 til 2000, var under halvdelen tilbage (42.000 virksomheder) i 2002. Af de 42.000 virksomheder formåede kun 1536 at skabe en vækst på over 60 procent mellem 2000 og 2002.

Iværksætterindeksets beregninger, som bygger på lidt nyere data og en lidt anden definition af vækstiværksættere end Økonomi- og Erhvervsministeriet (2005), viser, at lige under 5 procent af de nye danske virksomheder bliver til vækstvirksomheder. Det er ikke noget imponerende tal. I lande tæt på os som England og Sverige er andelen henholdsvis ca. 9 og 7 procent. I USA, som er blandt de absolut førende iværksætterlande, bliver op mod 15 procent af de nye virksomheder til vækstvirksomheder.

Hvis Danmark skal nå målsætningen om at være blandt de samfund i verden, hvor der nystartes flest vækstvirksomheder i 2015, skal antallet

af vækstvirksomheder altså tredobles. Skal Danmark op blandt de bedste europæiske lande skal antallet fordobles.

2.1 Iværksætteres betydning for Danmarks velstand

Nye virksomheder har stor betydning for skabelsen af velstand og forbedringen af Danmarks produktivitet. En konstant strøm af nye virksomheder skærper konkurrencen, fremmer innovation i hele samfundet, og ruster danske virksomheder bedre til den globale konkurrence.

Iværksætteri er særlig vigtigt i en tid præget af globalisering og udflytning af arbejdspladser. Her har Danmark nogle store udfordringer. Der skal skabes mindst lige så mange nye job, som der flytter ud. Vores velstand afhænger i stigende grad af vores evne til at konkurrere på ny viden og nye ideer, som anvendes til produktion og nye arbejdspladser med en høj værditilvækst.

Nye opgørelser viser da også, at op mod 17 procent af væksten i produktiviteten i dag kan tilskrives udskiftningen af virksomheder, og at nye virksomheder skaber op mod 26.500 danske jobs blot i opstartsåret (Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2004; Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2005).

Bidraget til produktivitetstilvæksten på 17 procent er fremkommet ved, at opdele den årlige stigning i produktiviteten på fire faktorer: produktivtetsvækst fra eksisterende virksomheder, ændringer i markedsandele fra virksomheder med højere eller lavere produktivtetsvækst i forhold til gennemsnittet inden for branchen, ændringer i markedsandele fra virksomheder med stigende eller faldende produktivtetsudvikling og endelig bidrag fra nystartede og lukkede virksomheder. Analysen bygger på regnskabsdata for perioden 1997-2002 fra knap 5.000 danske selskaber med mere end ni ansatte (Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2004).

I USA, som er blandt de lande, der har udviklet de bedste rammebetingelser og har flest vækstiværksættere, har analyser vist, at nye virksomheder står for mellem en tredjedel og halvdelen af den økonomiske fremgang og for langt det meste af den stigende beskæftigelse (Birch, 1987).

En særlig betydning har nye vækstvirksomheder – dvs. iværksættere med høje vækstrater. Ikke blot bidrager vækstiværksættere med nye produkter, serviceydelser og arbejdspladser. Deres succes og vækst presser også andre virksomheder til at nytænke og forbedre sig til gavn for den samlede dan-

ske innovations- og konkurrenceevne. Det har stor betydning for Danmarks produktivitet, velstand og globale konkurrenceevne.

Selvom det er få nye virksomheder, der bliver vækstvirksomheder, ser det ud til, at en central del af Danmarks velstand stammer fra tilgangen af nye vækstvirksomheder. Beregninger fra Økonomi- og Erhvervsministeriet viser således, at en fordobling af antallet af vækstiværksættere formodes at ville hæve værditilvæksten i samfundet med 9,91 milliarder kroner, hvilket omtrent svarer til en vækst i BNP (2002) på 0,8 procent (Økonomi og Erhvervsministeriet, 2005).

Vækstiværksætteres betydning vil næppe mindske i de kommende år. Flere internationale undersøgelser viser, at værditilvæksten i samfundet i voksende omfang skyldes øget brug af videnarbejdere, innovativ adfærd og en god forståelse for at udnytte kapital og arbejdskraft.

Noget tyder på, at vækstiværksættere har lige netop den egenskab, at de er i stand til at udnytte deres kapital og arbejdskraft bedre. Analyser baseret på alle nye danske virksomheder viser en positiv sammenhæng mellem iværksætteres multifaktorproduktivtetsniveau og deres vækst. Højvækstiværksættere bidrager altså mest til den samlede vækst i multifaktorproduktiviteten (MFP), jf. figur.

Figur 2.1 Sammenhæng mellem vækst i nye virksomheder og MFP-niveau

Anm.: Iværksættervirksomheder er i 1999 eller 2000 mellem 0 og 5 år og overlever i mindst 3 år. Virksomhederne er inddelt i 100 klasser efter vækststørrelse. Vækst og produktivitet er simple gennemsnit indenfor klassen. Virksomheder med mindre end 3 årsvarik i udgangsåret er ikke indeholdt i figuren. Offentlige enheder er udeladt.

Kilde: Økonomi- og Erhvervsministeriets Virksomhedsdatabase.

Selvom figuren ikke kan sige noget om det kausale forhold mellem iværksættervækst og MFP niveau, giver den et fingerpeg om, at størstedelen af iværksætternes samlede bidrag til væksten i produktiviteten kommer fra vækstiværksættere.

2.2 Sammenligning af iværksætteraktivitet

Hvis Danmark skal være et godt iværksætterland, så skal vi være gode til at skabe succesfulde iværksættervirksomheder. Det betyder, at vi både skal være flittige til at starte nye virksomheder, og at vi skal være gode til at få de nye virksomheder til at vokse.

Iværksætteraktivitet kan som nævnt måles, på mange måder og afhængigt af formålet med analysen kan forskellige definitioner være mest hensigtsmæssige. Iværksætterindekset benytter et samlet mål for iværksætteraktivitet, der kombinerer data for opstartsaktivitet og vækst i nye virksomheder (se boks), da disse er tæt korreleret med produktivtetsvækst. Den samme definition blev anvendt i Iværksætterindeks 2004 samt i OECD's store benchmarkstudie af iværksættere (OECD, 2005).

Boks 2.1 Indikatorer benyttet til at måle iværksætteraktivitet

Det samlede mål for iværksætteraktivitet består af to aktivitetsmål, henholdsvis *Opstart af nye virksomheder* og *Vækst i nye virksomheder*.

Opstart af nye virksomheder kan yderligere opdeles i to indikatorer:

- *Faktiske opstartsrater*, der måler antallet af nye virksomheder som andel af den samlede virksomhedsbestand. Opstartsraterne udarbejdes af Eurostat, EU's statistiske kontor, og bygger på registreringer af nye virksomheder.
- Det såkaldte *Total Entrepreneurial Activity (TEA) indeks*, der måler den andel af befolkningen, der er i gang med at starte en virksomhed, eller som driver en nystartet virksomhed (maksimalt 3½ år gammel). TEA indekset udarbejdes af Global Entrepreneurship Monitor (GEM) konsortiet, der er et multinationalt forskningsprogram, der via telefoninterviews med et repræsentativt udsnit af befolkningen mellem 15 og 64 år tilvejebringer årlige vurderinger af iværksætteraktiviteten. I 2004 deltog 34 lande i GEM.

Vækst i nye virksomheder kan også opdeles i to indikatorer:

- Andelen af nye virksomheder med vækst i omsætningen over 60 procent fra 2001 til 2003. Indikatoren er udregnet på baggrund af data for nye virksomheder, der er startet i perioden 1997 til 2001, hvor mindst 15 årsværk indgår i virksomheden i 2001 og hvor virksomheden stadig eksisterer i 2003.
- Andelen af nye virksomheder med vækst i antallet af ansatte over 60 procent fra 2001 til 2003. Indikatoren er udregnet på baggrund af data for nye virksomheder, der er startet i perioden 1997 til 2001, hvor mindst 15 årsværk indgår i virksomheden i 2001 og hvor virksomheden stadig eksisterer i 2003.

Samlet mål for iværksætteraktivitet		
Aktivitetsmål	Opstart af nye virksomheder	Vækst i nye virksomheder
Indikatorer	Faktiske opstartsrate	Vækst i omsætning over 60 pct.
	TEA indeks	Vækst i ansatte over 60 pct.

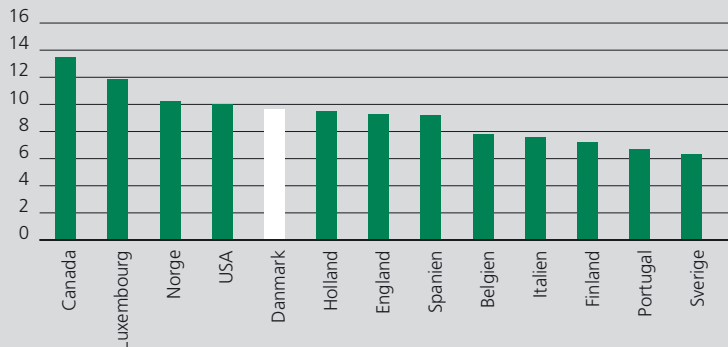
Se appendiks 1 for yderligere beskrivelse af de enkelte indikatorer for iværksætteraktivitet.

Danmark er godt med på opstart, mindre godt med på vækst

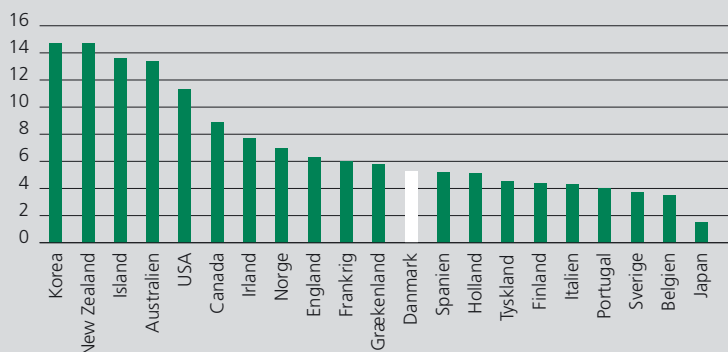
Danmark er godt med, når det gælder opstart af nye virksomheder. Særligt hvis man ser på de faktiske opstartsrate, der måler andelen af nyregistrerede virksomheder som andel af den samlede virksomhedsbestand, opnår Danmark en fremtrædende placering. Danmark ligger derimod midt i feltet på Global Entrepreneurship Monitors (GEM) TEA indeks, der måler den andel af befolkningen, der er i gang med at starte en virksomhed eller driver en nystartet virksomhed (maksimalt 3½ år gammel). Til gengæld ligger vi i bunden, når det gælder vækst i nye virksomheder, jf. figur.

Figur 2.2 Danmarks placering på indikatorerne for iværksætteraktivitet

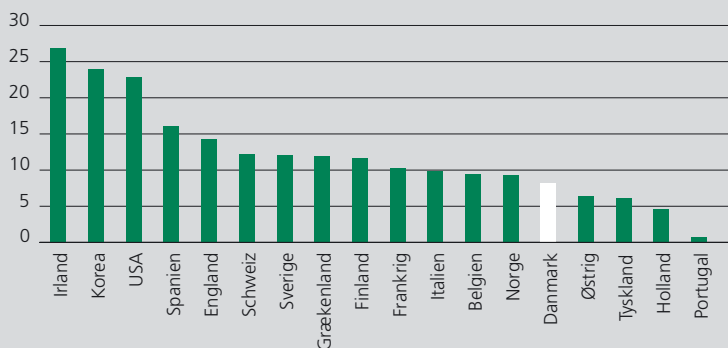
Faktiske opstartsrate – 2001 og 2002

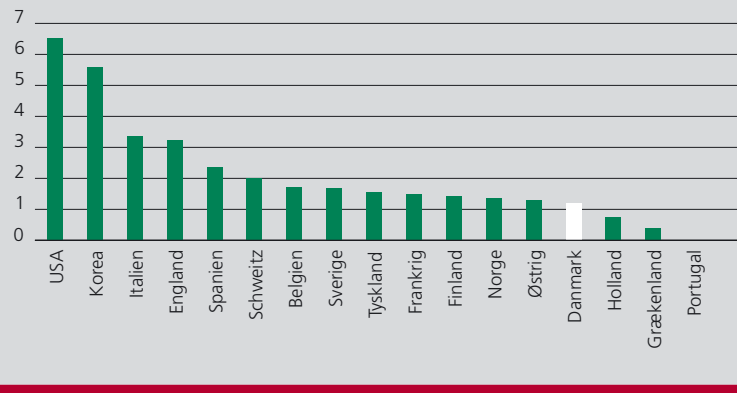
TEA indeks – 2004

Andel iværksættere med vækst i omsætning på over 60 procent – 2001-2003

**Andel iværksættere med vækst i ansatte på over 60 procent
– 2001-2003**

Kilde: Eurostat, GEM (2004), Schött (2005A), Bureau van Dijk, Statistics Canada, US Census, US Small Business Administration og egne beregninger.

Kun Canada og til dels Luxembourg har væsentligt højere opstartsrate end Danmark (figur 2.2). Ellers ligger Danmark på linie med de bedste, herunder USA. På denne indikator ser det derfor ud til, at Danmark allerede har nået regeringens målsætning om at blive blandt de bedste i Europa.

Faktiske opstartsrate eksisterer ikke for en lang række af de lande der indgår i indekset. Målingen af opstartsrate er derfor suppleret med det såkaldte TEA indeks. På TEA indekset, der måler den andel af befolkningen, der er i gang med at starte en virksomhed eller driver en nystartet virksomhed (maksimalt 3½ år gammel), ligger Danmark efter lande som Korea, USA og Canada, men på niveau med de fleste af de europæiske lande. Irland og Island ser dog ud til at skille sig ud med væsentlig bedre præstationer. Danmark mangler derfor i forhold til denne indikator noget for at være blandt de bedste i Europa.

TEA målingen og de faktiske opstartsrate giver anledning til stort set samme rangering af de lande, hvor der er tal for begge indikatorer. Men TEA indekset viser en stor niveauforskel mellem USA og Europa, der ikke fremgår af de faktiske opstartsrate. I fortolkningen af data bliver der lagt mest vægt på de faktiske opstartsrate, da de baserer sig på faktiske registreringer af antallet af nye virksomheder, hvilket er hvad Iværksætterindekset ønsker at måle. TEA indekset involverer en vis subjektiv vurdering af, hvornår en person er involveret i opstart, medregner folk der har planer om at starte, men aldrig kommer i gang samt tæller personer involveret i opstart og ledelse af nye virksomheder og ikke antallet af nye virksomheder. Opstartsrate for USA er dog også

behæftet med en vis usikkerhed, da amerikanerne ikke har et centralt virksomhedsregister for alle virksomheder.

Med hensyn til vækst i nye virksomheder ser det mindre godt ud for Danmark. Her ligger Danmark på niveau med lande som Tyskland, Holland og Østrig, men efter lande som Sverige og England og langt efter de bedste lande som Korea og USA. Et simpelt gennemsnit af andelen af iværksættere med vækst i ansatte og omsætning over 60 procent viser, at lidt under 5 procent af de danske iværksættere kan karakteriseres som vækstiværksættere. I USA og Korea er det op mod 15 procent af iværksætterne. Skabelse af flere vækstiværksættere er derfor den store udfordring i forhold til regerings målsætninger.

Resultatet er stabilt på tværs af en række forskellige definitioner af, hvad en vækstiværksætter er (se også appendiks 1).

Udvælgelse af de bedste lande

Forskellen på landenes indbyrdes placering på de enkelte indikatorer, betyder, at udvælgelsen af landene med den højeste iværksætteraktivitet vil afhænge af, hvilken vægt de fire indikatorer bliver tildelt.

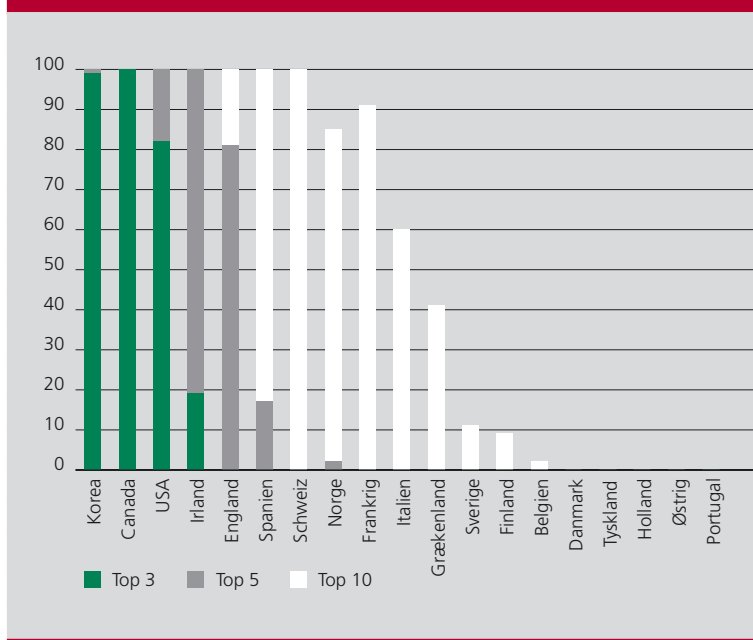
De forskellige dekomponeringer af væksten viser, at både opstart og vækst i nye virksomheder har betydning. Alle indikatorer er derfor væsentlige, men bidraget fra de enkelte indikatorer kan variere mellem landene, og det er endnu ikke klart, hvilken vægt de enkelte indikatorer skal gives i et samlet indeks for iværksætteraktivitet.

For at overvinde dette problem gennemføres en robusthedsanalyse, der beregner, med hvilken sandsynlighed landene placeres i top 3, top 5 eller top 10 alt efter hvilke vægte der anvendes.

Robusthedsanalysen viser, at ligegyldigt hvilken vægt de enkelte indikatorer tildeles, er Korea, Canada og USA med i de fleste top 3 beregninger. Irland er med i næsten 20 procent af top 3 beregningerne og i alle top 5 beregningerne. Derefter følger England og Spanien, der kommer i top 5 i henholdsvis 80 og 20 procent af beregningerne. Selv for de bedste europæiske lande er der imidlertid niveauforskul op til de tre bedste iværksætterlande, jf. figur.

På den baggrund vælges Korea, Canada og USA som de bedste lande på iværksætterområdet, og vil være de lande, som Danmark sammenlignes med i resten af rapporten (se figur).

Figur 2.3 Robusthedsanalyse – iværksætteraktivitet

Anm.: Robusthedsanalysen viser, hvor mange gange landene placerer sig i henholdsvis top 3, top 5 og top 10 ved forskellige vægte. I alt er der lavet test med 100.000 forskellige vægte, hvilket giver anledning til 100.000 forskellige rangordninger. Island er ikke inddraget i beregningen, da der kun er en indikator, der har data for Island. Islands placering er derfor uafhængig af de anvendte vægte.

Kilde: Egne beregninger.

I enkelte afsnit laves yderligere en sammenligning af Danmark med de bedste europæiske lande. Blandt de europæiske lande er Irland, England og Spanien kandidater til top 3. Island er også en mulig kandidat, men af de fire præstationsindikatorer er der for Island kun værdier for TEA indekset. TEA viser til gengæld, at Island er det europæiske land med den højeste iværksætteraktivitet. Island inkluderes derfor i top 3 for Europa sammen med Irland og England.

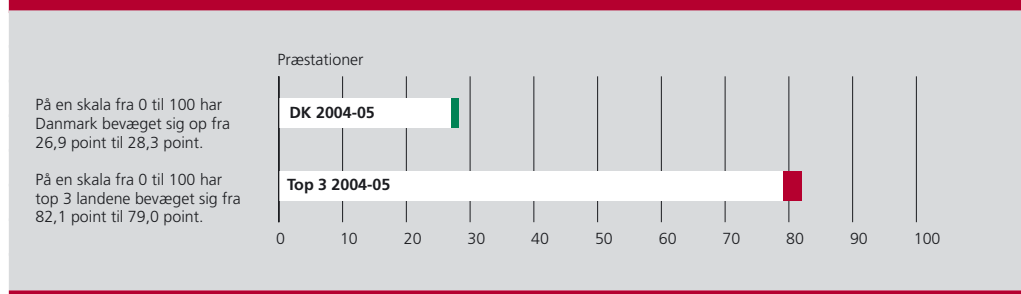
Robusthedsanalysen viser også, at Danmark ligger i bunden sammen med lande som Tyskland, Østrig, Portugal og Holland. Vi klarer os altså relativt dårligt på den samlede iværksætteraktivitet med meget få top 10 placeringer (så få at det ikke kan aflæses af figuren) og ingen top 3 eller top 5 placeringer.

2.3 Danmarks præstationer versus top 3 landene

Formålet med Iværksætterindekset er som nævnt at sammenligne Danmark med de bedste lande på iværksætterområdet. Målt på evnen til at starte nye virksomheder og få dem til at vokse er de bedste lande, som illustreret ovenfor, USA, Korea og Canada.

Set i forhold til Iværksætterindeks 2004 er afstanden mellem Danmark og de bedste landes iværksætterpræstationer blevet mindre. Den danske iværksætteraktivitet er blevet en anelse højere, mens top 3 landene er gået en anelse tilbage. Samlet er Danmark gået fra at være 55,2 point efter top 3 landene til at være 50,7 point efter, jf. figur.

Figur 2.4 Danmark versus top 3 – iværksætteres præstationer

Anm.: Landenes score på de fire indikatorer, faktiske opstartsrate, TEA indeks, vækst i ansatte og vækst i omsætning, er blevet normaliseret på en skala fra 0-100. For hver indikator har det bedste land fået 100 point og det dårligste land 0 point. Et lands samlede iværksætterpræstation er fremkommet ved at tage gennemsnittet af landets score på hver af de fire indikatorer. Top 3 landenes værdi er fremkommet ved at tage et simpelt gennemsnit af deres samlede score. Det farvede stykke af søjlen angiver, hvordan landenes præstationer har bevæget sig set i forhold til Iværksætterindeks 2004. Grønne bjælker illustrerer forbedringer, røde bjælker forværringer.

Kilde: Egne beregninger.

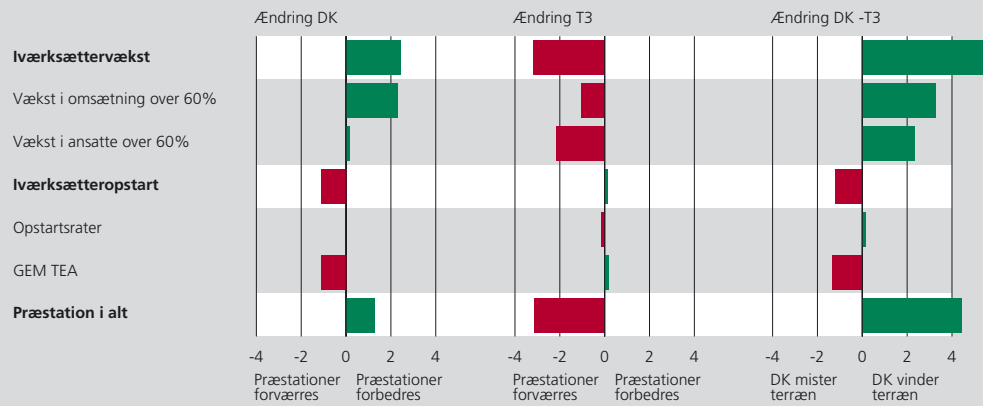
Fremgangen skal dog tolkes med varsomhed. De enkelte landes iværksætterpræstationer er følsomme overfor konjunkturudsving, og et enkelt års udvikling kan skyldes forbigående fluktuationer. Først om nogle år vil det være muligt at udlede en generel tendens for de enkelte landes præstationsudvikling.

Hvor meget har Danmark bevæget sig siden sidste år?

Danmarks samlede fremgang skyldes primært, at andelen af vækstvirksomheder er vokset. Samtidig har Korea oplevet tilbagegang i andelen af vækstvirksomheder.

Med hensyn til opstartsrate har Danmark oplevet en lille tilbagegang, mens top 3 landenes opstartsaktivitet stort set er uændret, jf. figur.

Figur 2.5 Udvikling i Danmarks iværksætterprogram

Anm.: Figuren viser udviklingen på de enkelte politikområder (grønne bjælker illustrerer forbedringer, røde bjælker illustrerer forværringer). De enkelte indikatorer er normaliseret på en skala fra 0 til 100. Det bedste land har fået værdien 100, og det dårligste land har fået værdien 0. Derved er forskellene mellem Danmark og top 3 landene gjort sammenlignelige på tværs af indikatorer. De 4 indikatorer er vægtet ens (1/4). Normaliseringen gør det muligt at lægge de enkelte områder sammen og derved få et billede af, hvordan rammebetingelserne samlet har udviklet sig i Danmark sammenlignet med top 3 landene (nederste bjælke).

Kilde: Egne beregninger.

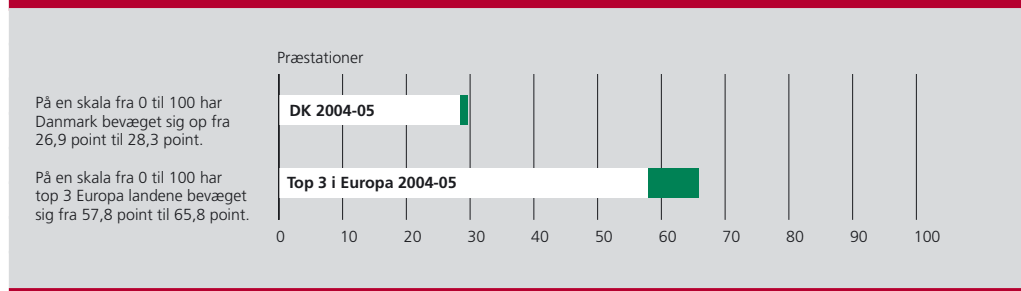
Det er primært andelen af virksomheder med vækst i omsætning på over 60 procent, der er steget i Danmark. I top 3 landene er der sket et fald i både andelen af virksomheder med vækst i omsætning og ansatte, om end sidstnævnte er faldet mest.

Danmarks faldende opstartsaktivitet skyldes et fald i Danmarks score på TEA indekset, mens der ikke er kommet nye faktiske opstartsrate. Top 3 landenes faktiske opstartsrate og score på TEA indekset er stort set uændret.

2.4 Danmarks præstationer versus top 3 i Europa

Danmarks iværksætteraktivitet sammenlignet med de tre bedste lande i Europa kan illustreres på tilsvarende måde. De tre bedste europæiske lande er som nævnt Irland, Island og England.² Set i forhold til Iværksætterindeks 2004 er forskellen mellem Danmarks og de bedste europæiske landes iværksætterpræstationer blevet større, jf. figur. Den større afstand skal dog ikke overfortolkes, da hovedparten af fremgangen skyldes en meget kraftig stigning i iværksætteraktiviteten i Island, mens Danmark følger fint med udviklingen i Irland og England.

Figur 2.6 Danmark versus top 3 – iværksætteres præstationer

Anm.: Landenes score på de fire indikatorer, faktiske opstartsrate, TEA indeks, vækst i ansatte og vækst i omsætning, er blevet normaliseret på en skala fra 0-100. For hver indikator har det bedste land fået 100 point og det dårligste land 0 point. Værdien for Island er kun baseret på TEA indekset, hvilket medfører, at fremgang på TEA indekset slår kraftigt igennem på det samlede resultat. Et lands samlede iværksætterpræstation er fremkommet ved at tage gennemsnittet af landets score på hver af de fire indikatorer. Værdien for top 3 i Europa er fremkommet ved at tage et simpelt gennemsnit af Irland, Island og Englands samlede score. Det farvede stykke af søjlen angiver, hvordan landenes præstationer har bevæget sig set i forhold til Iværksætterindeks 2004. Grønne bjælker illustrerer forbedringer, røde bjælker forværringer.

Kilde: Egne beregninger.

² For en mere detaljeret sammenligning med de tre bedste europæiske lande se notat på www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks

3 Iværksætteres rammebetingelser

Et lands iværksætterpræstation afhænger af en myriade af demografiske forhold, kulturelle omstændigheder og individuelle kompetencer og ambitioner.

På internationalt plan er der gjort et stort arbejde for at få et overblik over de faktorer, der har betydning for, om iværksættere starter succesfulde virksomheder eller virksomheder, der må lukke igen. Sammen med OECD er Danmark et af de lande, der fører an i de bestræbelser.

Et første bud på en oversigt over de faktorer, der har betydning for iværksættere, er tidligere blevet præsenteret i Iværksætterindeks 2004 og Regeringens Vækstredøgørelse 2004. Baseret på ny forskning indenfor området og erfaringer fra andre OECD-lande er denne model siden blevet videreudviklet og revideret en anelse i forbindelse med arbejdet med Iværksætterindeks 2005 (en grundig redegørelse for den nye model kan findes på www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks). Modellen er dog fortsat i tråd med de tidligere oversigter.

Den nye model er bygget op omkring fem faktorer, som den teoretiske og empiriske litteratur i lidt forskellig ordlyd er enig om er grundpillerne for iværksætteri. Det drejer sig om iværksætteres *kompetencer*, *adgang til kapital*, *adgang til markeder*, *incitamentsstrukturen for iværksætteri* og *kulturen/motivationen for iværksættere* (se boks næste side).

Ikke alle de faktorer, der har betydning for et lands iværksætterpræstation, kan ændres ved hjælp af politiske initiativer, men de fleste faktorer kan enten direkte eller indirekte påvirkes.

Antallet af politikområder, der påvirker de fem faktorer, udgør en omfattende liste. En gennemgang af de begreber og typer af instrumenter, landene benytter kombineret med en teoretisk gennemgang af sammenhængen mellem politik og iværksætteri, har ført til en liste med 23 politikområder. Listen er ment som udtømmende men ikke endelig. Fremkomsten af nye indikatorer kan f.eks. gøre det muligt at opdele områder og gøre analysen endnu mere detaljeret. Samtidig vil ny viden hele tiden udvide vores forståelse, hvilket kan føre til, at nye områder bliver inddraget, jf. figur.

Boks 3.1 Faktorer der har betydning for iværksætterpræstation

Markedsadgang. Adgang til et marked, hvor ydelsen eller produktet kan sælges, er en afgørende faktor for start af nye virksomheder. Manglende markedsadgang – f.eks. fordi regulering er en barriere for konkurrence, eller fordi tekniske handelshindringer umuliggør salg – spolerer muligheden for opstart.

Kompetencer. Besiddelsen af de rette kompetencer er en væsentlig faktor for succes – det gælder både basal forretningsmæssige forståelse og evnen til at se, fange og udvikle nye forretningsmuligheder.

Kapital. Iværksætterens adgang til kapital – f.eks. store og effektive låne- og venturekapital markeder – er en kritisk faktor for udvikling og vækst. Adgang til store og effektive kapitalmarkeder kan derfor have stor betydning for iværksætteres succes eller fiasko.

Incitamentsstruktur. En Incitamentsstruktur, hvor de potentielle omkostninger ved at opstarte og udvikle en virksomhed opvejer gevinsterne – f.eks. ved at de administrative byrder eller skatteniveauet er for højt – kan have stor negativ betydning for den enkelte potentielle iværksætters beslutning om at kaste sig ud i opstart eller ekspansion.

Kultur/Motivation. Både den personlige motivation og risikovillighed og iværksætteres generelle status i et samfund (dvs. kulturen) har betydning for, i hvilket omfang potentielle iværksættere tør tage springet, og hvor risikovillige de tør være.

Et enkelt politisk initiativ kan påvirke flere politikområder samtidigt. Eksempelvis kan en reform af konkurslovgivningen både påvirke politikområdet *konkurslovgivning*, der måler de økonomiske omkostninger forbundet med at gå konkurs, og *genstartsmuligheder*, der måler, hvor hurtigt en konkursramt iværksætter kan starte op på ny.

Figur 3.1 Politikområder benyttet til at måle iværksætteres rammebetingelser

		Samlet mål for iværksætteres rammevilkår				
Faktorer med betydning for iværksætterpræstation	Markedsadgang	Kapital	Iværksætter kompetencer	Incentamenter til iværksætteri	Kultur/motivation for iværksætteri	
Politikområder med betydning for iværksætterpræstation	Adgang til udenlandske markeder	Kapitalskat	Offentlige programmer	Indkomstskat	Motivation for iværksætteri	
	Adgangsbarrierer	Exit muligheder	Privat iværksætter infrastruktur	Konkurslovgivning	Indsats for særlige grupper	
	Teknologi overførsel	Lånekapital	Iværksætteruddannelse	Selskabsskat & fiskale incitamenter		
	Offentlig indkøbspolitik	Venturekapital	Genstartsmuligheder	Arbejdsmarkeds regulering		
		Formue og arveskat	Traditionelle merkantile uddannelser	Administrative byrder		
		Business Angels		Social- & sundheds diskriminering af iværksættere		

Anm.: For lysegrønne politikområder eksisterer der minimum en kvalitetsgodkendt indikator, der kan benyttes til at foretage internationale sammenligninger med. For røde politikområder findes ingen internationalt sammenlignelige og kvalitetsgodkendte indikatorer. Se www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks for en nærmere vurdering af de enkelte indikatorers kvalitet.

Det kræver mange indikatorer at skabe et nuanceret og dækkende billede af hvert politikområde. På nuværende tidspunkt kan 18 ud af de 23 områder vurderes ved hjælp af internationalt sammenlignelige indikatorer. Danmark har taget initiativ til en fortsat udbygning og nuancering af internationalt sammenlignelige indikatorer. På kort sigt vil politikområderne *iværksætteruddannelser*, *konkurslovgivning*, *genstartsmuligheder* samt *iværksætterinfrastruktur* blive udbygget.

I alt benyttes 57 indikatorer til at måle de enkelte landes rammebetingelser for iværksættere (se appendiks 2 for en beskrivelse af de enkelte indikatorer). Indikatorerne for rammebetingelserne er til rådighed for langt flere lande end indikatorerne for præstationerne.

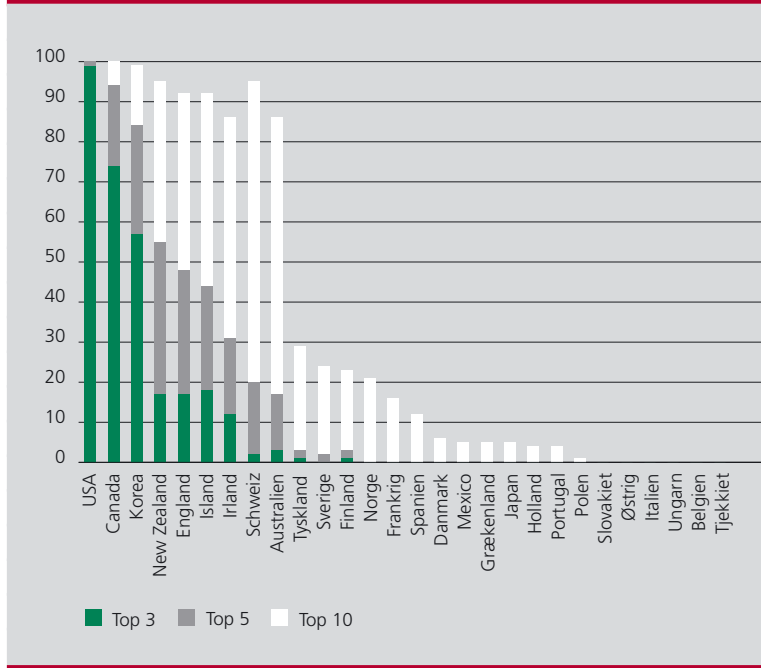
For at danne et samlet billede af, hvor gode de samlede rammebetingelser er i enkelte lande, skal de enkelte politikområder vægtes sammen. Der er endnu ikke sikre holdepunkter for, hvordan de enkelte områder skal vægtes. Derfor gennemføres en robusthedsanalyse, hvor det beregnes, med hvilken sandsynlighed landene placeres i top 3, top 5 eller top 10, alt efter hvilke vægte der anvendes.

Der viser sig igen en forholdsvis robust placering. Lige gyldigt hvilken vægt de enkelte indikatorer tildeles, er USA, Canada og Korea med i størstedelen af top 3 beregningerne. Herefter følger New Zealand, England, Island, Irland, Schweiz og Australien, der stort set altid kommer i top 10 og jævnlige også i top 5. Herefter følger en gruppe på 13 lande, der kun i begrænset omfang opnår top 10 placeringer og meget sjældent top 5 placeringer. Til sidst ligger seks lande, der næsten aldrig formår at komme i top 10 (figur).

Danmark ligger i den næstsidste gruppe sammen med lande som Finland, Sverige, Norge, Spanien, Japan og Polen. Vi klarer os altså relativt dårligt med få top 10 placeringer og meget få top 5 placeringer.

Robusthedsanalysen viser, at forskellige vægte ikke i nævneværdigt omfang påvirker de enkelte landes placering. Derfor vil de enkelte politikområder blive vægtes ens, når de danske rammebetingelser i de følgende afsnit bliver sammenlignet med top 3 landenes rammebetingelser.

Figur 3.2 Robusthedsanalyse – iværksætters rammebetingelser

Anm.: Robusthedsanalysen viser, hvor mange gange landene placerer sig i henholdsvis top 3, top 5 og top 10 ved forskellige vægte. I alt er der lavet test med 100.000 forskellige vægte, hvilket giver anledning til 100.000 forskellige rangordninger.

Kilde: Egne beregninger.

3.1 Sammenhæng mellem iværksætteraktivitet og gode rammebetingelser

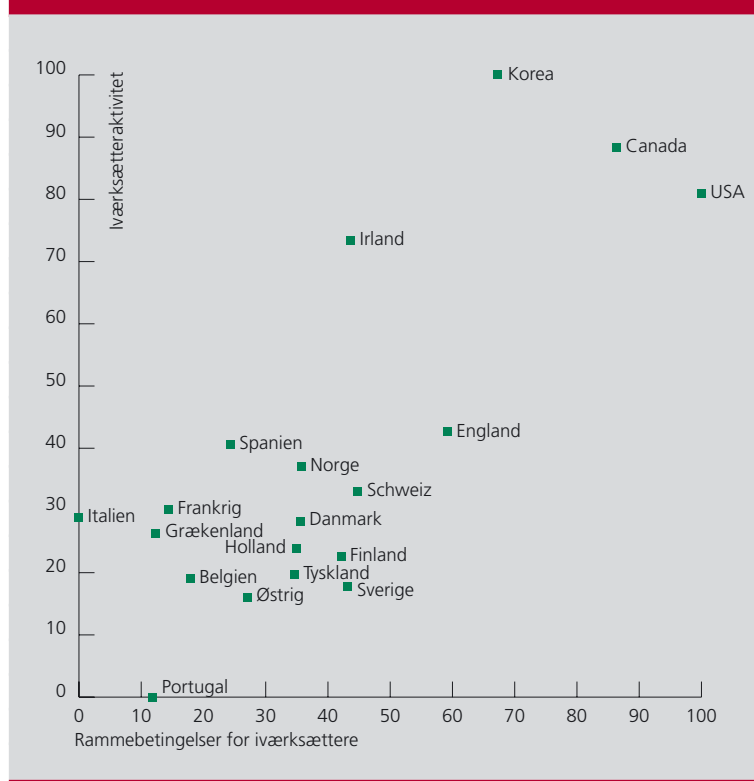
Da det er antagelsen bag Iværksætterindekset, at forskelle i landenes præstationer kan forklares ud fra forskelle i landenes rammebetingelser, skal der gerne kunne spores en positiv sammenhæng mellem iværksætterpolitik og iværksætteraktivitet. Da det tager tid, før gode rammebetingelser vil give sig udslag i bedre iværksætterpræstationer, vil sammenhængen sjældent være perfekt. Dog skulle det gerne kunne påvises, at flertallet af de lande, der har gode rammebetingelser også har høj iværksætteraktivitet og omvendt.

Mangel på tidsserier for flere af indikatorerne gør det desværre ikke muligt at fastslå en sammenhæng mellem gode rammebetingelser og høj iværksætteraktivitet, men antagelsen understøttes af en række stu-

dier af de enkelte politikområder på virksomhedsniveau. Sammenhængen mellem rammebetingelser og iværksætterpræstationer blev desuden illustreret i Iværksætterindeks 2004. Resultatet var dog skrøbeligt, da sammenhængen var baseret på kun 14 lande. Heraf var tallene for vækst i nye virksomheder baseret på få observationer i enkelte af landene. Især Korea lå højere på iværksætterpræstationer end rammebetingelserne tilsagde.

I år er væksttallene for Korea blevet forbedret, ligesom nye lande er blevet inkluderet. De nye data støtter yderligere op om formodningen om, at der er en positiv sammenhæng mellem iværksætteres rammebetingelser og præstationer (se figur).

Figur 3.3 Sammenhæng mellem iværksætteraktivitet og gode rammebetingelser

Anm.: Grafen viser korrelation mellem landenes score på rammebetingelser og iværksætteraktivitet. Værdierne er normaliseret på en skala fra 0 til 100, hvor det bedste land har fået værdien 100 og det dårligste land værdien 0. Rammebetingelser er angivet på x-aksen, mens iværksætteraktivitet er angivet på y-aksen. R^2 , der er et udtryk for, hvor stor en del af variationen i iværksætteraktiviteten der kan forklares med rammebetingelserne, er 0,58.

Kilde: Egne beregninger

Ligesom i Iværksætterindeks 2004 kan det konstateres, at der synes at være en sammenhæng mellem gode rammebetingelser og høj iværksætteraktivitet, men at den er skrøbelig. Korea, USA og Canada skiller sig ud med væsentlig bedre rammebetingelser og væsentlig højere iværksætteraktivitet, end de europæiske lande. Korea har dog væsentligt højere iværksætteraktivitet end man kunne forvente ud fra kvaliteten af deres rammebetingelser.

Det er fortsat vanskeligt at udlede sikre konklusioner om forskellene mellem de europæiske lande – dertil er forskellene for små og for tilfældige. Irland er det land i Europa med den højeste iværksætteraktivitet og de næstbedste rammebetingelser. England har de bedste rammebetingelser i Europa og den næsthøjeste iværksætteraktivitet. Særligt blandt de øvrige europæiske lande er forskellene dog meget små, og der synes ikke at være de store udsving.

På det foreliggende datagrundlag må det konstateres, at Korea, USA og Canada skiller sig ud som de lande, der er bedst på både iværksætteraktivitet og rammebetingelser for iværksættere, og de øvrige lande har alle et pænt stykke op til Korea, USA og Canada.

3.2 Danmarks rammebetingelser sammenlignet med top 3 landene

Det er uvist, hvor lang tid der går, før forbedringer af rammebetingelserne viser sig i højere iværksætteraktivitet. Et kvalificeret gæt er, at det vil tage mellem tre og fem år. Hvis Danmark i 2015 skal være blandt de bedste iværksætterlande – ikke blot målt på opstart men også målt på evnen til at skabe vækstvirksomheder – er det således ikke usandsynligt, at de danske rammebetingelser allerede i 2010 skal være på niveau med de bedste landes rammebetingelser. Det kræver en vedholdende og ihærdig indsats at nå op blandt de bedste på så kort tid.

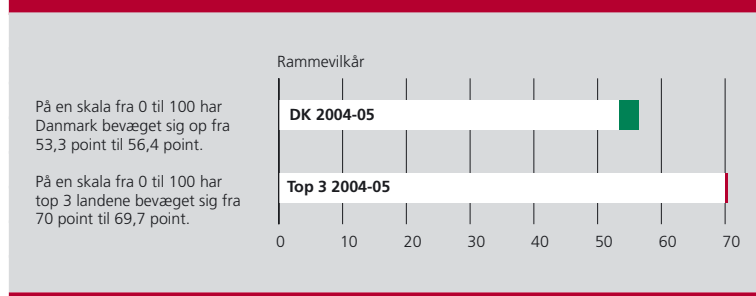
Målingen af de danske rammebetingelser blev påbegyndt sidste år i Iværksætterindeks 2004. Det er derfor muligt at vurdere, om udviklingen går i den rigtige retning.

Denne opdatering og måling af udviklingen er ikke uden problemer, da hovedparten af indikatorerne måler situationen i 2003 eller 2004. Udviklingen skyldes derfor ikke initiativer, der er taget inden for det sidste år. Samtidigt er år-til-år ændringer ofte vanskelig at tolke, da lidt tilfældige udsving kan have stor betydning. Målingen af udviklingen bliver derfor endnu mere interessant om nogle år, hvor det vil være mere sikkert at fastslå tendenser.

Danmark har gjort en stor indsats for at forbedre rammebetingelserne. Siden Iværksætterindeks 2004 har Danmark kappet cirka en femtedel af afstanden til de bedste lande, mens top 3 landenes rammebetingelser for iværksættere er blevet marginalt forværret. På en skala fra 0 til 100 har Danmark bevæget sig fra 53,3 point til 56,4 point, mens top 3 landene har bevæget sig fra 70,0 til 69,7 point. Afstanden er derfor mindsket med lidt over 3 point.

Sammenligningen af de danske rammebetingelser i Iværksætterindeks 2005 med sidste år viser med andre ord, at hvis udviklingen i Danmark og top 3 landene fortsætter, vil Danmarks rammebetingelser komme på niveau med de bedste lande omkring 2010, jf. figur.

Figur 3.4 Danmark versus top 3 – iværksætteres rammebetingelser

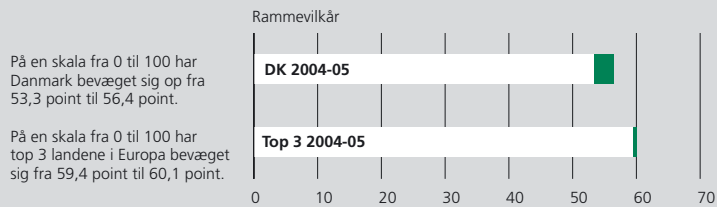
Anm.: Landenes score på de 57 indikatorer, der benyttes til at måle rammebetingelserne, er blevet normaliseret på en skala fra 0-100. For hver indikator har det bedste land fået 100 point og det dårligste land 0 point. Landets samlede score på rammebetingelser er fremkommet ved at tage gennemsnittet af landenes score på de 18 politikområder det har været muligt at kvantificere. De enkelte politikområders værdi er et simpelt gennemsnit af de indikatorer, der måler området. Top 3 landenes værdi er fremkommet ved at tage et simpelt gennemsnit af deres samlede score.

Kilde: Egne beregninger.

Fremskrivningen er dog baseret på en vis usikkerhed. Enkelte rammebetingelser er endnu ikke fuldt afdækkede, og en bedre afdækning af de bedste landes rammebetingelser vil i de kommende år kunne ændre billedet. Endvidere er der ikke fuldt kendskab til den fremtidige iværksætterindsats i de bedste lande. Hvis de bedste landes indsats intensiveres uden at Danmark følger med, vil Danmark ikke indhente de bedste lande i 2010. At forudsige, hvornår Danmark når de bedste lande, kræver derfor fortsat tæt overvågning og samarbejde med både iværksættereliten og potentielle kandidater til iværksættereliten rundt omkring i verden.

Da regeringen har opstillet et mål om, at Danmark i 2010 skal være i den europæiske iværksætterelite, er det ligeledes interessant, at se på hvordan Danmark klarer sig sammenlignet med de bedste europæiske lande. Målt på rammebetingelserne ser det ud til at være realistisk at nå dette mål. Danmark er ganske få point efter de bedste europæiske lande, og rammebetingelserne er blevet forbedret mere i Danmark end i de bedste europæiske lande, jf. figur.

**Figur 3.5 Danmark versus top 3 Europa
– iværksætteres rammebetingelser**

Anm.: Landenes score på de 57 indikatorer, der benyttes til at måle rammebetingelserne, er blevet normaliseret på en skala fra 0-100. For hver indikator har det bedste land fået 100 point og det dårligste land 0 point. Landets samlede score på rammebetingelser er fremkommet ved at tage gennemsnittet af landenes score på de 18 politikområder det har været muligt at kvantificere. De enkelte politikområders værdi er et simpelt gennemsnit af de indikatorer, der måler området. Top 3 landenes værdi er fremkommet ved at tage et simpelt gennemsnit af deres samlede score.

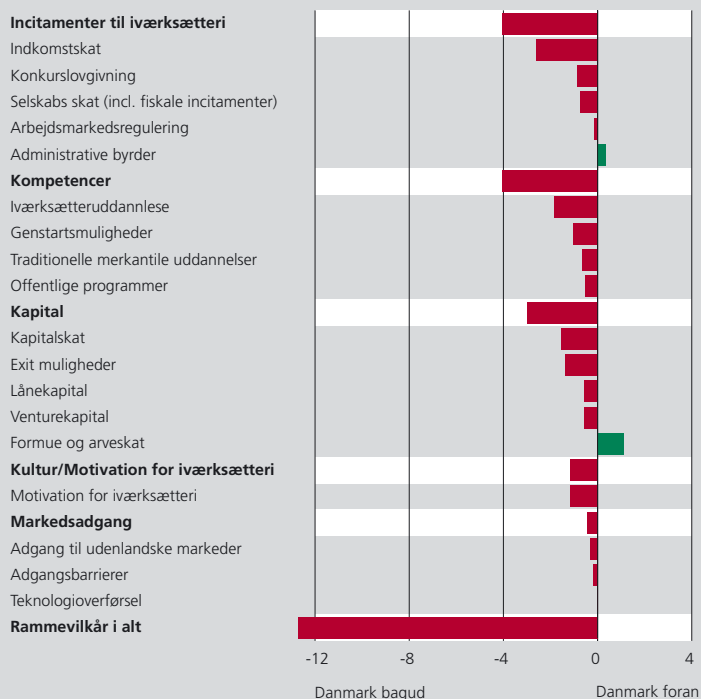
Kilde: Egne beregninger.

Hvor langt bagud er Danmark på de enkelte politikområder i forhold til top 3 landene

Selvom Danmark samlet er gået frem på rammebetingelser, er der, som illustreret i figur 3.4, fortsat lang vej igen, hvis vi skal have ligeså gode rammebetingelser som i de bedste lande.

Gennemsnittet af alle politikområderne er 56,4 point i Danmark, mens top 3 landene har et gennemsnit på 69,7 (se figur 3.4). Afstanden mellem top 3 og Danmark er bestemt af forskellen på de 18 politikområder, det er muligt at kvantificere. På langt størstedelen af de 18 politikområder ligger Danmark efter top 3 landene. Især på skatteniveau, uddannelsesmulighederne, konkurslovgivningen (inkl. genstartsmuligheder) og til dels finansiering (kapital) er Danmark bagud, jf. figur. Appendiks 2 har en detaljeret beskrivelse af, hvor langt Danmark er efter på de enkelte politikområder og på de underliggende indikatorer.

Figur 3.6 Afstand mellem Danmark og top 3

Anm.: Grønne bjælker illustrerer, at Danmark er foran, røde bjælker illustrerer, at Danmark er bagud. De enkelte områder er normaliseret på en skala på 0-100 for at gøre afstanden mellem Danmark og top 3 sammenlignelige på tværs af politikområder. De 18 politikområder er vægtet ens (1/18). Værdien for de enkelte politikområder er forskellen mellem top 3 og Danmark ganget med 1/18. Dette gør det muligt at lægge de enkelte områder sammen og derved få et billede af, hvor meget hvert enkelt politikområde bidrager til afstanden og hvor langt Danmark samlet er efter top 3 landene. Se www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks for en detaljeret beskrivelse af hvordan afstandene er beregnet.

Kilde: Egne beregninger

Figuren er ment som en illustrativ måde, at fremstille forskellen mellem Danmark og top 3 landene. Figuren viser, hvor meget de enkelte rammebetingelser bidrager til de 13,3 point Danmark samlet er bagud. F.eks. kan man af figuren se, at indkomstskat bidrager med ca. 3 point af de 13 point Danmark er bagud.

Danmark er foran på to politikområder. Det gælder administrative byrder samt formue- og arveskat. Allerede i Iværksætterindeks 2004 var Danmark blandt de absolut førende på administrative byrder samt formue- og arveskat. Det er nemt og billigt at starte egen virksomhed i Danmark, formueskatten er afskaffet, og arveskatten er relativ lav særligt for den nærmeste familie.

Danmark er længst bagud på områderne indkomstskat, iværksætteruddannelse, muligheder for genstart efter konkurs, kapitalsskat, exitmuligheder, og kultur/motivation for iværksætteri.

USA, Canada og Korea hører til blandt de lande med den laveste indkomstskat, hvilket giver en stor forskel til Danmark, hvor både den gennemsnitlige og den højeste marginale indkomstskat som bekendt er høj. Det er særligt en høj marginal indkomstskat i Danmark, der fører til den store afstand til top 3 landene.

Forskellene mellem Danmark og top 3, når det gælder iværksætteruddannelse, er størst på universitetsniveau. En kortlægning af nogle af de bedste iværksætteruddannelser i USA og Canada har vist, at der både er væsentlig flere studerende der tager kurser i iværksætteri, og at der tilbydes væsentlig flere aktiviteter relateret til iværksætteri ved de førende amerikanske og canadiske universiteter end i Danmark.

Genstartsmulighederne i top 3 landene er bedre, dels fordi konkurs-sagerne generelt bliver afviklet væsentligt hurtigere end i Danmark, og dels fordi afdragsperioden er kortere i top 3 landene end i Danmark.

Inden for kapitalsskat er det primært beskatning af udbytte fra aktier samt kortsigtet beskatning af kursgevinster på aktier, der er højere end i top 3 landene.

Exit mulighederne i Danmark er mindre gode end top 3 landenes. Det gælder primært for sekundære aktiemarkeder, hvor hverken omsætningen eller noteringen af nye virksomheder er særlig høj. Lidt bedre ser det ud for det primære aktiemarked, men også her er Danmark lidt efter de bedste lande.

Endelig er Danmark som nævnt bagefter, når det gælder kultur/motivation for iværksætteri. Denne indikator er baseret på interviews og ekspertvurderinger. Primært er det på spørgsmål, om hvorvidt kulturen i landet betoner værdier som risikovillighed og individuel succes, samt om hvorvidt iværksættere nyder stor respekt i befolkningen, at Danmark er efter top 3 landene. Under kultur/motivation mangler der endnu indikatorer for social og sundhedssystemet. I Danmark er iværksætterne generelt dækket af social- og sundhedsordningerne, hvilket gør det væsentligt mere attraktivt at være iværksætter i Danmark end i mange andre lande, hvor iværksætterne ikke er dækket.

I forhold til Iværksætterindeks 2004 er flere af politikområderne som nævnt opdelt lidt anderledes i dette års indeks. Desuden er flere nye in-

dikatorer blevet tilføjet. Overordnet set svarer resultaterne dog nogenlunde til, dem der blev præsenteret i Iværksætterindeks 2004.

Exit muligheder var sidste år opdelt i aktiemarkeder og buy outs. Genstartsmuligheder var en del af konkurslovgivning, som nu er delt op i konkurslovgivning og genstartsmuligheder. Indkomst- og kapitalsskat var tidligere lagt sammen i indkomstsskat. Kultur/motivation for iværksættere var tidligere delt op i risikovillighed og iværksætterkultur. Desuden er en række nye indikatorer kommet til, jf. Appendiks 2 (Se www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks for en mere detaljeret redegørelse for forskellene på opdelingen i politikområder).

Hvordan har udviklingen været på de enkelte politikområder

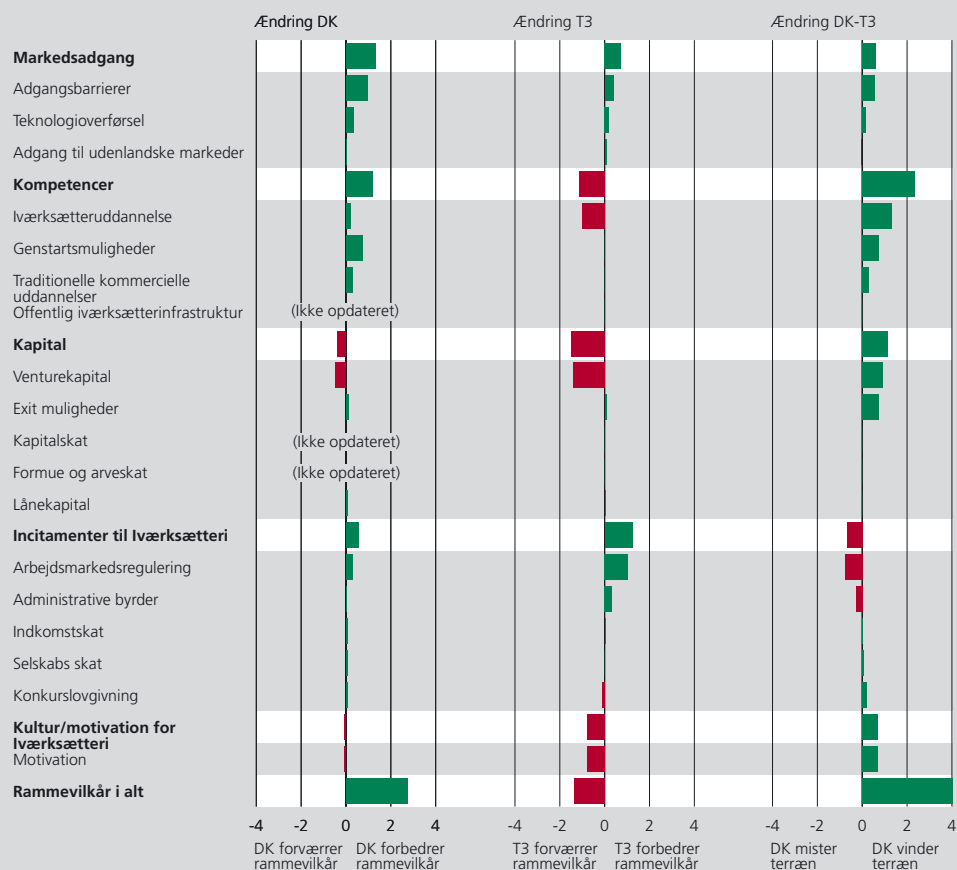
Som illustreret ovenfor har Danmark samlet forbedret sine rammebetingelser, men på hvilke områder er det, at vi har forbedret os? Det vil blive illustreret i dette afsnit.

En nærmere analyse af de enkelte politikområder viser, at Danmark siden Iværksætterindeks 2004 har skabt forbedringer på 13 af de 18 politikområder. Appendiks 2 indeholder en detaljeret beskrivelse af, hvordan udviklingen har været på de enkelte områder og underliggende indikatorer. To politikområder er blevet forværret, mens det ikke har været muligt at opdatere tre politikområder, jf. figur.

Søjlen længst mod venstre viser Danmarks udvikling på alle 18 politikområder. Søjlen i midten viser top 3 landenes udvikling, og søjlen til højre ser på Danmarks udvikling i forhold til top 3 landenes udvikling – dvs. søjlen viser, i hvilket omfang Danmark henter ind på eller distanceres af top 3 landene.

Forbedringer i Danmark skyldes primært, at Danmarks indsats for at liberalisere og øge konkurrencen på en række service- og produktmarkeder nu slår igennem i de indikatorer, der måler omfanget af *adgangsbarrierer*. Det har forbedret danske iværksætteres adgang til ellers regulerede markeder eller statskontrollerede brancher, hvor der tidligere har været mindre plads til det frie initiativ. Især har Danmark mindsket brugen af *command* og *control* regulering og er gået over til mere incitamentsbaseret regulering, der øger fleksibiliteten overfor blandt andet iværksættere.

Figur 3.7 Udvikling i Danmarks rammebetingelser for iværksættere

Anm.: Figuren viser udviklingen på de enkelte politikområder (grønne bjælker illustrerer forbedringer, røde bjælker illustrerer forværringer). De enkelte indikatorer og politikområder er normaliseret på en skala på 0 til 100 for at gøre forskellene mellem Danmark og top 3 landene sammenlignelige på tværs af politikområder. De 18 politikområder er vægtet ens (1/18). Normaliseringen gør det muligt at lægge de enkelte områder sammen og derved få et billede af, hvordan rammebetingelserne samlet har udviklet sig i Danmark sammenlignet med top 3 landene. Politikområderne indenfor hver af de fem faktorer – Markedsadgang, Kompetencer, Kapital, Incitamentsstruktur og Kultur/motivation – lægges sammen for at vurdere udviklingen indenfor hver faktor. Udviklingen summeres op til at vurdere de samlede rammebetingelser (nederste bjælke).

Kilde: Egne beregninger

Ligeledes har en ændring af konkurslovgivningen forbedret *genstartsmulighederne* for hæderlige konkursramte iværksættere. En nylig ændring af konkurslovgivningen har medført, at en hæderlig konkursramt iværksætter fremover kan opnå gældssanering hurtigere. Yderligere vil den efterfølgende afdragsperiode generelt tage tre år for iværksættere

mod fem år tidligere. Det har i høj grad påvirket danskernes genstartsmuligheder positivt.

Den væsentligste forværring af de danske rammebetingelser er sket i danske iværksætteres adgang til *venturekapital*, men det er en tilbagegang, der er sket i stort set alle lande. Omfanget af investeringer i risikovillig kapital er gået ned siden Iværksætterindeks 2004, men forværringen skal ses i lyset af større tilbagegang i de bedste lande. I Iværksætterindeks 2004 blev det hævdet, at det var lykkedes Danmark at skabe et marked for seed-investeringer der var på højde med de bedste lande, blot var det endnu ikke slået fuldt igennem i tallene. Forbedringerne viser sig nu i data, og samlet har Danmark i dag et venturemarked, der næsten er på niveau med de bedste lande. Dette dækker dog over visse forskelle i de forskellige faser. Vi er ganske vist blandt de førende, når det gælder investeringer i de tidlige faser, men vi er fortsat bagud, når det gælder investeringer i de sene faser.

Danmark har hentet mest ind på top 3 landene, når det gælder *iværksætteruddannelser*. Udbuddet af iværksætteruddannelser måles med en survey indikator, der fokuserer på eksperterets vurdering af udbuddet af uddannelser i iværksætteri i Danmark (Schøtt, 2005C). Det gør udviklingen sværere at tolke, men en del af den danske fremgang kan muligvis skyldes etableringen af det danske Iværksætterakademi, IDEA, samt øget fokus på iværksætteri generelt i det danske uddannelsessystem. Det kan have forbedret vurderingen af udbuddet af iværksætteruddannelser en anelse, og samtidig er vurderingen af især de canadiske iværksætteruddannelser gået tilbage. Samlet har det givet Danmark et pænt spring frem mod de bedste lande.

I forhold til Top 3 landene har Danmark mistet terræn på især *arbejdsmarkedsregulering*. Det skyldes ikke, at de danske vilkår er blevet dårligere; tværtimod. Isoleret set har Danmark forbedret sine rammebetingelser ved at gøre det lettere at ansætte medarbejdere på midlertidige kontrakter, men samtidig har top 3 landene forbedret deres arbejdsmarkedsregulering endnu mere. Især Canada har forbedret deres rammebetingelser ved at gøre det lettere at ansætte medarbejdere og gjort reglerne for, hvornår medarbejdere, må tage overarbejde, mere fleksible.

4 Hvor skal vi prioritere vores ressourcer?

En simpel konklusion på ovenstående analyse ville være at fremhæve alle de områder, hvor Danmark ligger efter top 3 landene, som områder, hvor der er behov for at øge indsatsen. Men det er muligt at nuancere analysen. Ikke alle områderne er lige vigtige for iværksætteraktiviteten. En række metoder er udviklet til at opdele politikområderne efter relativ betydning. Metoderne er endnu under udvikling, og opdelingen skal derfor sammenholdes med en kvalitativ vurdering af de enkelte områders betydning samt andre studier.

Den anvendte metode opdeler politikområderne i fire kasser på baggrund af to forhold. Når korrelationen mellem indikatorerne for et politikområde og iværksætteraktiviteten er høj, er det sandsynligt, at de pågældende områder har særlig betydning. Når landene med de bedste præstationer har særsomt gode rammebetingelser på nogle politikområder, er det ligeledes sandsynligt, at de pågældende områder har særlig betydning.

En analyse, der kombinerer disse to metoder til at udpege de vigtigste områder, er præsenteret nedenfor. Ydermere angiver farverne grøn, gul og rød, hvor langt Danmark er efter top 3 landene på de enkelte områder.

Seks områder, *iværksætteruddannelse*, *genstartsmuligheder*, *indkomstskat*, *venturekapital*, *arbejdsmarkedsregulering* og *adgang til udenlandske markeder*, har både høj prioritet og høj korrelation. Noget tyder derfor på, at disse områder er særlig vigtige.

Af de seks områder er Danmark langt efter top 3 landene på *iværksætteruddannelse*, *genstartsmuligheder*, *indkomstskat* og noget efter på *venturekapital*, mens vi er på højde med top 3 landene indenfor *arbejdsmarkedsregulering* og *adgang til udenlandske markeder* (se tabel på næste side).

Blandt de øvrige områder, hvor Danmark er langt efter de bedste lande, ses det, at top 3 landene har prioriteret selskabsskat og konkurslovgivning højt, men de to politikområder er ikke signifikant korrelerede med iværksætteraktiviteten. Endvidere har kultur/motivation høj korrelation med iværksætteraktivitet, men bliver lavt prioriteret af de bedste lande.

Tabel 4.1 De vigtigste rammebetingelser

	Lavt korreleret med iværksætterpræstationer	Signifikant korreleret med iværksætterpræstationer
Højt prioriteret af top 3	<ul style="list-style-type: none"> • Selskabsskat • Konkurslovgivning • Formue- og arveskat • Administrative byrder 	<ul style="list-style-type: none"> • Iværksætteruddannelse • Genstartsmuligheder • Indkomstskat • Venturekapital • Arb. markedsregulering • Adgang til udenlandske markeder
Lavt prioriteret af top 3	<ul style="list-style-type: none"> • Exit markeder • Kapitalskat • Offentlige programmer • Traditionelle merkantile uddannelser • Lånekapital • Teknologioverførsel 	<ul style="list-style-type: none"> • Kultur/motivation • Adgangsbarrierer

Anm.: Områderne er fordelt ud fra to kriterier: i) områder i de to kasser i højre side er alle signifikant korrelerede med præstationsindikatorerne på 5 procents niveauet ii) områderne i de to øverste kasser har alle en høj prioritet i top 3 landene, dvs. at områdets gennemsnitlige værdi i top 3 landene er højere end gennemsnittet af alle rammebetingelserne i top 3 landene.

Skriftfarverne angiver forskellen mellem de danske rammebetingelser og rammebetingelserne i top 3 landene (USA, Canada og Korea). Grøn skrift angiver, at Danmark har bedre rammebetingelser eller er mindre end 10 procent bagud i forhold til top 3 landenes rammebetingelser. Gul angiver, at Danmark er mellem 10 og 20 procent bagud. Rød angiver, at Danmark er mere end 20 procent bagud.

Kilde: Egne udregninger.

Skal Danmarks iværksætterpræstationer på niveau med de bedste lande, er der derfor noget der tyder på, at Danmark særligt skal prioritere at forbedre områderne *Iværksætteruddannelse*, *genstartsmuligheder*, *indkomstskat*, og til dels *venturekapital*.

Yderligere kan man undersøge, om de fire udvalgte politikområder korrelerer med indikatorerne for henholdsvis opstart og vækst. Da der kun eksisterer to indikatorer for hhv. opstart og vækst, og da der ikke er data for alle lande, er der en hvis usikkerhed forbundet med denne måling.

Iværksætteruddannelse, indkomstskat og genstartsmuligheder har alle en signifikant korrelation med indikatorerne for opstart. Venturekapital har også en rimelig høj korrelation med opstartsindikatorerne, men den er ikke signifikant.

Iværksætteruddannelse, indkomstskat og venturekapital har en signifikant korrelation med indikatorerne for vækst. Her har genstartsmulig-

heder en lidt lavere korrelation, som, til trods for at der kun er tale om et lille fald, ikke er signifikant.

Forskellen på hvilke politikområder der korrelerer med de samlede indikatorer for iværksætteraktivitet og hvilke der korrelerer med hhv. opstarts- og vækstindikatorerne er relativt lille. Da der samtidigt er en vis usikkerhed forbundet med denne måling, giver det ikke anledning til at ændre konklusionen om, at de fire områder synes vigtige (en mere detaljeret redegørelse for analysen kan findes på: www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks).

Udvælgelsen af de fire områder skal ses i lyset af tre forbehold, der kan påvirke resultaterne – kvaliteten af de underliggende indikatorer, de anvendte vægte og de lande, Danmark bliver sammenlignet med.

Kvalitetsvurderingen af indikatorerne viser, at områderne *genstartsmuligheder*, *indkomstskat*, og *venturekapital* er vurderet med indikatorer af høj kvalitet, mens de to anvendte indikatorer til vurderingen af iværksætteruddannelser er af lavere kvalitet. Danmarks lavere placering på iværksætteruddannelser i forhold til Canada og USA er dog bekræftet af andre studier (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2004A). En vurdering af kvaliteten af de underliggende indikatorer giver derfor ikke anledning til at ændre konklusionerne omkring udvælgelsen af de fire områder, hvor Danmark bør fokusere indsatsen.

De anvendte vægte har betydning både for, hvilke områder der bliver udvalgt som vigtige, og afstanden mellem Danmark og top 3 landene. Her er alle indikatorer vægtet lige. En omfattende følsomhedsanalyse, hvor vægtene for indikatorerne tilfældigt varierer mellem 0 og 1, viser, at områderne *iværksætteruddannelse*, *genstartsmuligheder* og *indkomstskat* i mere end 95 procent af tilfældene kommer ud som meget vigtige. Området *venturekapital* er lidt mere følsomt overfor vægtningen, men kommer stadig ud som meget vigtigt i mere end 75 procent af tilfældene og kommer, ligegyldigt hvilken vægtning der vælges, ud som højt prioriteret af top 3 landene. Vægtene vurderes derfor ikke at spille nogen nævneværdi rolle for konklusionerne.

Afstanden mellem Danmark og top 3 landene er større end 20 procent for *iværksætteruddannelse*, *genstartsmuligheder* og *indkomstskat* for alle kombinationer af vægte. Afstanden for *venturekapital* er mere påvirkelig af vægtene, da Danmark har et relativt stort seed marked i forhold til Korea og USA. Dette bekræfter at *venturekapital* bør have farven gul, mens de tre øvrige områder er røde.

Danmark bliver sammenlignet med tre lande, der på en række punkter er forskellige fra Danmark. Man kan derfor spørge sig selv, om det ville give helt anderledes resultater, hvis Danmark blev sammenlignet med de bedste europæiske lande. En sammenligning af Danmark med de tre lande i Europa, der har de bedste iværksætterpræstationer (England, Irland og Island), adskiller sig på to områder. Danmark har sammenlignet med de 3 bedste europæiske lande et pænt stort *venturemarked*, og *genstartsmulighederne* er på niveau med de bedste i Europa. De øvrige konklusioner er uændrede (en detaljeret analyse af Danmark sammenlignet med de bedste europæiske lande kan findes her: www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks).

Hvordan påvirker områderne iværksætteraktivitet

Iværksætteruddannelse har en række positive effekter på iværksætteri, og analyser viser, at de bedste lande særligt på universitetsniveau gør klart mere end Danmark på dette område. En sammenligning af universiteter i Danmark med de bedste iværksætteruniversiteter i USA og Canada foretaget i 2004 påpegede en række markante forskelle mellem primært Danmark og USA (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2004A). Ved de førende amerikanske handelshøjskoler tager størstedelen af de studerende kurser i iværksætteri, mens det på de førende amerikanske universiteter er mellem 10 og 20 procent af de studerende. Langt flere end i Danmark.

I USA er iværksætteraktiviteterne ofte koordineret i særskilte iværksættercentre, der udbyder og koordinerer en lang række fag og aktiviteter indenfor iværksætteri. Udover at udbyde fag tilbydes en række aktiviteter, der skal inspirere de studerende til at blive iværksættere, give dem indsigt i, hvad det vil sige at være iværksætter, gøre det muligt for de studerende at få praktisk erfaring med iværksætteri samt give dem adgang til kapital og rådgivning.

Den direkte effekt af uddannelse i iværksætteri er vanskelig at måle, hvilket er en af grundene til, at der eksisterer relativt få undersøgelser, der dokumenterer effekten. De undersøgelser der er foretaget, viser imidlertid at uddannelse i iværksætteri har en positiv effekt på de studerendes efterfølgende karriereforløb.

En af de mest omfattende undersøgelser af uddannelse i iværksætteri, er en undersøgelse af næsten 2.500 tidligere iværksætterstuderende fra University of Arizonas Business School. Undersøgelsen viser, at studerende med iværksætteruddannelser dels oftere starter virksomhed og dels klarer sig bedre i etablerede virksomheder end andre elever fra samme handelshøjskole (Charney og Libecap, 2000).

Da det som nævnt er vanskeligt, at isolere den direkte effekt af uddannelse i iværksætteri, har andre studier undersøgt sammenhængen ud fra mere kvalitative tilgange, f.eks. via interviews. En analyse af denne type, peger på University of San Diego og deres iværksætteraktiviteter som en afgørende grund til, at det er lykkedes San Diego at omlægge deres traditionelle industrier til videnbaserede industrier. Omlægningen har forvandlet San Diego til en af USA's førende vækstregioner (Betts og Lee, 2004).

Genstartsmulighederne har betydning for incitamenterne til at starte en virksomhed, men måske endnu mere vigtigt er muligheden for at få en chance til. I top 3 landene kan en iværksætter typisk starte en ny virksomhed 1 år efter en konkurs, mens man i Danmark, hvis alt går optimalt, ifølge Verdensbankens indikatorer kan begynde igen efter 4-5 år (OECD, 2005, Monitor Group, 2004). Manglende mulighed for genstart, f.eks. på grund af afdrag på gammel gæld, kan afholde en række potentielle og erfarne iværksættere fra at kunne starte igen.

To forhold forlænger tiden i Danmark – gældssaneringsperioden og behandlingstiden af konkursboet. Gældssaneringsperioden er relativt kort i Danmark sammenlignet med de øvrige europæiske lande, mens behandlingstiden ifølge Verdensbankens opgørelser er noget længere i Danmark, end den f.eks. er i de øvrige nordiske lande. En lang behandlingstid kan være udtryk for, at man ønsker en grundig sagsbehandling, og at kurator - skal varetage forskellige interesser – eventuelt også andre interesser end hensynet til kreditor, herunder kriminalitetsbekæmpelse. Lang sagsbehandling kan i øvrigt primært retfærdiggøres, hvis en større andel af boets aktiver, som følge af en grundigere sagsbehandling, går til kreditorerne. Det sidste synes imidlertid ikke at være tilfældet. Verdensbankens tal angiver den såkaldte recovery rate i Danmark til 60 procent mod f.eks. 90 procent i Finland, hvor behandlingstiden af et konkursbo vurderes i gennemsnit til at være 2½ år kortere end i Danmark.

Recovery raten er et mål for, hvor stor en andel af de værdier, der er i selskabet på det tidspunkt konkursen indtræffer, der går til kreditorerne. Raten er påvirket af sagsomkostningerne men også af om selskabet får lov til at køre videre under sagens forløb. Raten siger derimod *ikke* noget om, hvor stor en andel af deres krav i selskabet kreditorerne får udbetalt i forbindelse med konkursen.

Det skal dog fremhæves, at indikatorerne fra Verdensbanken er behæftet med stor usikkerhed. Verdensbankens data er indsamlet gennem en række respondents besvarelse af spørgsmål vedrørende en fiktiv

konkurssag – en metode der er udviklet og løbende forbedret af Verdensbanken i samarbejde med en række internationale eksperter. Verdensbankens datagrundlag vedrørende Danmark er baseret på én besvarelse. Den danske respondent er advokat, og repræsentanter fra de danske domstole har således ikke medvirket i undersøgelsen (se også appendiks 2).

Såvel EU og Verdensbanken som Nordisk Ministerråd har peget på, at konkurslovgivningen spiller en vigtig rolle for iværksætteraktiviteten (OECD, 2002, 2005, Nordisk Ministerråd, 2002, EU Kommissionen, 2002).

En række studier bekræfter, at genstartere og konkurslovgivningen har en indflydelse på iværksætteraktiviteten. En analyse foretaget for EU Kommissionen viser, at virksomheder i Europa startet af genstarter vokser hurtigere end andre virksomheder (Boston Consulting Group, 2002).

En engelsk undersøgelse af sammenhængen mellem konkurslovgivningen og iværksætteraktiviteten i 13 europæiske lande samt USA og Canada viser, at mulighederne for at få gældssanering har kraftig effekt på iværksætteraktiviteten (Armour og Cumming, 2005). Effekten er kraftigere end f.eks. væksten i BNP. På den baggrund af resultaterne konkluderer forfatterne, at *“policy implications are straightforward: bankruptcy laws are the most significant policy instrument for enhancing entrepreneurial activity”*.

Også et amerikansk studie viser, at der i de amerikanske stater der har de mest gunstige regler for gældssanering er markant flere, der har deres egen virksomhed og markant større sandsynlighed for at indbyggerne starter egen virksomhed (White og Fan, 2002).

Anekdotiske beretninger fremhæver også tit konkurer som et kvalitetsstempel for amerikanske investorer. Således skriver Lee, Miller, Hancock og Rowen (2000) om de afgørende faktorer bag Silicon Valleys succes, bl.a. at *“In Silicon Valley there are many examples of entrepreneurs who have failed and successfully started over. These entrepreneurs (and their financiers) usually view failure as a learning experience, and they are rarely punished for it in their subsequent adventures”*. Andre har argumenteret tilsvarende (Landier, 2004, Lewis m.fl., 1984). Det er endnu usikkert, hvor meget personer lærer af at gå konkurs. Det er derimod sikkert, at manglende mulighed for genstart, f.eks. på grund af afdrag på gammel gæld, vil afholde en række potentielle og erfarne iværksættere fra at kunne starte igen.

Indkomstkatten er som bekendt høj i Danmark. En række studier har undersøgt sammenhængen mellem iværksætteraktivitet og indkomstskat. Carroll, Holtz-Eakin, Rider og Rosen (1998A, 1998B, 2000) finder, at sænkningen af den marginale skatterate i forbindelse med den amerikanske skattereform i 1986 har ført til øgede investeringer blandt iværksættere, øget vækst blandt iværksættervirksomheder, og øget sandsynlighed for at iværksættere ansætter medarbejdere.

Parker og Robson (2000) finder i et studie af selvstændige en signifikant sammenhæng mellem antallet af selvstændige og den gennemsnitlige indkomstskat. Tilsvarende finder Gentry og Hubbard (2004), at øgede marginalsatser og progressive skattesystemer har en negativ effekt på opstartsrate.

Men større reduktioner i indkomstskatter er omkostningstunge og skal ses i en større sammenhæng end iværksætteri. En række lande – f.eks. England, Korea og Holland – har derfor målrettet skatteincitamenterne mod iværksætterne gennem gunstig beskatning af aktieoptioner, investeringer i nye virksomheder, osv. I regeringsgrundlaget – Nye Mål – har regeringen annonceret, at den vil fremsætte forslag om, at innovative vækst-iværksættere får mulighed for 3 års lettelse i beskatningen efter det tidspunkt, hvor virksomheden har fået overskud og dermed skal til at betale skat. Der er afsat 200 millioner kroner årligt til ordningen.

Venturekapital har også stor betydning, men her er Danmark tættere på at være på niveau med de bedste lande. Det skyldes dog ikke fremgang i Danmark. Venturekapitalmarkedet i Danmark er kun kommet på niveau med de andre lande som følge af kraftige fald i investeringerne på især det amerikanske marked. Det har bevirket, at det danske marked for investeringer i de tidlige faser er kommet helt på niveau med de bedste, mens vi fortsat er lidt efter målt på investeringer i de senere faser.

Erfaringer fra slutningen af 1990'erne viser, at det amerikanske venturemarked i opgangstider udvikler sig meget hurtigt. Det er sandsynligt, at det amerikanske marked vil udvikle sig positivt, hvis det økonomiske opsving for alvor bider sig fast. Det er derfor vigtigt, at fortsætte overvågningen af venturemarkedet og udviklingen i Danmark i forhold til top 3 landene. Det er ikke usandsynligt, at Danmark kan få behov for yderligere initiativer her, hvis vi skal holde trit med de bedste.

Der er gennem årene især i USA lavet en række studier af betydningen af at have et velfungerende marked for risikovillig kapital. Flertallet af disse peger i retning af, at der er en tæt sammenhæng mellem virksomhedernes vækst og finansiering med venturekapital (Kortum og Lerner

(2000), Hellmann og Puri (2000A), Hellmann og Puri (2000B)). Også danske studier synes at pege i denne retning (Vækstfonden, 2005). En analyse af Vækstfonden fra 2005 peger således på, at virksomheder finansieret med venturekapital har op til fem gange så høj en årlig vækstrate som øvrige virksomheder.

Hertil kommer, at amerikanske studier tyder på, at virksomheder finansieret med risikovillig kapital set over tid kan have ganske stor betydning for velstanden. I perioden 1970-2000 har det amerikanske venturemarked investeret USD 273,3 milliarder i 16.278 virksomheder. I de senere år har aktiviteten været knap 2.500 investeringer om året. Amerikanske venturekapitalfinansierede virksomheder beskæftiger ca. 10 procent af arbejdsstyrken, står for 10 procent af den nationale omsætning og skabte i 2003 8 procent højere beskæftigelsesvækst samt 5 procent højere omsætningsfremgang end den amerikanske økonomi som helhed. Undersøgelser viser endvidere, at amerikanske venturekapitalfinansierede virksomheder betaler 3 gange så meget i skat og eksporterer 2 gange så meget (Global Insight, 2004).

Da der ikke er kvalitetsgodkendte internationalt sammenlignelige indikatorer for den *private iværksætterinfrastruktur*, dvs. den del af iværksætterinfrastrukturen, der består af private rådgivere mm., er dette område ikke med i ovenstående analyse. Tidligere analyser har dog antydnet, at dette område er vigtigt, og at Danmark er bagud på området (se bl.a. Erhvervs- og Byggestyrelsen 2004B og Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2004C). Som følge af de manglende data blev der efter præsentationen af Iværksætterindeks 2004 taget initiativ til en analyse, der skal forbedre viden om iværksætterinfrastrukturen, og hvad Danmark kan lære af de bedste lande. Resultaterne af denne analyse forventes klar omkring årsskiftet. Endnu er der ikke fremkommet nye oplysninger, der har givet anledning til at revidere opfattelsen af iværksætterinfrastruktur som et vigtigt område. Tværtimod har en række analyser bekræftet, at rådgivning i de tidlige faser af virksomhedens liv er helt centralt for vækst og overlevelsesmuligheder (Erhvervs- og Byggestyrelsen, 2005 og Vækstfonden, 2004).

Beskrivelse af præstationsindikatorer

I dette afsnit omtales de indikatorer, der benyttes til at måle landenes iværksætteraktivitet yderligere. Der er to præstationsmål i det samlede præstationsindeks: *Opstart af nye virksomheder* og *vækst i nye virksomheder*.

Det første præstationsmål kan opdeles i to indikatorer; faktiske opstarts-rater, der måler registreringer af nye virksomheder som andel af den samlede virksomhedsbestand, og det såkaldte *Total Entrepreneurship Activity (TEA) indeks*, der måler den andel af befolkningen, der enten er i gang med at starte en virksomhed eller som driver en nystartet virksomhed (maksimalt 3½ år gammel). Det andet præstationsmål kan yderligere opdeles i to indikatorer; andelen af nye virksomheder med vækst i *omsætningen* over 60 procent og andelen af nye virksomheder med vækst i antallet af *ansatte* over 60 procent.

A1.1 Opstart af nye virksomheder

Data for *faktiske opstarts-rater* er hentet fra Eurostats virksomheds-demografi database, der via centrale registre for virksomhedsregistreringer indsamler informationer om blandt andet opstarts-rater for europæiske lande.

Det er svært at lave internationale sammenligninger af nystartede virksomheder, fordi landene henter tallene fra forskellige kilder som f.eks. skattestatistikken, momsstatistikken eller regnskabsstatistikken og ikke har de samme krav til, hvornår en virksomhed skal registreres. I Danmark er det f.eks. ikke et krav at registrere en personligt ejet virksomhed, hvis den har under 50.000 kroner i omsætning årligt. Eurostat har imidlertid harmoniseret de forskellige statistikker, og lavet sammenlignelige tal for udvalgte EU-lande. Tallene er korrigeret for sektorforskelle. Med betegnelsen *faktiske opstarts-rater* menes, at der er tale om virksomheder der rent faktisk er startet.

Sammenlignelige data fra USA og Canada er indsamlet fra US census, US Small Business Administration og Statistics Canada. Opstarts-raterne for USA er dog behæftet med en vis usikkerhed, da amerikanerne ikke har et centralt virksomhedsregister for alle virksomheder.

Målt på faktiske opstartsrate ligger Danmark fortsat på linie med USA og blandt de bedste lande. Dog er der kommet nye tal for opstartsrate i Canada. Opstartsrate i Canada og Luxembourg er lidt højere end i Danmark, men ellers er der ingen af de øvrige lande, der udmærker sig ved at have væsentligt højere opstartsrate end Danmark.

Den danske opstartsrate er faldet svagt i løbet af det sidste år, men det svage fald ændrer ikke på, at Danmark fortsat ligger blandt de bedste lande, når det gælder den faktiske opstartsrate. Der eksisterer endnu ikke opdaterede opstartsrate for årene 2003 og 2004.

Der findes også opstartsrate for tre Østeuropæiske lande. De Østeuropæiske lande har væsentligt lavere BNP per indbygger end de øvrige lande. Lavt BNP er generelt ens betydende med mange såkaldte nødvendighedsiværksættere, dvs. personer der starter små virksomheder, fordi de ikke har andre muligheder for at generere en indkomst, hvilket giver meget høje opstartsrate. De er derfor ikke medtaget her. Se også Global Entrepreneurship Monitor (GEM, 2004) for dette argument.

Desværre er de faktiske opstartsrate ikke tilgængelige, for flere af de lande der indgår i indekset. OECD er gået i gang med at se på mulighederne for at finde yderligere data-kilder til sammenligning af opstartsrate. Indtil det arbejde er færdig, benyttes en supplerende indikator; det såkaldte *TEA indeks*. TEA indekset udarbejdes af Global Entrepreneurship Monitor (GEM), der er et internationalt konsortium bestående af mere end 30 lande. Indekset er baseret på en spørgeskemaundersøgelse af et udsnit af befolkningen og måler andelen af voksne personer i hvert land, der enten er i gang med at starte en virksomhed eller som faktisk driver en ny virksomhed (maksimalt 3½ år gammel).

Målt på *TEA indekset*, ligger Danmark efter lande som Korea, USA og Canada, men på niveau med de fleste af de europæiske lande, der indgår i Iværksætterindekset.

Selvom det derfor ser ud til, at Danmark ligger lavere end England og Norge og højere end Sverige og Holland, er forskellen så lille, at vi ikke kan være sikre på, at den ikke skyldes den statistiske usikkerhed, der er forbundet med spørgeskemaundersøgelser. Forskellen til USA og Canada er dog statistisk signifikant.

Det danske TEA indeks er faldet svagt i løbet af de sidste tre år, men set over en femårig periode er faldet ikke statistisk signifikant. I 2003 var det danske TEA indeks på 5,88, mens det i 2004 er 5,31 (GEM, 2004).

A1.2 Vækst i nye virksomheder

Grundlaget for vækstindikatorerne er en kommerciel database, der indeholder virksomhedsstatistik for omkring 3 millioner virksomheder. Datamaterialet markedsføres af Bureau van Dijk under navnet ORBIS. Databasen vurderes pt. til at være den bedste kilde til at udarbejde vækstindikatorer for nye virksomheder. Datamaterialet er dog ikke uden svagheder. De væsentligste svagheder er, at det ikke er alle små virksomheder, der indgår i datamaterialet, at enkelte virksomheder kan være registreret flere gange, og at opdatering af informationen af de enkelte virksomheder sker irregulært. Svaghederne er dog ens for alle lande, der indgår i databasen, hvilket gør, at det stadig er muligt at benytte data til at lave sammenlignelige indikatorer.

I Iværksætterindekset måles vækstiværksættere som virksomheder der er startet mellem 1996 og 2000, stadig eksisterer i år 2003 og som har opnået en vækst i omsætning eller beskæftigelse på minimum 60 procent fra 2001 til 2003. Da registreringerne af de mindste virksomheder som nævnt er mangelfuld, skal virksomheden desuden have mellem 15 og 200 medarbejdere i 2001.

Målt på omfanget af vækstiværksættere med høj vækst i omsætningen ligger Danmark lavt. Lidt over 8 procent af de nye virksomheder i Danmark opnår en vækst over 60 procent. I de bedste lande, Irland, USA og Korea, er det mere end 20 procent af de nye virksomheder, der opnår en vækst over 60 procent.

Målt på omfanget af vækstiværksættere med høj vækst i antallet af ansatte ligger Danmark ligeledes lavt. Under 2 procent af de danske virksomheder bliver vækstiværksættere, mens det i USA og Korea er omkring 6 procent.

Et simpelt gennemsnit af de to indikatorer viser, at omkring 5 procent af de nye danske virksomheder udvikler sig til vækstiværksættere, mens det i de bedste lande som USA og Korea er omkring 15 procent.

A1.3 Test af vækstdata

Begrebet vækstiværksætter er nyt, og det er fortsat omdiskuteret, hvorledes en vækstiværksætter skal defineres. Definitionen kan have konsekvenser for de enkelte landes andel af vækstiværksættere. Man kunne f. eks. forestille sig, at skæringspunktet for en vækstiværksætter var 40 procent stedet for 60 procent vækst, eller at vækst blev målt over fem år i stedet for tre. Det kunne muligvis give Danmark en anden placering.

For at afklare dette er der blevet foretaget en robusthedsanalyse, hvor det undersøges, om landenes relative andel af vækstiværksættere samt landenes indbyrdes placering ændres, hvis vækstgrænsen ændres til 20, 40, 80 eller 100 procent.

Generelt viser disse beregninger en meget høj korrelation mellem de forskellige vækstgrænser. Kun rangeringen af Portugal og Schweiz påvirkes af, hvilket vækstgrænse der vælges (se tabel).

Tabel A1.1 Korrelation mellem forskellige definitioner af vækstiværksættere

Skæringsgrænse på henholdsvis 20, 40, 60, 80 og 100 procent vækst i omsætningen

%	20	40	60	80	100
20	1				
40	0,99	1			
60	0,96	0,98	1		
80	0,89	0,93	0,98	1	
100	0,90	0,94	0,98	1,00	1

Skæringsgrænse på henholdsvis 20, 40, 60, 80 og 100 procent vækst i beskæftigelsen

%	20	40	60	80	100
20	1				
40	0,98	1			
60	0,88	0,83	1		
80	0,87	0,83	0,99	1	
100	0,85	0,81	0,98	0,99	1

Anm.: Robusthedsanalysen viser sammenhængen mellem forskellige skæringsgrænser for vækstiværksættere i 20 OECD lande. En korrelation på 1 betyder, at rangeringen af landene og deres relative andel af vækstiværksættere er den samme, uanset hvilken skæringsgrænse der vælges. Dvs., hvis et lands andel af vækstiværksættere stiger 10 procent, hvis skæringsgrænsen sættes til 40 procent, skal alle de andre landes vækstiværksættere også gøre det.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Bureau Van Dijk.

Det er derfor stort set uden betydning, at ændre vækstgrænsen. Hvis man vælger en vækstgrænse på 20 procent, får Danmark naturligvis flere vækstiværksættere, mens en vækstgrænse på 100 procent giver færre vækstiværksættere. Det helt centrale er imidlertid, at samme æn-

dringer ses i de andre lande, og at Danmark uanset hvilken værdi der vælges placerer sig som et af de mindre gode lande.

Det er endnu ikke muligt at gennemføre internationale sammenligninger af vækstiværksættere over længere perioder end tre år på grund mangel på sammenlignelige data. Databasen bliver dog løbende opdateret, så det på sigt vil være muligt at undersøge om f.eks. fem eller syvårsperioder, vil ændre på de enkelte landes rangering.

Tilsvarende kan man undersøge, om det giver en anden indbyrdes rangering af landene at anvende alternative definitioner af vækstiværksættere.³

I litteraturen om vækst i virksomheder findes en række forskellige vækstsmål. De oftest anvendte, ser på vækst i input (ansatte, investeringer), throughput (produktivitet), output (fysisk output, salg, omsætning, indtjening, overskud) og værdifastsætning (aktiver, bogføringsværdi, markeds-kapitalisering).

I Danmark har Dagbladet Børsen og Danmarks Statistik udviklet definitioner af vækstiværksættere. Børsen definerer vækstiværksættere som en virksomhed, der i de seneste fire regnskabsår hvert år har haft positiv vækst i omsætning eller bruttoresultat, og som samlet har mere end fordoblet omsætning eller bruttoresultat. Danmarks Statistik definerer både vækstiværksættere ud fra vækst i ansatte og omsætning. Vækstvirksomheder har enten en højere omsætning end branchens gennemsnit samt vækst i omsætning på minimum 200 procent fra 1998–2002, eller mindst lige så mange ansatte som branchens gennemsnit samt vækst i antal ansatte på minimum 25 procent fra 1998-2001.

På internationalt plan var David Birch den første til at undersøge vækstiværksætteres betydning. Han benytter et vækstindeks, hvor den absolute vækst i medarbejderstaben multipliceres med den relative vækst i medarbejderstaben. En virksomhed med 10 medarbejdere, der vokser til 100 i løbet af perioden, vil dermed få en indeksscore på 900 (90 (absolut antal nyansatte)* 10 (antallet af medarbejdere er steget med 1000 procent)).

De nævnte alternative definitioner er blevet benyttet på det datamateriale, der ligger til grund for Iværksætterindeksets vækstsmål. Alt efter, om vækstkriteriet er sat højt eller lavt, vil antallet af vækstiværksættere svin-

3 Se www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks for en mere detaljeret beskrivelse af analysen.

ge, men de alternative definitioner skulle gerne give nogenlunde samme relative andel af vækstiværksættere og samme rangering af landene som Iværksætterindeksets definition.

Med samme relative andel af vækstiværksættere menes, at den relative ændring der fremkommer ved at benytte en anden definition, gerne skulle være den samme for alle lande. Dvs. hvis Danmarks andel af vækstiværksættere stiger 10 procent ved at benytte en anden definition, skulle alle landes andel af vækstiværksættere gerne stige 10 procent.

Beregningerne viser, at der generelt er en forholdsvis høj korrelation mellem de forskellige definitioner og Iværksætterindeksets definition. Det er generelt de samme lande, der har en høj andel af vækstiværksættere, og de samme lande, der har en lav andel af vækstiværksættere. Tilsvarende gælder, at Danmark generelt har en relativ lav andel af vækstiværksættere, uanset hvilken definition der benyttes. Således ligger Danmark i den dårligste halvdel målt på andelen af vækstiværksættere ligegyldig hvilken definition der anvendes. Det er derfor usandsynligt, at konklusionen om, at Danmark har få vækstiværksættere, vil ændre sig, hvis der benyttes en anden definition af vækstiværksættere.

Beskrivelse af indikatorer for rammebetingelser

I det følgende gennemgås alle indikatorer, der benyttes til at benchmarke iværksætteres rammebetingelser.⁴

I forbindelse med Iværksætterindeks 2005 er der blevet udarbejdet en kvalitetsmanual, der er blevet anvendt til at vurdere kvaliteten af de indikatorer, der benyttes til at måle de enkelte landes rammebetingelser for iværksættere. For overhovedet at komme med i kvalitetsvurderingen har hver enkelt indikator været igennem en indledende sortering (se tabel).

Tabel A2.1 Indledende krav for hver indikator

En indikator *skal* være:

<i>Relevant</i> –	Indikatoren skal som minimum være et indirekte mål for den faktor, den er tiltænkt at være en indikation af.
<i>Nøjagtig</i> –	Indikatoren skal komme fra en legitim kilde. Data skal med andre ord stamme fra en velkendt eller veldokumenteret kilde. Indsamlingsmetoden skal endvidere i et vist omfang være standardiseret på tværs af lande.
<i>Tilgængelig</i> –	Indikatoren skal være tilgængelig for minimum 50 procent af de undersøgte lande.
<i>Kohærent</i> –	A priori skal det være muligt at vurdere, hvorvidt en høj score på indikatoren er godt eller skidt.

Den indledende sortering har fjernet enkelte indikatorer. 57 indikatorer er fundet egnede til en kvalitetsvurdering. Kvalitetsvurderingen er sket i overensstemmelse med OECDs retningslinjer, hvor kvalitet vurderes til at være et spørgsmål om den enkelte indikatorers relevans, nøjagtighed og tilgængelighed.

⁴ Se www.ebst.dk/ivaerksaetterindeks og Hoffmann mfl. (forthcoming B) for en kvalitetsvurdering af de enkelte indikatorer og kildehenvisninger.

Kvalitetsvurderingen af hver indikator sker ved at bedømme indikatoren på de tre dimensioner og derefter give den en overordnet bedømmelse.

Relevansen af en indikator er en kvalitativ vurdering, af den værdi indikatoren bidrager med. Værdien bedømmes ud fra, hvor tæt sammenhæng der er mellem hvad indikatoren måler, og den rammebetingelse indikatoren hører ind under. Jo tættere indikatoren er på rammebetingelsen, desto bedre vurdering.

Nøjagtigheden af en indikator bedømmes ved at se på, hvor præcist indikatoren måler det karakteristika eller den sum, som den er designet til at måle. Nøjagtighed har to dimensioner: indsamlingsmetode og grad af standardisering mellem lande.

Tilgængelighed er et spørgsmål om, hvor mange lande og hvor lang en tidsperiode indikatoren dækker. Jo flere lande og jo længere periode, desto bedre.

Nedenfor gennemgås de 57 indikatorer.

A2.1 Politikområdet: Teknologioverførsel

En effektiv teknologioverførsel fremmer kommercialiseringen af offentlig forskning og åbner op for øget succesfuld virksomhedsdannelse baseret på den viden og know-how, som dannes i danske universitetsmiljøer og forskningsinstitutioner.

Teknologioverførsel kan fremme kommercialiseringen af forskning ved at understøtte og bakke op om universiteter og forskningsinstitutioners bestræbelser for at kommercialisere viden enten i form af virksomhedsdannelse eller patentering. Det kan blandt andet ske ved at sikre universiteterne ejerskab over den viden og de patenter, der udspinder fra den offentlige forskning (som den amerikanske *Bayh Dole Act*, der er blevet indført i en fordansket udgave i Danmark) eller ved indførelsen af teknologioverførsels kontorer, der fremmer strategiske samarbejder mellem virksomheder og universiteterne.

Der findes ikke internationalt sammenlignelige indikatorer, der er i stand til at måle på den konkrete teknologioverførsel i de enkelte lande. Politikområdet måles i stedet ved hjælp af to indikatorer fra to forskellige survey undersøgelser, jf. boks.

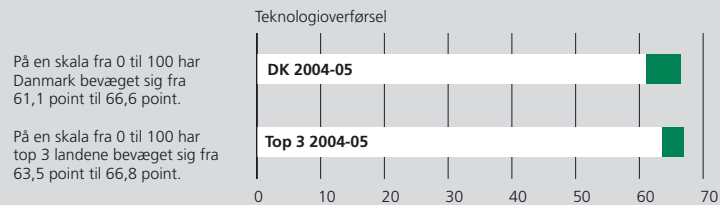
Boks A2.1 Indikatorer under politikområdet: Teknologioverførsel

Samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv, måler virksomhedslederes vurdering af omfanget af samarbejde mellem lokale universiteter og virksomheder i forbindelse med R&D. Kilde: World Economic Forum (WEC), Global Competitiveness Report.⁵

Teknologisk samarbejde måler virksomhedslederes vurdering af niveauet for teknologisk samarbejde mellem virksomheder. Kilde: International Institute for Management Development (IMD), World Competitiveness Yearbook.⁶

Ifølge de benyttede indikatorer er Danmark på højde med top 3 landene indenfor teknologioverførsel. Både i Danmark og i top 3 landene er der sket små fremskridt siden Iværksætterindeks 2004, jf. figur.

Figur A2.1 Teknologioverførsel i Danmark og top 3 landene

Anm.: Landenes score på de to indikatorer er blevet normaliseret på en skala fra 0-100. For hver indikator har det bedste land fået 100 point og det dårligste land 0 point. Landets samlede iværksætterpræstation er fremkommet ved at tage gennemsnittet af landenes score på de to indikatorer. Top 3 landenes værdi er fremkommet ved at tage et simpelt gennemsnit af deres score. De øvrige figurer der illustrerer den samlede afstand mellem Danmark og top 3 er beregnet på tilsvarende vis.

Kilde: Egne beregninger

5 World Economic Forums Global Competitiveness Report er dels baseret på en "Executive Opinion Survey", dels på en række data indsamlet fra andre kilder. I Executive Opinion Survey vurderer en række top- og mellemlidere, der tilsammen repræsenterer et bredt udsnit af erhvervslivet, hvor gode en række nationale rammebetingelser, der har betydning for erhvervslivets konkurrenceevne, er.

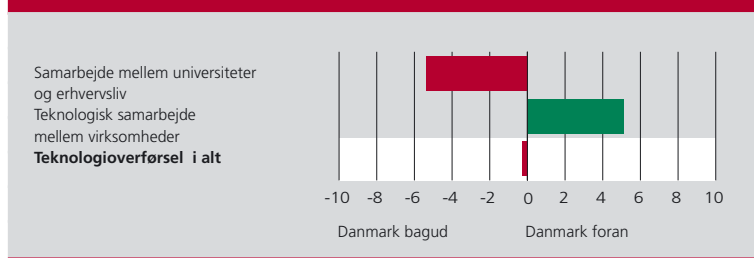
6 De benyttede indikatorer fra IMDs Competitiveness Yearbook er dels baseret på en "Executive Opinion Survey", dels på en række data indsamlet fra andre kilder. I Executive Opinion Survey vurderer en række top- og mellemlidere, der tilsammen repræsenterer et bredt udsnit af erhvervslivet, hvor gode en række nationale rammebetingelser, der har betydning for erhvervslivets konkurrenceevne, er.

Danmark er gået frem fra 61,1 point til 66,6 point og har skabt den største forbedring. Top 3 landene er gået frem fra 63,5 point til 66,8 point.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene?

Den gode danske placering indenfor teknologioverførsel skyldes, at Danmark – ifølge en række udvalgte virksomhedslederes vurdering – klarer sig godt på teknologisk samarbejde mellem virksomheder, mens vi er efter top 3 landene, når det gælder samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv, jf. figur.

Figur A2.2 Afstand i teknologioverførsel i Danmark og top 3 landene

Anm.: Figuren viser afstanden på de to politikområder (grønne bjælker illustrerer, at Danmark er foran, røde bjælker illustrerer, at Danmark er bagud). De enkelte områder er normaliseret på en skala på 0-100 for at gøre afstanden mellem Danmark og top 3 sammenlignelige på tværs af politikområder. De 2 politikområder er vægtet ens. Dette gør det muligt at lægge de enkelte områder sammen og derved få et billede af, hvor langt Danmark samlet er efter top 3 landene på politikområdet. De øvrige figurer nedenfor der illustrerer afstanden mellem Danmark og top 3 er beregnet på tilsvarende vis.

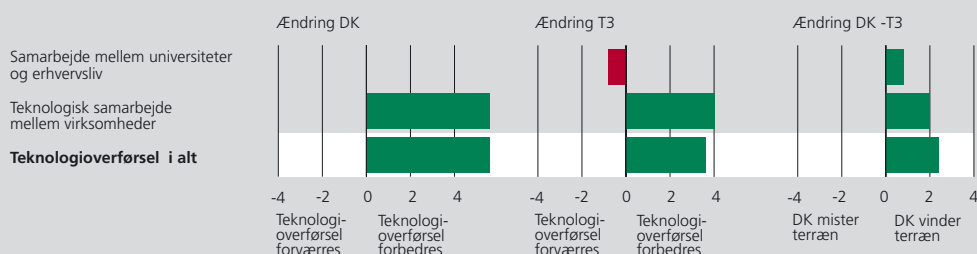
Kilde: egne beregninger

Det kan være svært at fastslå, hvad der ligger til grund for virksomhedslederes vurdering. I en række lande, herunder særligt USA, har man en lang tradition for et tæt samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv. F.eks. har de fleste større videninstitutioner i USA særlige teknologioverførselsenheder der skal fremme samspillet mellem forskere og erhvervslivet. I Danmark har der traditionelt været en skarpere adskillelse af forskningsverdenen og erhvervslivet. Således blev den første teknologioverførselsenhed i Danmark først oprettet ved Københavns Universitet i 2003. Undersøgelser har da også tidligere vist, at omfanget af FoU-samarbejde er langt mindre end i en række andre OECD-lande, herunder lande med samme industristruktur som den danske (FORA og Inside Consulting, 2003).

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Siden Iværksætterindeks 2004 har Danmark ifølge vurderingen gjort fremskridt indenfor teknologisk samarbejde mellem virksomheder, mens samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv vurderes uændret. Top 3 landene er gået lidt tilbage indenfor samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv, men er gået frem, når det gælder teknologisk samarbejde mellem virksomheder. Dog ikke så meget som Danmark, der derfor samlet har hentet ind på top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.3 Udviklingen i teknologioverførsel i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Anm.: Figuren viser udviklingen på de enkelte politikområder (grønne bjælker illustrerer forbedringer, røde bjælker illustrerer forværringer). De enkelte indikatorer og politikområder er normaliseret på en skala på 0 til 100 for at gøre forskellene mellem Danmark og top 3 landene sammenlignelige på tværs af politikområder. De 2 politikområder er vægtet ens. Normaliseringen gør det muligt at lægge de enkelte områder sammen og derved få et billede af, hvordan rammebetingelserne samlet har udviklet sig i Danmark sammenlignet med top 3 landene (nederste bjælke). De øvrige figurer nedenfor der illustrerer udviklingen mellem Danmark og top 3 er beregnet på tilsvarende vis.

Kilde: Egne beregninger.

I Danmark er der gennem de seneste år taget en række statslige og regionale initiativer til at fremme samspillet mellem universiteter og erhvervsliv og regeringen har præsenteret handlingsplanen "Fra tanke til faktura" i 2003, der skulle styrke samspillet mellem offentlig forskning og erhvervslivet. Konkret har man som nævnt oprettet den første teknologioverførselsenhed i Danmark i 2003 ved Københavns Universitet og har etableret innovationskonsortier, kontaktpunkter på forskningsinstitutioner, teknologicentre, brobyggende enheder, portaler, mv. Alligevel viser nye tal, at samarbejdet ikke er steget de seneste syv år (GTS, 2005), hvilket svarer til eksperternes vurdering af samarbejdsniveauet som uændret.

Det har ikke været muligt at finde konkrete initiativer eller lignende, der kan begrunde Danmarks fremgang inden for teknologisk samarbejde mellem virksomheder.

A2.2 Politikområdet: Adgangsbarrierer

Fjernelse af adgangsbarrierer ved liberalisering, deregulering eller mindskelse af offentlige aktiviteter skaber nye forretningsmuligheder for både eksisterende og potentielle nye virksomheder. Liberaliseringen af telesektoren i Europa i halvfemserne har åbnet op for et utal af private udbydere af teleydelser. Og lempelse af krav om f.eks. uddannelsesniveau i nogle brancher kan være med til at øge fleksibiliteten og dermed adgangen for nye virksomheder til eksisterende markeder.

OECD har udarbejdet en serie af indikatorer, der måler iværksætteres adgang til eksisterende markeder, jf. boks.

Boks A2.2 Indikatorer under politikområdet: Adgangsbarrierer

Konkurrencebarrierer måles ved hjælp af to indeks, der måler henholdsvis hvorvidt lovgivningen sætter grænser for antallet af konkurrerende aktører på en række produkt og servicemarkeder, samt omfanget af undtagelser fra konkurrencelovgivningen for offentlige virksomheder. Kilde: OECD.

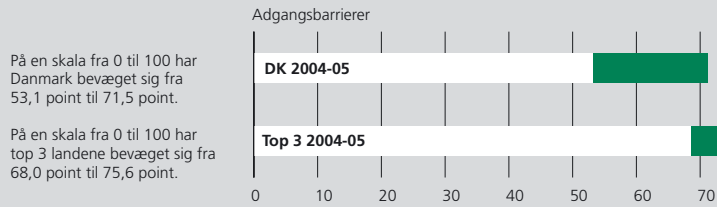
Offentligt ejerskab måler omfanget af offentligt ejet virksomheder indenfor en række produkt- og servicemarkeder, størrelsen på offentligt ejede virksomheder samt eksistensen af regler, der gør det muligt for staten at kontrollere enkelte typer virksomheders handlefrihed. Kilde: OECD.

Offentlig involvering i virksomhedsdrift måler, i hvilket omfang regeringen bruger incitamenter eller tvang i reguleringen af konkrete brancher. Kilde: OECD.

Danmark har tidligere haft betydeligt større adgangsbarrierer end top 3 landene. Danmark har dog gjort store fremskridt de seneste år. Top 3 landene har ligeledes gjort fremskridt og scorer derfor fortsat lidt højere end Danmark, jf. figur.

Som det ses, har Danmark i år med 71,5 point en højere score, end top 3 landene havde sidste år. Top 3 landene er dog gået frem til 75,6 point og er således 4,1 point foran Danmark.

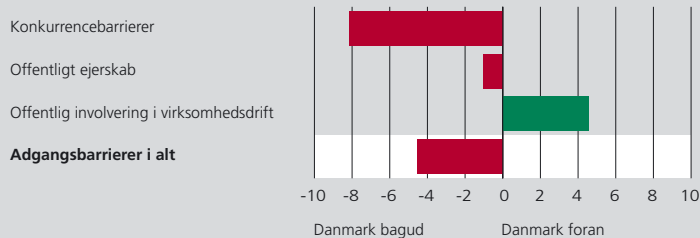
Figur A2.4 Adgangsbarrierer i Danmark og top 3 landene

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

De 4,1 point, Danmark er efter top 3 landene, skyldes, at vi klarer os væsentligt dårligere end top 3 landene på konkurrencebarrierer, jf. figur.

Figur A2.5 Afstand i adgangsbARRIERER i Danmark og top 3

På de to øvrige indikatorer klarer Danmark sig godt. Sammenlignet med top 3 landene er den offentlige involvering i virksomhedsdrift relativt lille. På offentligt ejerskab står Danmark også godt og er på linie med top 3 landene.

Lavere konkurrencebarrierer i top 3 landene skyldes, at der er færre sektorer, hvor lovgivningen begrænser konkurrencen. Det gælder bl.a. indenfor jernbanedrift, anden passagertransport samt sundhedssektoren.

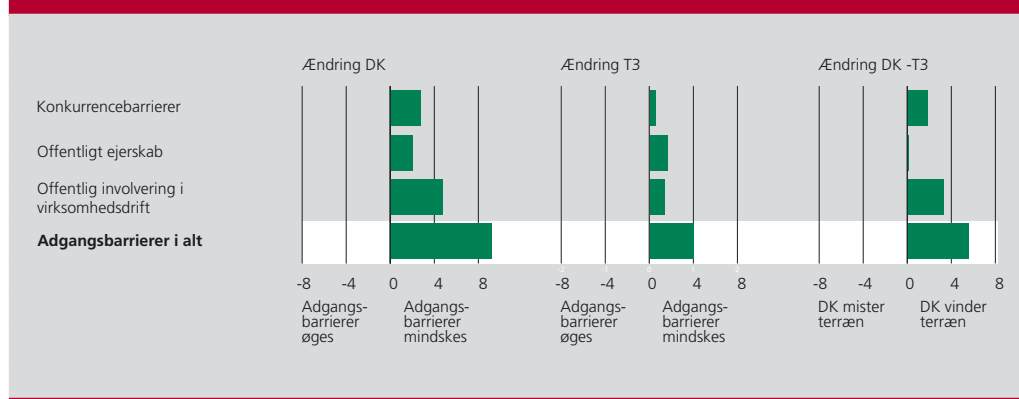
Generelt ejer det offentlige få virksomheder i Danmark, og det samme er tilfældet i top 3 landene. I Korea ejer det offentlige virksomheder i lidt flere brancher end i Danmark, mens det i USA er lidt færre. Blandt de sektorer i Danmark hvor det offentlige ejer andele i virksomheder, er gas, vand, jernbane, luftfart samt sundhed.

Ingen af de brancher som data dækker, regulerer det offentlige i Danmark i form af priskontrol. Særligt i Korea og Canada er der flere brancher med priskontrol, f.eks. indenrigsflyvninger, fødevarer, benzin, alkohol og lægemidler.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Når Danmarks fremgang inden for adgangsbarrierer fordeles på de tre indikatorer, ses det, at Danmark er gået frem på alle tre. Det samme er tilfældet i top 3 landene, om end fremgangen som nævnt er mindre, jf. figur.

Figur A2.6 Udvikling i adgangsbarrierer i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Reduktionen af konkurrencebarrierer i Danmark skyldes liberalisering af en række sektorer, herunder elektricitet, gas og vandsektoren samt hotel og restaurationsbranchen.

Tilsvarende er det offentlige ejerskab mindsket ved, at det offentlige har trukket sig ud af virksomheder indenfor telekommunikation, metalindustri, godstransport samt mindsket kontrollen over strategiske beslutninger i offentlige virksomheder.

Indenfor offentlig involvering i virksomhedsdrift er der kommet væsentlig bedre data for en række områder, hvor det offentlige ikke er involveret, men hvor der tidligere ikke har været data. Desuden er priskontrol blevet ophævet på bl.a. lægemidler.

A2.3 Politikområdet: Adgang til udenlandske markeder

Globaliseringen har åbnet op for øget internationale muligheder for iværksættere. Fjernelsen af handelsbarrierer og den øgede økonomiske samhandel har gjort det muligt for alle typer virksomheder – inklusiv iværksættere – at udnytte globale muligheder.

Selvom handelsbarrierer mindskes ved hjælp af internationalt forpligtende aftaler og derfor i et vist omfang er udenfor nationale politikeres rækkevidde, kan der godt gennemføres initiativer, der har til formål at øge eksporten blandt nye virksomheder og motivere til at se over landegrænserne allerede fra dag ét i en ny virksomhed.

Der findes ikke internationalt sammenlignelige indikatorer, der er i stand til at måle på konkrete politiske initiativer til at fremme adgangen til udenlandske markeder i de enkelte lande. Politikområdet måles i stedet ved hjælp af tre andre indikatorer, der indirekte siger noget om adgangen til udenlandske markeder, jf. boks.

Boks A2.3 Indikatorer under politikområdet: Adgang til udenlandske markeder

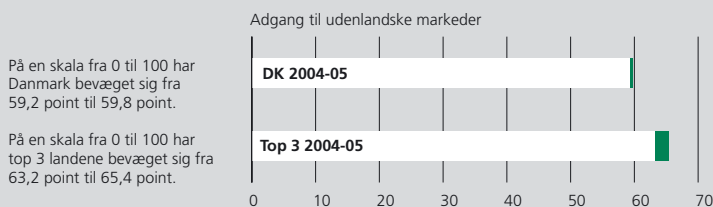
Andel nye virksomheder med eksport måler andel eksporterende virksomheder blandt nystartede virksomheder (kontrolleret for størrelsen af hjemmemarkedet).
Kilde: FORA.

Adgang til kapitalmarkeder måler, i hvilken grad virksomhedsledere opfatter adgangen til kapitalmarkeder som begrænset for hjemlige virksomheder.
Kilde: IMD.

Eksportkredit og -forsikring måler virksomhedslederens opfattelse af tilgængeligheden af eksportkreditter og -forsikringer til fornuftige priser for virksomheder.
Kilde: IMD.

Hverken top 3 landene eller Danmark har rykket sig særligt meget siden sidste år, og adgangen til udenlandske markeder for danske virksomheder er fortsat en smule dårligere end i top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.7 Adgang til udenlandske markeder i Danmark og top 3 landene

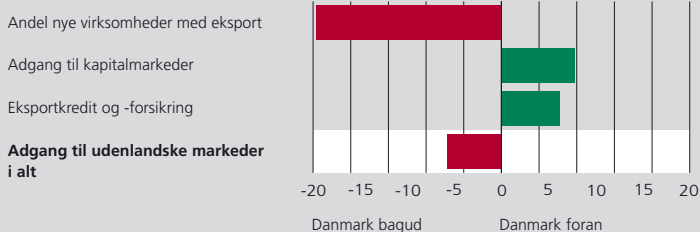

Danmark er gået frem med 0,6 point til 59,8, og top 3 landene er gået frem til 65,4 point. Dermed er Danmark 5,6 point efter de bedste.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

At Danmark er efter de bedste lande, skyldes, at det er relativt få af de nye virksomheder, der har eksport. Her er Danmark næsten 20 point efter top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.8 Afstand i adgang til udenlandske markeder i Danmark og top 3 landene

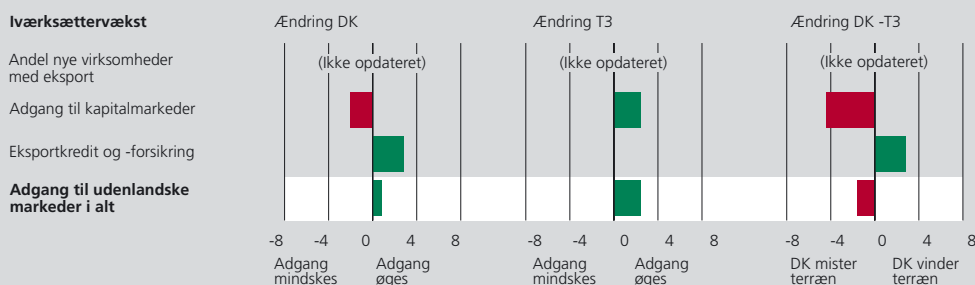

At Danmark samlet er væsentligt tættere på top 3 landene, skyldes den relativt gode score på de to øvrige indikatorer. Både på adgang til kapitalmarkeder og adgang til eksportkredit og forskning er Danmark bedre end top 3 lande.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Det har ikke været muligt at opdatere indikatoren for andelen af nye virksomheder med eksport. Danmark er gået tilbage på adgang til kapitalmarkeder, men er gået frem på adgang til eksportkredit og forskning, jf. figur.

Figur A2.9 Udvikling i adgang til udenlandske markeder i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

I top 3 landene er situationen uændret på eksportkredit og forsikring, mens der er sket fremgang på adgang til kapitalmarkeder. Samlet er top 3 landene derfor kommet væsentlig tættere på Danmark på adgang til kapitalmarkeder, mens Danmark sammenlignet med top 3 landene er gået et pænt stykke frem.

Da de to indikatorer bygger på ekspertvurderinger, er det ikke muligt at fastslå med sikkerhed, hvad der ligger til grund for udviklingen.

A2.4 Politikområdet: Lånekapital

Udbuddet af lånekapital er vitalt for iværksætteres muligheder for at starte op og have mulighed for at investere i sin egen virksomhed. Uden store og effektive lånemarkeder til at bakke op om nye ideer og virksomheder vil mange iværksættere stå overfor finansielle barrierer i deres bestræbelser på at starte egen virksomhed.

De finansielle barrierer kan mindskes ved at øge omfanget af gældskapital og konkurrencen på kreditmarkederne og dermed gøre gældskapital billigere at låne og lettere at få adgang til. Specifikt for iværksættere kan staten endvidere udarbejde bank-garantier, så banker vil blive mere motiverede for at yde lån til iværksættere.

Der eksisterer en række indikatorer, der måler størrelsen og effektiviteten af allerede eksisterende lånekapital markeder, jf. boks.

Boks A2.4 Indikatorer under politikområdet: Lånekapital

Omfang af lånegarantier måler det maksimale omfang af lånegarantier opgjort i procent af et givet lån. Kilde: EU Kommissionen, OECD, SBA, SMBA, Stevenson et al.

Privat kredit (gennemsnit for 1997-2001) måler kredit ydet til den private sektor fra finansielle institutioner, der tager imod indlån, relativt til BNP. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Rentespredning måler udlånsrenten minus indlånsrenten baseret på gennemsnitlige årlige rater for hvert land. Kilde: Verdensbanken, Doing business.

Omkostninger forbundet med at optage sikkerhed for et lån måler kreditorens omkostninger forbundet med at optage og registrere sikkerhed for lån (målt som procent af indkomst per indbygger). Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

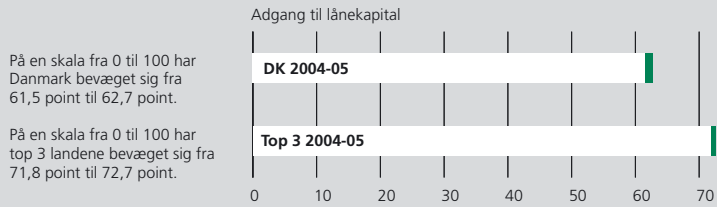
Legal Rights Index måler, i hvilken grad love om sikkerhed for lån samt konkurs er gunstige for adgangen til at låne penge. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Country Credit Rating måler risikoen forbundet med at låne penge til en række lande. Målingen er baseret på en undersøgelse af individuelle investorens vurdering af hvert lands troværdighed foretaget af The Institutional Investor Magazine. Kilde: IMD, World Competitiveness Yearbook.

Hverken top 3 landene eller Danmark har ændret deres score på adgangen til lånekapital væsentligt siden sidste år. Adgangen til lånekapital er fortsat dårligere i Danmark end i de bedste lande, jf. figur.

Danmark er gået 1,2 point frem, og top 3 landene er gået 0,9 point frem. Dermed er Danmark nu 10,0 point efter top 3 landene.

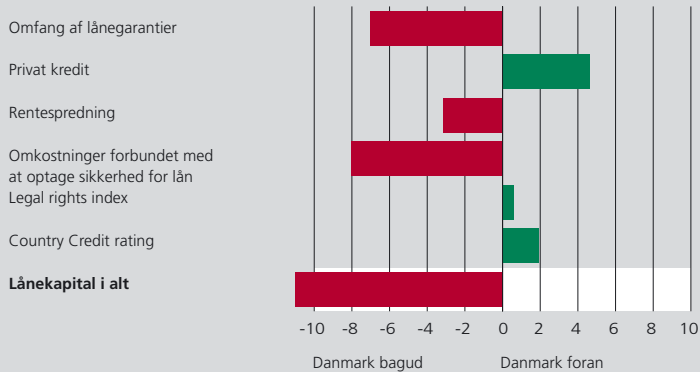
Figur A2.10 Adgang til lånekapital i Danmark og top 3 landene

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

På tre af indikatorerne er Danmark foran top 3 landene, og på tre af indikatorerne er Danmark efter, jf. figur.

Figur A2.11 Afstand i adgangen til lånekapital i Danmark og top 3 landene

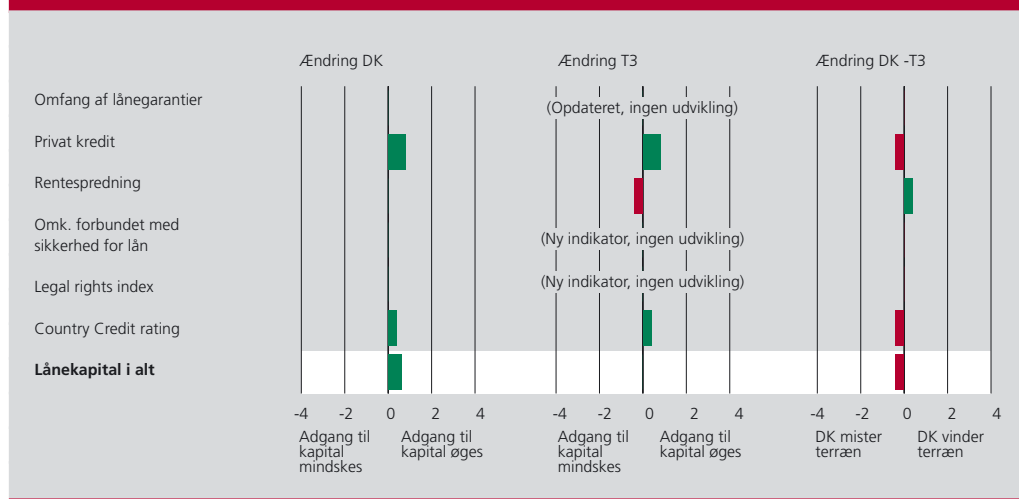
Omfanget af lånegarantier, rentespredning og omkostninger forbundet med at optage sikkerhed for et lån er dårligere i Danmark end i de bedste lande. På kredit ydet til private er Danmark et stykke foran top 3 landene, mens Danmark er mindre foran på legal rights index og country credit rating.

Korea og Canada har begge et meget stort omfang af lånegarantier. I Danmark er lånegarantier oftest rettet med specifikke målgrupper og det samlede omfang er derfor mindre end i top 3 landene.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Som det ses, er udviklingen for samtlige indikatorer både for Danmark og top 3 landene minimal, jf. figur.

Figur A2.12 Udvikling i adgangen til lånekapital i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

3 indikatorer er enten nye eller har ikke kunne opdateres. På privat kredit og country credit rating har der været en lille forbedring i både Danmark og top 3 landene, mens rentespredningen i top 3 landene er blevet en anelse større. Som det ses er der imidlertid ikke sket væsentlige ændringer på nogle af områderne i hverken Danmark eller top 3 landene.

A2.5 Politikområdet: Venturekapital

Venturekapital er en vigtig kilde til finansiering af potentielle højvækst virksomheder, der har behov for store summer af kapital til udvikling, vækst og ekspansion.

For at udbygge udbuddet af venturekapital kan lande tage initiativer til at udvikle nationale venturefonde eller forbedre reguleringen af venturemarkedet så eksisterende fonde kan udbygges. Det kan handle om, at direkte investeringer i fonde, økonomiske garantier til fonde eller at løsne op for bindinger, der kan gøre det mere attraktivt (eller lovligt) for aktører, såsom pensionsfonde eller forsikringsselskaber, at investere i venturefonde, jf. boks.

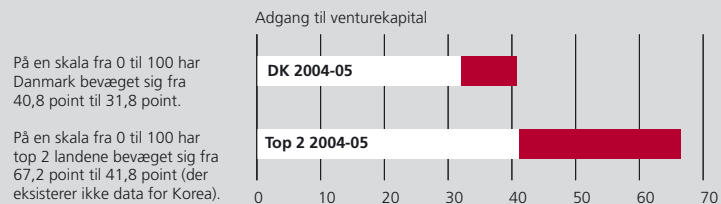
Boks A2.5 Indikatorer under politikområdet: Venturekapital

Udbud af venturekapital (early stage) måler gennemsnittet af årlige totale venturekapital investeringer i den tidlige fase som andel af BNP set over to år. Kilde: OECD, OECD VentureCapital Database.

Udbud af venturekapital (expansion stage) måler gennemsnittet af årlige totale venturekapital investeringer i ekspansionsfasen som andel af BNP set over to år. Kilde: OECD, OECD VentureCapital Database.

Der er sket en forværring af de danske iværksætteres adgang til venturekapital. Denne tendens er dog ikke begrænset til Danmark men er en gennemgående tendens i næsten alle lande. Således er Danmark gået tilbage med cirka 9 point til 31,8 point, mens top 2 landene er gået cirka 25 point tilbage til 41,8 (der eksisterer ikke data for Korea), jf. figur.

Figur A2.13 Adgang til venturekapital i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

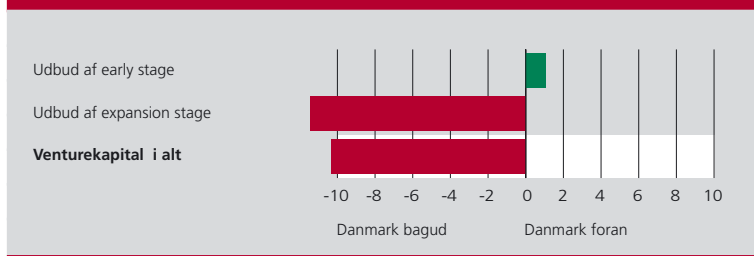

Med andre ord har Danmark, trods tilbagegang, hentet ind på top 2 landene siden Iværksætterindeks 2004. Faldet i investeringer skal ses i lyset af dot-com boblens brist i år 2000 der fortsat påvirker venturemarkederne. Iværksætterindekset viser således, at selvom venturemarkedet i Danmark er gået tilbage, er Danmark kommet stærkere igennem den nedtur, venturemarkedet har taget end de fleste andre lande

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

Danmarks placering indenfor venturekapital skyldes et relativt stort marked for early stage venturekapital. Her er vi foran top 2 landene. Til gengæld mangler der fortsat et stykke vej, før end markedet for venturekapital til ekspansionsfasen er på højde med de bedste, jf. figur.

Figur A2.14 Afstand i adgangen til venturekapital i Danmark og top 3 landene

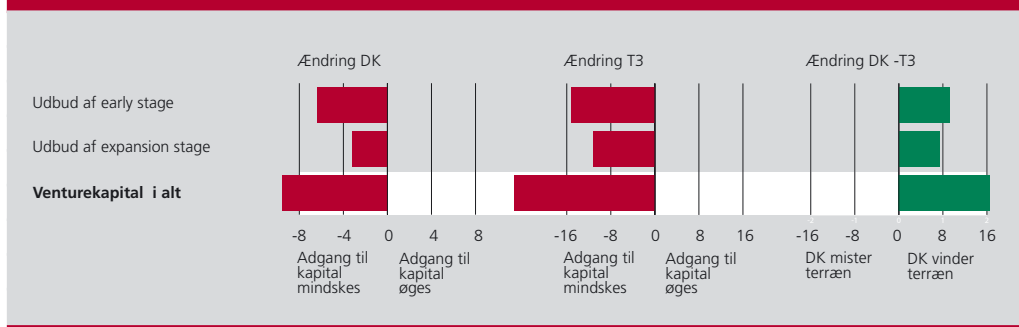

I Danmark bidrager såvel Vækstfonden som innovationsmiljøerne med væsentlige investeringer i de tidlige faser, hvilket er en del af forklaringen på Danmarks relativt store marked for venturekapital i de tidlige faser. Vækstfonden har således – på trods af et generelt fald i antallet af investeringer på seed markedet i Danmark – fastholdt sit investeringsniveau og står nu for cirka 20 procent af alle direkte seed investeringer i danske virksomheder. Innovationsmiljøernes andel er 11 procent.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Den danske tilbagegang indenfor venturekapital skyldes et relativt lille fald i investeringer i både den tidlige fase og ekspansionsfasen. Samme udvikling i større målestok ses i top 2 landene, jf. figur.

Figur A2.15 Udvikling i adgangen til venturekapital i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

For Danmark mere end opvejer top 2 landenes fald den negative udvikling i ventureinvesteringerne i begge faser. Det relativt lille fald i venturekapital investeringer i de tidlige faser i Danmark og det noget større fald i top 2 landene er årsagen til, at Danmark nu er foran top 2 landene på seed markedet. Det er formentlig det betydelige offentlige engagement der er årsagen til, at faldet er mindre i Danmark end i top 3 lan-

dene. Selvom Danmark har hentet ind på top 2 landene i ekspansionsfasen, skal der fortsat noget til, hvis Danmark også her skal på niveau med de bedste lande.

A2.6 Politikområdet: Exit muligheder

Effektive exit muligheder – f.eks. via Børsen, sekundære børsmarkeder eller et effektivt marked for buy outs – er vigtigt for at kunne skaffe den nødvendige kapital til ekspansion af den succesfulde virksomhed. Samtidig øger effektive exit muligheder udbuddet af venturekapital, da mulighederne for at få positivt afkast af ventureinvesteringer vil være højere og venturekapitalen ikke vil være bundet op i den samme virksomhed i for lang tid.

De fleste af de mindre, men avancerede industrilande, er oppe mod det problem, at det er svært at skaffe kritisk masse i et sekundært aktiemarked. På den ene side skal reguleringen af sekundære markeder være så enkel, at det er attraktivt for virksomheder at prøve kræfter med et sekundært marked. Samtidig skal virksomhederne afkræves et højt informationsniveau og vist omfang af sikkerhed for at tiltrække investorer. Markedet for buy outs kan være et supplement til et sekundært aktiemarked, jf. boks.

Boks A2.6 Indikatorer under politikområdet: Exit muligheder

Kapitalisering af sekundære aktiemarkeder (gennemsnit for 1999-2002) måler kapitaliseringen (den samlede værdi af aktierne) på de sekundære aktiemarkeder i procent af BNP. Kilde: OECD.

Nye virksomheder noteret på sekundære aktiemarkeder (gennemsnit for 1999-2002) måler antallet af nye virksomheder noterede på de sekundære aktiemarkeder per million indbyggere. Kilde: OECD.

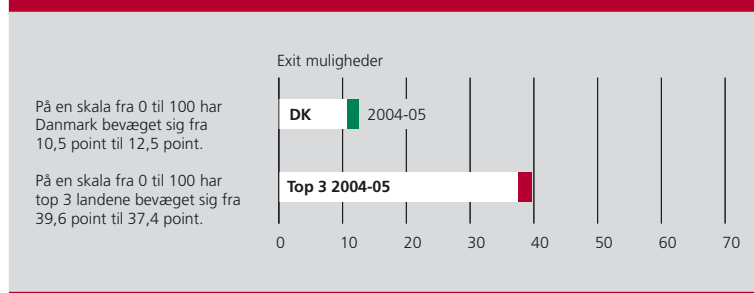
Kapitalisering af primære aktiemarkeder (gennemsnit for 1997-2001) måler kapitaliseringen (den samlede værdi af aktierne) på det primære aktiemarked i procent af BNP. Kilde: Verdensbanken.

Omsætning på primære aktiemarkeder (gennemsnit for 1997-2001) måler værdien af de samlede aktier handlet på børsen i procent af BNP. Kilde: Verdensbanken.

Buy outs (gennemsnit for 1999-2002) måler den samlede årlige værdi af buy outs som andel af BNP. Kilde: OECD, OECD Venture Capital Database.

Sammenlignet med mange af de andre politikområder har både Danmark og top 3 landene en relativt lav score på exitmuligheder. Top 3 landene har dog en væsentlig bedre score end Danmark, jf. figur.

Figur A2.16 Exit muligheder i Danmark og top 3 landene

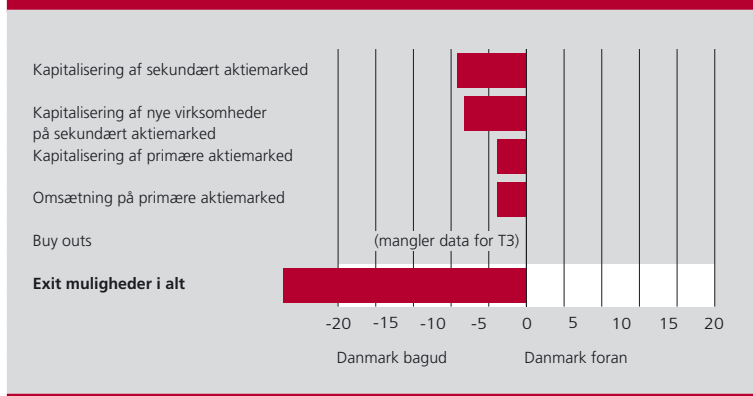

Danmark er gået en anelse frem, men scorer fortsat kun 12,5 point på exitmuligheder. Top 3 landene er modsat gået lidt tilbage og scorer nu 37,4 point. En score på 39 viser, at top 3 landene ikke er førende på exit muligheder. Samlet er Danmark 25 point bagud.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

De 25 point Danmark er bagud, fordeler sig forholdsvis jævnt på de fire indikatorer, mens det ikke har været muligt at skaffe data for top 3 landene for den sidste indikator, buy outs, jf. figur.

Figur A2.17 Afstand i exit mulighederne i Danmark og top 3 landene

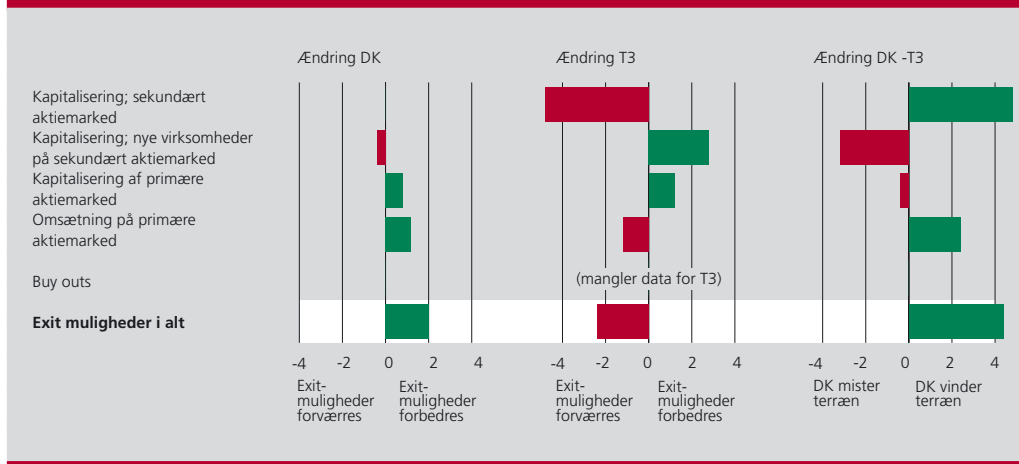

Længst bagud er Danmark på de to indikatorer vedrørende sekundære aktiemarkeder. Danmark har aldrig haft et stort sekundært aktiemarked og er da også blandt de lande, der scorer lavest på denne indikator. I december 2004 offentliggjorde Københavns Fondsbørs planer om at starte et nyt sekundært aktiemarked i Danmark for mindre selskaber med en markedsværdi på op til 400-500 millioner kroner.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

I Danmark har der været en lille forbedring på det primære aktiemarked. Top 3 landene har oplevet en pæn tilbagegang på den samlede kapitalisering på det sekundære aktiemarked, men fremgang på kapitalisering af nye virksomheder på det sekundære aktiemarked, jf. figur.

Figur A2.18 Udvikling i exit mulighederne i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Den kraftige tilbagegang på det sekundære aktiemarked i top 3 landene skyldes efterveer fra dot-com boblens brist. Siden da er de sekundære aktiemarkeder skrumpet betydeligt ind. Fremgangen i kapitalisering blandt nye virksomheder tyder dog på, at markederne igen er på vej frem.

Fremgangen i Danmark på kapitalisering af og omsætning på primære aktiemarkeder skyldes formentlig primært opadgående økonomiske konjunkturer og generelt stigende kurser.

A2.7 Politikområdet: Formue og arveskat

Formue og arveskat påvirker udbuddet af early-stage kapital. Et højt skatteniveau mindsker det potentielle udbud af kapital blandt borgerne, hvilket mindsker mulighederne for investering fra Business Angels og lån fra familie eller venner. En mindskelse af formue- og arveskatten vil derfor påvirke udbudet af early stage kapital positivt, jf. boks.

Boks A2.7 Indikatorer under politikområdet: Formue og arveskat

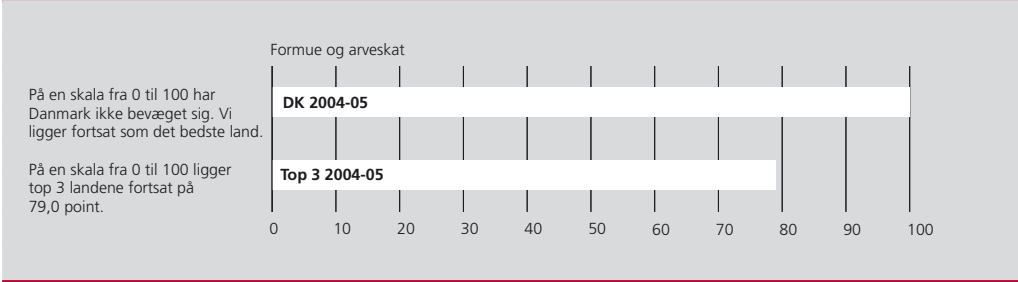
Indtægter fra arveskat måler den samlede årlige indtægt fra arveskat som gennemsnit over en treårig periode. Kilde: OECD.

Indtægter fra formueskat måler den samlede årlige indtægt fra formueskat som gennemsnit over en treårig periode. Kilde: OECD.

Højeste marginale arveskat måler den højeste marginale arvebeskatning for ægtefæller eller børn til den afdøde. Kilde: Chen, Lee and Mintz for OECD.

Danmark er absolutte førende indenfor formue- og arveskat. Formuebeskatning er afskaffet i Danmark, og Danmark er det land, der har de laveste årlige indtægter fra arveskat. Top 3 landene scorer også højt på denne indikator men er et stykke efter Danmark, jf. figur.

Figur A2.19 Formue- og arveskat i Danmark og top 3 landene

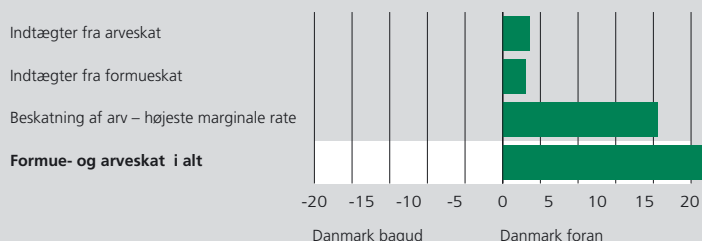

Som førende land inden for alle tre indikatorer scorer Danmark 100 og har ikke bevæget sig siden sidste år. Heller ikke top 3 landene har ændret deres arve- eller formuebeskatning.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

Som det ses, er det primært på den højeste marginale beskatning af arv, at Danmark er foran, jf. figur.

Figur A2.20 Afstand i formue- og arveskatten i Danmark og top 3 landene

Indikatoren måler som nævnt den højeste marginale arvebeskatning for ægtefæller eller børn til den afdøde. I Danmark er der ingen skat på arv til ægtefæller, mens børn er fritaget skat på arv, så længe arven ikke overstiger bundfradraget (236.900 kroner i 2005).

A2.8 Politikområdet: Kapitalskat

Høje kapitalsskatter mindsker den potentielle gevinst ved investeringer og påvirker på den måde direkte udbuddet af kapital, der kan bruges til investeringer i nye såvel som gamle virksomheder.

Politiske initiativer, der mindsker beskatningen af investeringer øger derfor den samlede mængde kapital til rådighed blandt investorer. Enkelte lande har indført specifikke skatteincitamenter for at fremme investeringer i nye virksomheder. Politikområdet måles ved 5 indikatorer, jf. boks.

Boks A2.8 Indikatorer under politikområdet: Kapitalskat

Højeste marginale beskatning af udbytte måler den marginale topskat på udbytte fra aktier. Kilde: Chen, Lee and Mintz for OECD.

Højeste marginale beskatning af udbytte for selvstændige måler den marginale topskat på udbytte fra aktier for selvstændige. Kilde: Chen, Lee and Mintz for OECD.

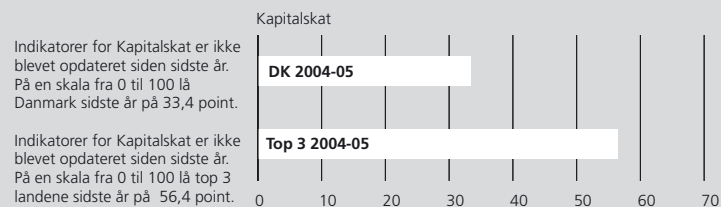
Beskatning af aktie-optioner måler den effektive beskatning af aktie-optioner for en hypotetisk skatteborger under visse forudsætninger vedrørende indkomst, familie-forhold og udvikling i portfolio. Kilde: EU.

Beskatning af kapitalgevinster fra aktier – kort sigt måler skatteniveauet, når aktier udstedes og sælges på kort sigt. Indikatoren består af de to underindikatorer, en for beskatning af virksomheder og en for beskatning af private personer. Kilde: Chen, Lee and Mintz for OECD.

Beskatning af kapitalgevinster fra aktier – lang sigt måler skatteniveauet, når aktier udstedes og sælges på lang sigt. Indikatoren består af de to underindikatorer, en for beskatning af virksomheder og en for beskatning af private personer. Kilde: Chen, Lee and Mintz for OECD.

I Danmark er kapitalsskatterne væsentligt højere end i top 3 landene. Top 3 landene er dog ikke absolutte førende på området idet deres score er et pænt stykke under 100, jf. figur.

Figur A2.21 Kapitalsskat i Danmark og top 3 landene

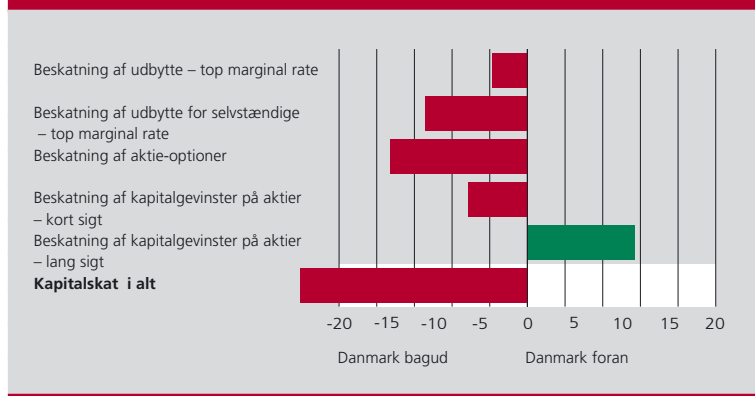

Desværre har det ikke været muligt at opdatere data, hvorfor der ikke kan registreres nogen udvikling. Danmark scorer 33,4 point og top 3 landene 56,4 point. Danmark er altså 23 point bagud.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

De 23 point kan primært henføres til den relativt høje danske marginale beskatning af udbytte og beskatningen af aktieoptioner. På beskatning af kursgevinster på aktier er Danmark væsentligt foran top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.2 Afstand i kapitalskatten i Danmark og top 3 landene

Desværre har det ikke været muligt at opdatere data for kapitalskat siden Iværksætterindeks 2004. Der kan som nævnt derfor ikke registreres nogen udvikling.

Udbytte beskattes i Danmark som aktieindkomst, dvs. med 28 procent så længe der er tale om et beløb under 43.500 kroner (grænse i 2005). Over 42.500 beskattes udbytte med 43 procent. Der er ingen særlig beskatning af udbytte for selvstændige erhvervsdrivende i Danmark.

Hvis personen har ejet aktier i mindre end 3 år, beskattes kapitalgevinster som kapitalindkomst, dvs. som personskat (op til 59 procent), men uden arbejdsmarkedsbidrag. Hvis personer har ejet aktier i mere end tre år, er de fritaget for beskatning, hvis værdien af aktierne er mindre end 129.500 (grænse i 2005). Hvis værdien af aktierne overstiger 129.500 beskattes kapitalgevinst som aktieindkomst.

For aktieoptioner eksisterer der forskellige beskatningsmodeller. Tidligere blev aktieoptioner beskattet som personindkomst når optionerne blev udnyttet. Det blev ændret i 2003, så aktieoptioner nu beskattes som aktieavance og medarbejderen, under visse betingelser, kan udskyde beskatningen fra udnyttelsestidspunktet til det tidspunkt hvor de aktier, der blev erhvervet ved udnyttelsen af optionen sælges. Da det ikke har været muligt at opdatere data, og det er vanskeligt at beregne præcist hvor meget ændringen vil betyde for den effektive beskatning, er ændringerne ikke medregnet i indikatoren.

A2.9 Politikområdet: Genstartsmuligheder

Genstartere – iværksættere, der starter mere end en virksomhed op – har stor betydning for iværksætteraktiviteten. De har vist, at de har motivationen til at starte op, og de har fået vigtige erfaringer, som de kan bruge, når de senere skal starte de næste virksomheder. Især iværksættere med fejlslagne forsøg på at starte virksomhed, ved hvilke fejl man ikke skal begå. Men i nogle lande har iværksættere, der tidligere har fejlet, svært ved at få lov til at starte op igen.

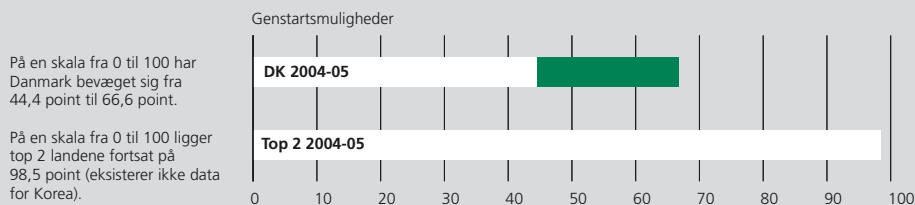
I de fleste lande er det muligt at reducere de administrative barrierer for genstartere. Konkurslovgivningen er i den sammenhæng særlig væsentlig, da den ofte direkte eller indirekte indeholder økonomiske eller tidsmæssige begrænsninger for genstartere, jf. boks.

Boks A2.9 Indikatorer under politikområdet: Genstartsmuligheder

Tid en kreditor har krav på en konkursramts aktiver måler, hvor lang tid efter en konkurs en kreditor kan gøre krav på en konkursramts aktiver. Tiden er målt i år og angiver den korteste tid registreret i en række konkursager. Kilde: OECD.

Til trods for, at Danmark har gjort store fremskridt, og at genstartsmulighederne er blevet forbedret væsentligt, er Danmark fortsat et stykke efter USA og Canada, jf. figur.

Figur A2.23 Udvikling i genstartsmulighederne i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Generelt er det svært for en iværksætter at skaffe kapital til at kunne starte en ny virksomhed, så længe han eller hun hænger på gæld fra en tidligere konkurs. Oftest vil det i praksis først være muligt at rejse kapital til en ny virksomhed, f.eks. gennem et banklån, når gælden er blevet

betalt tilbage eller blevet saneret. Mange konkursramte iværksættere vil være så forgældede, at de ikke er i stand til at betale gælden tilbage men må sætte deres lid til en gældssanering.

For at få gældssanering skal konkurs sagen være afsluttet, og en ansøgning om gældssanering skal være blevet behandlet. Derudover vil den konkursramte ofte skulle afdrage en del af gælden, over f.eks. tre eller fem år. Disse forskellige faser fra en konkursbegæring indgives til gælden saneres udgør perioden, kreditorerne har krav på den konkursramtes aktiver.

Danmark har i 2005 ændret konkursloven, så det er blevet muligt for konkursramte iværksættere hurtigere at få gældssanering. Tidligere skulle den konkursramte have udsigt til en stabil indtægt efter konkursen for at kunne få gældssanering. Et krav iværksættere der ønskede at starte op igen havde svært ved at opfylde. Med ændringen af konkursloven bliver kravene om stabil indtægt fjernet. Til gengæld bliver det i løbet af afdragsperioden muligt at forhøje det beløb, der skal betales tilbage, hvis den konkursramte bliver i stand til at tilbagebetale væsentligt flere penge end forudset.

Den væsentligste ændring er dog nedsættelsen af selve afdragsperioden. Hvor en konkursramt tidligere skulle afdrage på gælden i fem år, kan konkursramte, i de tilfælde hvor gælden stammer fra en virksomhed, efter lovændringen nøjes med at afdrage på gælden i tre år. Desuden bliver der mulighed for at starte behandlingen af gældssaneringssagen samt afdragsperioden tidligere.

Når Danmark tilsyneladende trods lovændringen alligevel ligger efter de bedste lande, skyldes det, at man her ikke har en afdragsperiode, men oftest bortsanerer erhvervsgælden, straks konkursbehandlingen er afsluttet. Perioden, kreditorerne har krav på den konkursramtes aktiver, er derfor stort set identisk med den tid, det tager domstolene at behandle en konkurs. Der er imidlertid behov for at se nærmere på indretningen af de enkelte landes regler om konkurs og gældssanering for at kunne vurdere den reelle betydning heraf. Ser man således på indretningen af de forskellige landes regler om konkurs og gældssanering, fremgår det, at andre forhold end den samlede gældssaneringsperiode, dvs. perioden fra konkursens indtræden til afdragsperiodens afslutning, er afgørende for mulighederne for at genstarte en virksomhed efter en konkurs.

For iværksættere indebærer de danske regler om gældssanering den væsentlige fordel, – i modsætning til lande som f.eks. Holland – at skyldneren reelt frigøres fra langt hovedparten af sine gældsforpligtelser allerede

når kendelsen om gældssanering afsiges og ikke først ved udløbet af afdragsperioden. Allerede når kendelsen om gældssanering afsiges, vil skyldneren således reelt være frigjort for den udækkede del af gælden efter konkursen og vil formentlig have større chance for at rejse kapital til en ny virksomhed, idet der reelt ikke er risiko for, at gælden ”vækkes til live” igen.

Desuden har Danmark ikke nogle direkte forbud mod, at personer der har været involveret i konkurs kan starte igen. Fra andre lande kendes eksempler på, at folk kan være udelukket ved lov fra at være involveret i f.eks. ledelsen af eller bestyrelsen i en anden virksomhed.

Mange lande har som Danmark ændret eller planlægger at ændre konkursloven for at forbedre mulighederne for, at konkursramte kan starte igen. I USA, der formentlig er det OECD-land, der har de bedste muligheder for at kunne starte op igen hurtigt, har man strammet loven. Det gælder dog kun for private, mens man fortsat ønsker at give erhvervsdrivende mulighed for at starte på en frisk og udnytte de erfaringer, de har gjort sig.

A2.10 Politikområdet: Iværksætteruddannelser

For at forbedre omfanget af iværksætterkompetencer må omfanget af uddannelser, fag og kurser udvides fra folkeskolen til universitetet. Aktiviteter, der går videre end traditionel undervisning, såsom praktik ophold, etablering af iværksættercentre, undervisning af iværksætterrådgivere, lærere og professorer, er nødvendige for succes. Det samme er introduktionen af iværksætterundervisning i forbindelse med efteruddannelse og opkvalificeringskurser.

Der findes indikatorer til at måle iværksætteruddannelser på folkeskole, gymnasium samt universitetsniveau, men ikke til at måle f.eks. korte og mellemlange videregående uddannelser. Forbedrede indikatorer til at måle det konkrete udbud af uddannelser i iværksætteri og omfanget af studerende, der bliver undervist i iværksætteri, er under udarbejdelse.

Politikområdet måles på nuværende tidspunkt ved hjælp af to indikatorer fra survey undersøgelser, jf. boks.

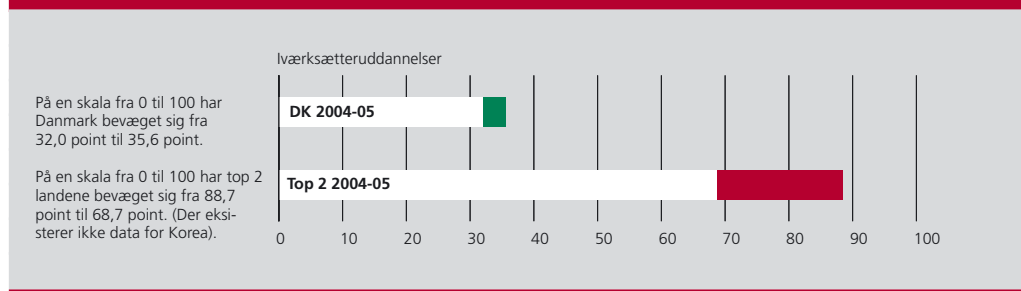
Boks A2.10 Indikatorer under politikområdet: Iværksætteruddannelser

Iværksætteruddannelse i folkeskole og gymnasium måler ved hjælp af tre spørgsmål en række eksperters vurdering af kvalitet og kvantitet af iværksætteruddannelse i folkeskole og gymnasier. Kilde: GEM og Schøtt (2005C).

Iværksætteruddannelse på universiteter måler ved hjælp af tre spørgsmål en række eksperters vurdering af kvalitet og kvantitet af iværksætteruddannelse på universiteter. Kilde: GEM og Schøtt (2005C).

Iværksætteruddannelser er et af de områder, hvor Danmark tidligere har været længst efter de førende lande. Siden Iværksætterindeks 2004 har Danmark bevæget sig en anelse frem, mens top 3 landene er gået væsentligt tilbage. Danmark er dog fortsat et pænt stykke efter top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.24 Iværksætteruddannelser i Danmark og top 3 landene

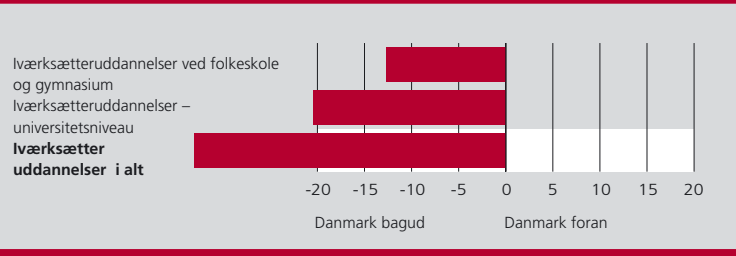
Samlet er iværksætteruddannelser det område, hvor Danmark har hentet mest ind på top 3 landene. Som det ses af figuren skyldes det dog primært den betydelige tilbagegang i top 3 landene og i mindre grad den beskedne fremgang i Danmark. I alt har Danmark kappet næsten halvdelen af afstanden til top 3 siden Iværksætterindeks 2004.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

Udbuddet af iværksætteruddannelser måles med en survey indikator, hvor eksperter vurderer udbuddet af uddannelser i iværksætteri i Danmark (Schøtt, 2005C). Da det ikke vides med sikkerhed, hvad der ligger til grund for eksperternes vurdering, er det svært at fastslå, hvad der ligger bag afstanden.

Ifølge eksperternes vurdering er det primært ved de videregående uddannelser der er forskel. Forskellen på folkeskole og gymnasieniveau er mindre, om end der også her er en pæn forskel, jf. figur.

Figur A2.25 Afstand i iværksætteruddannelser i Danmark og top 3 landene

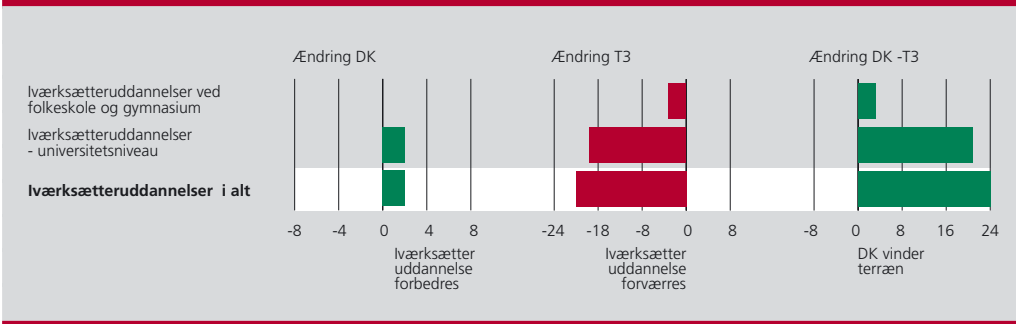
En tidligere undersøgelse fra Erhvervs- og Byggestyrelsen (2004A) af uddannelse i iværksætteri ved universiteter og handelshøjskoler i Danmark, USA og Canada har påpeget en række områder, hvor Danmark er efter USA og Canada.

Undersøgelsen viser, at der ved de amerikanske, og til dels de canadiske, universiteter er en væsentligt større andel af eleverne, der tager fag i iværksætteri, end i Danmark. Tilsvarende er der ved de amerikanske universiteter langt flere fag og aktiviteter indenfor iværksætteri end ved danske universiteter.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Hvor Danmarks placering indenfor folkeskole og gymnasium er uændret, er der sket en lille tilbagegang i top 3 landene. Den store forskydning er imidlertid sket på universitetsniveau, hvor Danmark er gået lidt frem og top 3 landene gevaldigt tilbage, jf. figur.

Figur A2.26 Udvikling i iværksætteruddannelser i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Som nævnt er det svært at fastslå, hvad der ligger til grund for eksperternes vurdering. Det er dog sandsynligt, at den danske fremgang skyl-

des etableringen af det danske Iværksætterakademi, IDEA, samt øget fokus på iværksætteri i det danske uddannelsessystem. Tilbagegangen i top 3 landene skyldes hovedsageligt en mere negativ vurdering af de canadiske uddannelser, hvilket samlet har givet Danmark et pænt spring frem mod de bedste lande.

Tilbagegangen i Canada skyldes formentlig, at der er udkommet en række kritiske rapporter om uddannelse i iværksætteri i Canada samt om Canadas innovationspræstation og deres mangel på uddannelses- og ledelsesmæssige kompetencer.

A2.11 Politikområdet: Traditionelle merkantile uddannelser

Traditionelle merkantile uddannelser på handelshøjskoler og lignende udbyder kurser i emner som regnskabsførelse, finansiering, ledelse mv., der selvsagt også er vigtige kompetencer at ligge inde med for at kunne starte og videreføre en virksomhed.

Forskelle i omfanget og kvaliteten af traditionelle merkantile uddannelser er relativ stor. I nogle lande er basale forretningsfag en del af pensum både i folkeskole og ungdomsuddannelserne, mens det i andre lande kun er muligt at modtage læring om virksomhedsførelse på deciderede handelsskoler.

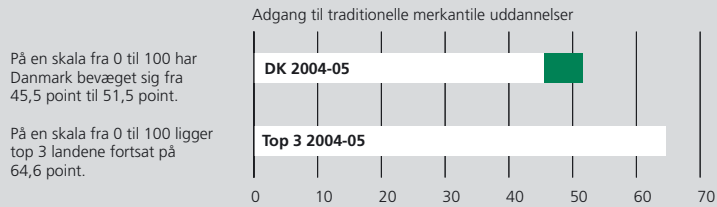
Der findes ikke internationalt sammenlignelige indikatorer, der er i stand til at måle på omfanget af traditionelle merkantile uddannelser. Politikområdet måles i stedet ved hjælp af en indikator fra en survey undersøgelse, jf. boks.

Boks A2.11 Indikatorer under politikområdet: Traditionelle merkantile uddannelser

Kvaliteten af handelshøjskoler måler virksomhedslederens vurdering af kvaliteten af landets handelshøjskoler (management eller business schools). Kilde: WEC, Global Competitiveness Report.

Med en score på 57,9 point ligger Danmark et stykke efter top 3 landene, der i gennemsnit scorer 69,3 point, jf. figur.

Figur A2.27 Traditionelle merkantile uddannelser i Danmark og top 3 landene

Ekspertene i top 3 landene vurderer altså de traditionelle merkantile uddannelser til at være bedre end eksperterne i Danmark. I USA og Canada vurderes de merkantile uddannelser til at være blandt de førende i verden, mens de merkantile uddannelser i Korea vurderes lavere end i Danmark. Modsat top 3 landene, hvor kvaliteten vurderes til at være uændret, vurderes de danske uddannelser til at være blevet forbedret siden Iværksætterindeks 2004. Det vil være behæftet med betydelig usikkerhed at gætte på, hvad der ligger bag de forskellige vurderinger, samt hvad der ligger bag Danmarks fremgang.

A2.12 Politikområdet: Offentlige programmer

En stærk iværksætterinfrastruktur indeholder tæt knyttede private regionale netværk af professionelle, kompetente og specialiserede iværksætterrådgivere, der rådgiver og hjælper iværksættere med viden og know-how, der øger sandsynligheden for succes og vækst. Rådgivere inkluderer alt fra advokater over controllere til erfarne iværksættere, mentorer og tekniske eksperter på forskningsinstitutioner.

Iværksætterinfrastrukturen indeholder både en offentlig og en privat del. Privat involvering og samarbejde om skabelsen af succesfulde iværksættervirksomheder er vital for iværksætterinfrastrukturens succes. Desværre eksisterer der ikke kvalitetsgodkendte data til at måle den del af iværksætterinfrastrukturen, der udgøres af private.

Den offentlige sektor kan bidrage til udviklingen af iværksætterinfrastrukturen bl.a. ved at tage initiativ til at etablere eller udvikle infrastrukturen, til den selv er bæredygtig.

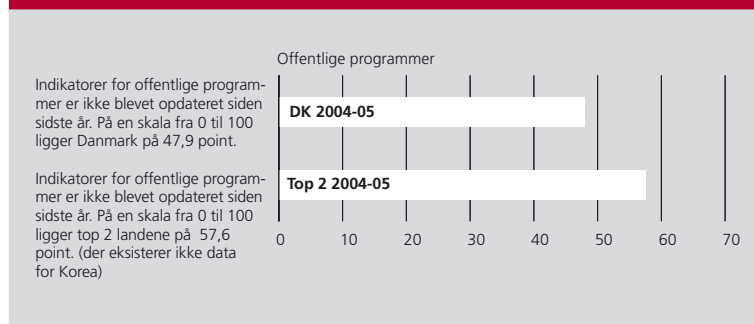
Politikområdet måles ved hjælp af en indikator, hvor eksperter bliver bedt om at vurdere kvaliteten og omfanget af den offentlige rådgivning i det enkelte land, jf. boks.

Boks A2.12 Indikatorer under politikområdet: Offentlige programmer

Regeringsprogrammer måler ved hjælp af fem spørgsmål en række eksperters vurdering af regeringsprogrammer, der har til formål at fremme skabelsen af nye virksomheder samt deres vækst. Kilde: GEM.

Da det ikke har været muligt at få opdateret de data, der er anvendt i Iværksætterindeks i 2004, er situationen uændret. Danmark er fortsat et pænt stykke efter top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.28 Offentlige programmer i Danmark og top 3 landene

En tidligere undersøgelse af kuvøser og private rådgivere, udarbejdet af Erhvervs- og Byggestyrelsen (2004B), ser bl.a. på iværksætterinfrastrukturen i Danmark og en række af verdens mest succesrige vækstregioner. Undersøgelsen viser, at iværksætterinfrastrukturen i Danmark langt fra er lige så veludbygget som i de undersøgte vækstregioner. Der er dog fortsat behov for bedre data til at belyse både den private del af iværksætterinfrastrukturen samt omfanget og kvaliteten af offentlige programmer.

Et omfattende arbejde med at kortlægge iværksætterinfrastrukturen og offentlige programmer i en række regioner er derfor søsat. Undersøgelsen forventes at give et billede af iværksætterinfrastrukturen i en til to danske regioner samt en række regioner i Europa.

A2.13 Politikområdet: Indkomstskat

En høj indkomstskat reducerer den potentielle gevinst ved at starte egen virksomhed, hvilket alt andet lige vil reducere antallet af potentielle iværksættere, der finder det besværet værd at starte en virksomhed op. En mindselse af den personlige indkomstskat vil derfor øge antallet af potentielle iværksættere. Enkelte lande har udarbejdet skatterabatter eller lavere skattniveauer for iværksættere eller mindre virksomheder, hvilket også alt andet lige øger antallet af potentielle iværksættere, jf. boks.

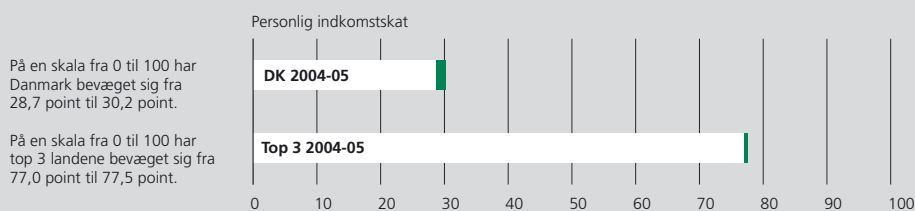
Boks A2.13 Indikatorer under politikområdet: Indkomstskat

Højeste marginale indkomst skat plus arbejdsmarkedsbidrag måler den højeste marginale skatterate for en højtlønnet enlig person uden børn i procent af bruttolønnen. Kilde: OECD.

Gennemsnitlig indkomstskat plus arbejdsmarkedsbidrag måler den gennemsnitlige skatterate for en enlig person uden børn i procent af bruttolønnen. Kilde: OECD.

Indkomstskatten er som bekendt høj i Danmark og det er ikke overraskende, at Danmark ligger væsentligt efter top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.29 Indkomstskat i Danmark og top 3 landene

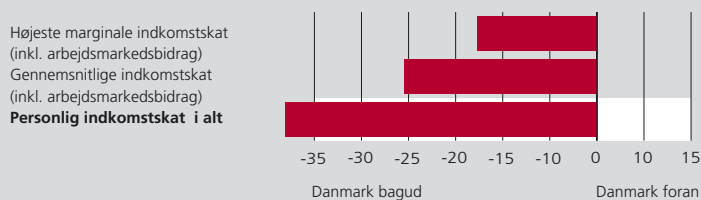

Danmark har sænket indkomstskatten en anelse de seneste år og er gået frem fra 28,7 point til 30,2 point. Der er dog fortsat langt op til top 3 landene, der ligger 47 point foran Danmark på 77,5 point.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

Den gennemsnitlige indkomstskat i Danmark er et pænt stykke højere end i top 3 landene, men Danmark er længst bagud på den højeste marginale indkomstskat, jf. figur.

Figur A2.30 Afstand i indkomstskat i Danmark og top 3 landene

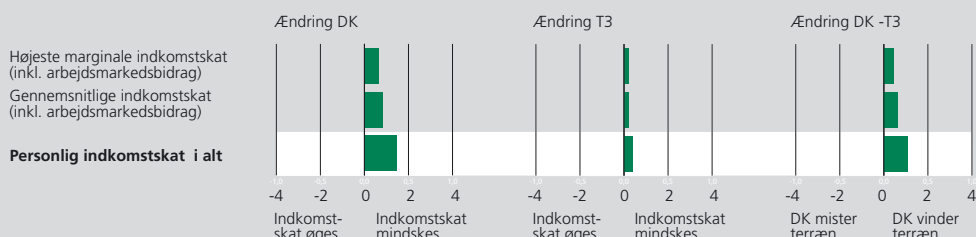

Det er naturligt, at indkomstskatten er højere i en velfærdsstat som den danske end i USA, Korea og Canada. Større reduktioner af indkomstskatten er omkostningstunge, og det er ikke muligt at reducere skatten til top 3 landenes niveau, uden at det får konsekvenser for de sociale ordninger som velfærdsstaten er bygget op omkring. Bl.a. derfor har en række lande – f.eks. England, Korea og Holland – målrettet skatteincitamenterne mod iværksætterne gennem gunstig beskatning af aktieoptioner, investeringer i nye virksomheder, osv. Regeringen i Danmark har ligeledes afsat 200 millioner kroner til skattelempelser målrettet mod innovative vækstiværksættere.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Da ændringer af indkomstskatten som omtalt indebærer store ændringer i statens skatteindtægter, opleves drastiske ændringer sjældent. Både i top 3 landene og i Danmark er der da også tale om forholdsvis beskedne ændringer på de to indikatorer, jf. figur.

Figur A2.31 Udvikling i indkomstskat i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

I 2004 blev skatten for første gang i mange år reduceret i Danmark. Regeringen har indført et særligt beskæftigelsesfradrag og hævet græn-

sen for, hvornår der skal betales mellemskat, så omkring 750.000 er sluppet for at betale de ekstra 6 procent.

Regeringen har varslet, at den ønsker at bruge et eventuelt økonomisk råderum til at sænke skatten på arbejde yderligere. Næste forår vil regeringen komme med en flerårsplan for dansk økonomi. Det bliver en plan, som rækker frem til 2015, og hvor der vil blive sat nogle nye mål for skattelettelser.

A2.14 Politikområdet: Selskabsskat (inkl. fiskale incitamerter)

Mens selskabsskat ikke spiller den store rolle for nye virksomheder der indledningsvis ikke har omsætning eller kun begrænset omsætning, vil selskabsskat have stor effekt på overskuddet senere i højvækstvirksomheder. Endvidere vil den øgede globalisering få central betydning for også nye virksomheders beslutning om geografisk placering.

Fiskale incitamerter såsom økonomisk støtte, skatterabatter eller undtagelser øger incitamentet til at starte egen virksomhed. Fiskale incitamerter er dog et følsomt emne i mange lande, og deres langsigtede konsekvenser er omdiskuterede.

Der eksisterer indikatorer for skatteniveau og skatteindtægter, mens der ikke eksisterer internationalt sammenlignelige indikatorer om fiskale incitamerter, jf. boks.

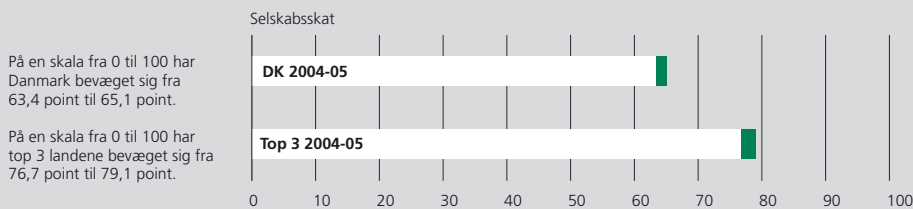
Boks A2.14 Indikatorer under politikområdet: Selskabsskat

SME skatteraten måler selskabsskatten for små og mellemstore virksomheder.
Kilde: Chen, Lee and Mintz for OECD.

Indtægter fra selskabsskat måler de samlede årlige indtægter (som gennemsnit for 3-årig periode) fra selskabsskat i procent af BNP. Kilde: OECD.

Selskabsskatteraten for små virksomheder er høj i Danmark sammenlignet med top 3 landene, men forskellen er mindre end på indkomstskatten. Sammenlignet med sidste år er Danmark gået en anelse frem, jf. figur.

Figur A2.32 Selskabsskat i Danmark og top 3 landene

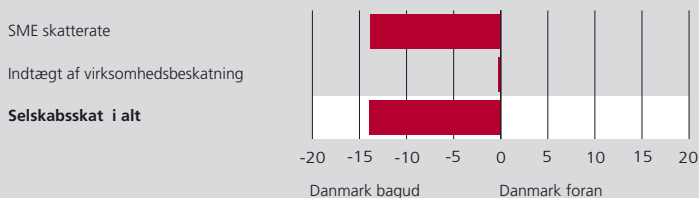

Med en score på 65,1 point ligger Danmark i den bedre halvdel. Top 3 landene scorer i gennemsnit 79,1 point og er således 14 point foran Danmark.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

De samlede indtægter fra selskabsskat i Danmark er ikke højere end i top 3 landene, men skatteraten for små og mellemstore virksomheder i Danmark er væsentligt højere end i top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.33 Afstand i selskabsskatten i Danmark og top 3 landene

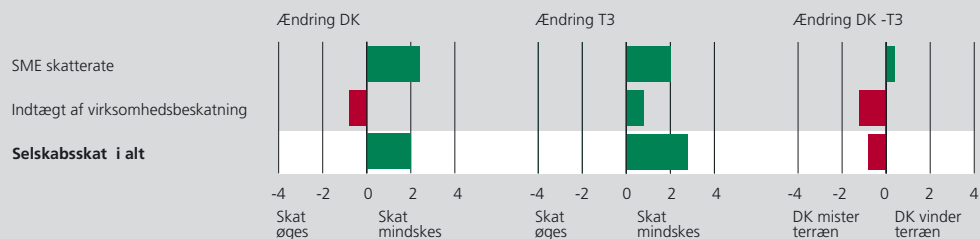

En række lande har valgt at indføre særligt lave skattesatser for små og mellemstore virksomheder. Det gælder ikke i Danmark, hvor størstedelen af virksomheder kan karakteriseres som små og mellemstore. Således beskatter såvel USA og Canada som Korea deres små og mellemstore virksomheder væsentligt lavere end Danmark. Alligevel er de samlede skatteindtægter større i Canada og Korea end i Danmark.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Selskabsskat er ligesom indkomstskat et område, hvor der sjældent vil forekomme drastiske ændringer. Det har da heller ikke været tilfældet, jf. figur.

Figur A2.34 Udvikling i selskabsskatten i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

De gamle tal for selskabsskatten for små og mellemstore virksomheder var fra 2000, hvor skatteraten var 32 procent. Fra og med indkomståret 2001 blev selskabsskatten nedsat til 30 procent, hvilket er grunden til Danmarks fremgang (de nye tal er fra 2004). Fra og med indkomståret 2005 er det yderligere blevet besluttet at nedsætte selskabsskatten til 28 procent.

A2.15 Politikområdet: Konkurslovgivning

Konkurslovgivningen skal sikre en hensigtsmæssig balance mellem to hensyn. På den ene side skal lovgivningen sikre, at långiver har rimelige muligheder for at få sine penge tilbage, hvis låntageren senere hen får mulighed for at betale lånet tilbage. På den anden side skal lovgivningen tage hensyn til låntageren. Det gælder alle låntagere og ikke kun iværksætteren. Er låntager uforskyldt kommet i en konkursituation, er det måske ikke samfundsmæssigt hensigtsmæssigt, at det kan komme til at forfølge personen resten af livet, da det kan hæmme initiativlysten.

En lang række muligheder eksisterer for at mindske omkostningerne forbundet med konkurs, inklusiv gældsanering, restrukturering og udsættelse af tilbagebetaling af gæld. Gældssanering kan påvirke både usikkerheden og omkostningerne forbundet med konkurs. Restrukturering og udsættelse af tilbagebetaling af gæld sker ofte, inden en konkurs gennemføres, og kan være med til at redde levedygtige men insolvente virksomheder og dermed mindske risikoen for konkurs.

Yderligere indikatorer der kan belyse forskellene i konkurslovgivningen i OECD-landene er under udarbejdelse. Pt. måles konkurslovgivningen ved hjælp af tre indikatorer fra Verdensbanken, jf. boks.

Boks A2.15 Indikatorer under politikområdet: Konkurslovgivning

Omkostninger forbundet med at lukke en virksomhed måler ud fra en række forudsætninger om en standardvirksomhed omkostningerne – i procent af de samlede værdier i virksomheden – forbundet med at afvikle en konkursramt virksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Tid forbundet med at lukke en virksomhed måler ud fra en række forudsætninger om en standardvirksomhed den tid, det tager at behandle en konkurssag og lukke/reorganisere en konkursramt virksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Recovery raten er et mål for, hvor stor en andel af de værdier, der er i selskabet på det tidspunkt konkursen indtræffer, der går til kreditorerne. Raten er påvirket af sagsomkostningerne men også af om selskabet får lov til at køre videre under sagens forløb. Raten siger derimod ikke noget om, hvor stor en andel af deres krav i selskabet kreditorerne får udbetalt i forbindelse med konkursen. Kilde: Verdensbanken.

Verdensbankens data er indsamlet gennem en række respondenters besvarelse af spørgsmål vedrørende en fiktiv konkurssag – en metode der er udviklet og løbende forbedret af Verdensbanken i samarbejde med en række internationale eksperter. Verdensbankens datagrundlag vedrørende Danmark er baseret på en besvarelse. Den danske respondent er advokat, og repræsentanter fra de danske domstole har således ikke medvirket i undersøgelsen. Undersøgelsens resultat vedrørende den danske konkurslovgivning er derfor behæftet med stor usikkerhed.

Sammenlignet med de bedste lande viser Verdensbankens beregninger, at det er dyrt og tager lang tid at afvikle en konkursramt virksomhed i Danmark. Afstanden mellem Danmark og top 3 landene er dog blevet mindre siden Iværksætterindeks 2004, jf. figur.

Figur A2.35 Konkurslovgivning i Danmark og top 3 landene

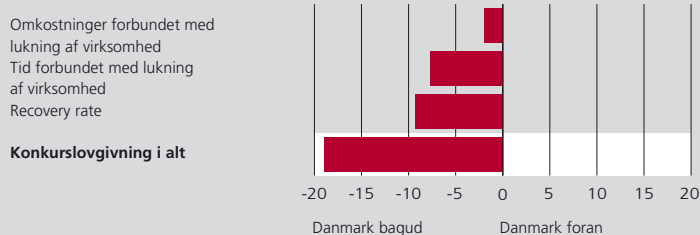

Hvor Danmark har oplevet en fremgang fra 68,9 point til 70,3 point, er top 3 landene gået tilbage fra 88,2 point til 86,4 point. Samlet er Danmark gået fra at være cirka 20 point efter de bedste lande til kun at være cirka 13 point efter.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

Både målt på omkostninger forbundet med at lukke en virksomhed og målt på den tid, det tager at lukke en virksomhed, er Danmark efter de bedste lande, jf. figur.

Figur A2.36 Afstand i konkurslovgivningen i Danmark og top 3 landene

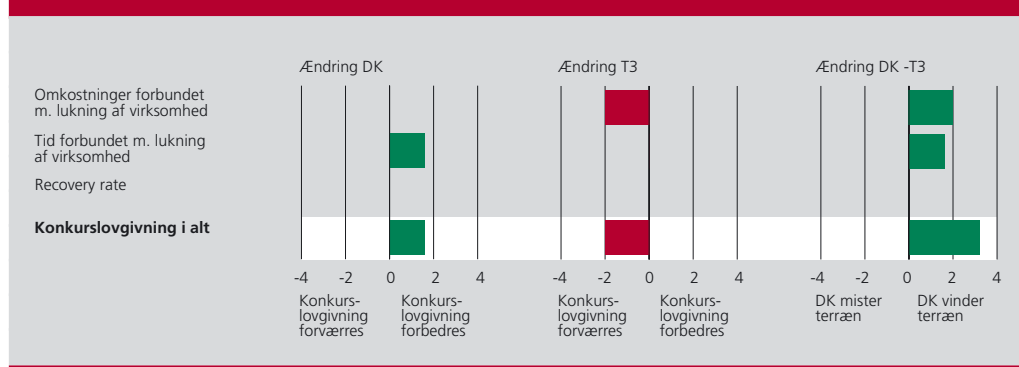
Den største forskel er der i den tid, det tager at afvikle en virksomhed og hvor stor en del af deres tilgodehavende fordringshaverne får tilbage. Hvor det i Danmark ifølge Verdensbankens indikatorer typisk tager omkring 3,4 år at afvikle en konkursramt virksomhed, tager det i top 3 landene i gennemsnit ca. 1,7 år. Altså ca. den halve tid af hvad det tager i Danmark. Tilsvarende koster det i gennemsnit ca. 8 procent af værdierne i virksomheden at afvikle en virksomhed, der er gået konkurs i Danmark, mens det i top 3 landene kun er omkring 5 procent.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Verdensbanken forbedrer løbende de metoder, og det casestudy der benyttes til at måle konkurslovgivningen. Data fra 2003 og 2004 er derfor ikke 100 procent sammenlignelige, og udviklingen i indikatorerne skal ikke overfortolkes. Ændringerne er desuden så små, at de falder inden for usikkerheden på indikatorerne.

Indikatorer viser at, der i Danmark er sket en formindskelse af den tid, det tager at afvikle en virksomhed, mens der samlet er sket en lille forøgelse af omkostningerne forbundet med at afvikle en virksomhed i de bedste lande, jf. figur. Ingen af ændringerne skyldes dog ændringer af lovgivningen.

Figur A2.37 Udviklingen i konkurslovgivningen i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

A2.16 Politikområdet: Administrative byrder

Administrative byrder er en samlebetegnelse for den tid og de ressourcer, som iværksættere bruger på at forstå regulering og indsamle, udarbejde og rapportere informationer til brug for offentlige myndigheder. Administrative byrder kan være nødvendige men er samtidig en omkostning for den enkelte potentielle iværksætter, der ved for høje byrder ikke har incitamentet til at udskifte et almindeligt lønmodtagerjob med en iværksættertilværelse.

Det samlede mål for administrative byrder består af et simpelt gennemsnit af otte indikatorer, jf. boks.

Boks A2.16 Indikatorer under politikområdet: Administrative byrder

Antal opstartsprocedurer måler de lovbundne procedurer, en iværksætter skal igennem, før han eller hun har papir på at have egen virksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Gennemsnitlig tid forbundet med hver opstartsprocedure, måler den tid, der går med at få registreret en ny virksomhed, målt i antal dage per opstartsprocedure. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Opstartsomkostninger måler de beløb i gebyrer og afgifter, som det koster at etablere en virksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Gennemsigthed og kompleksitet af regler og administrativ praksis måler enkeltheden i at få udstedt tilladelser eller licenser fra staten samt formidlingen og gennemsigtheden i erhvervsrelaterede regler og administrativ praksis. Målet består af et indeks af spørgsmål, der dækker den administrative byrde forbundet med at få tildelt tilladelser, licenser eller autorisationer, samt hvorvidt myndighederne gør en ekstra indsats for at gøre erhvervsrelateret regulering forståelig og enkel. Kilde: OECD

Procedurer forbundet med tvangsfuldbyrdelse af kontrakt måler antallet af procedurer, som en iværksætter skal igennem, hvis vedkommende af rettens vej vil have pålagt en skyldner at betale et udestående. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

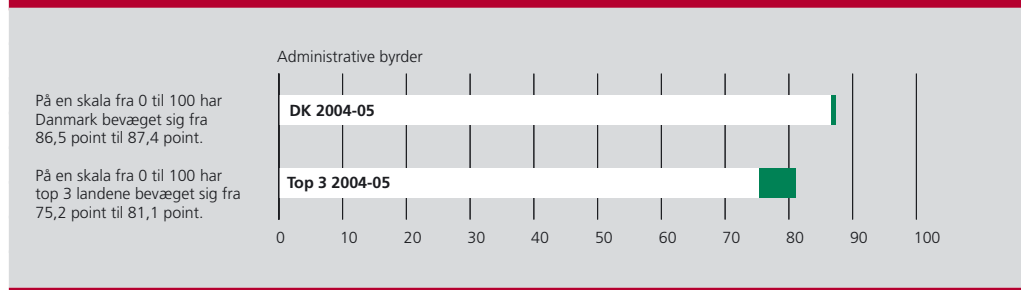
Tid forbundet med tvangsfuldbyrdelse af kontrakt måler det antal dage, det gennemsnitligt tager at gennemføre en tvangsfuldbyrdelse af en kontrakt. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Omkostninger forbundet med at tvangsfuldbyrde en kontrakt måler omkostningerne forbundet med at få tvangsfuldbyrdet en kontrakt set i forhold til det skyldige beløb, som kontrakten omhandler. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Påkrævet kapital forbundet med at starte en virksomhed med begrænset ansvar omhandler den kapital, det er påkrævet at placere i en virksomhed med begrænset ansvar i forbindelse med opstart af virksomheden. Målet tager udgangspunkt i den mest benyttede virksomhedsform med begrænset ansvar – for Danmarks vedkommende er det et anpartsselskab. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Danmark har fortsat færre administrative byrder for iværksættere end top 3 landene, selvom afstanden mellem Danmark og top 3 landene er blevet reduceret siden Iværksætterindeks 2004, jf. figur.

Figur A2.38 Administrative byrder i Danmark og top 3 landene

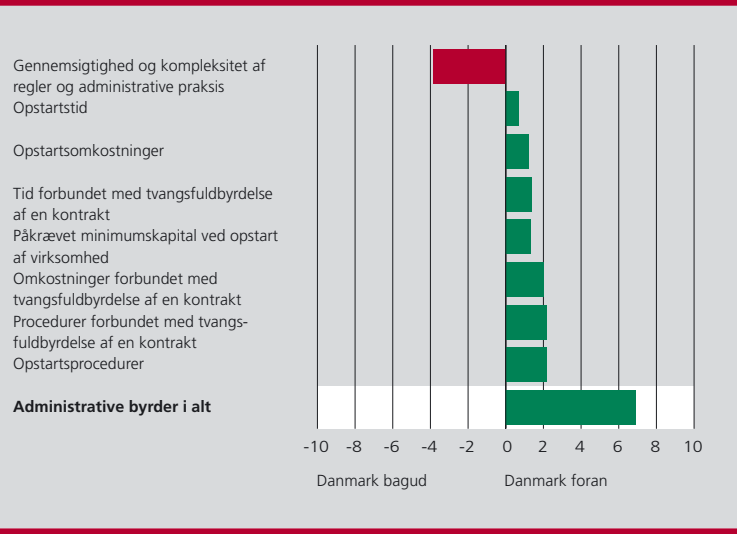

Selvom Danmark samlet set har mindsket de administrative byrder, har de administrative lettelser været mere omfattende i top 3 landene. Siden Iværksætterindeks 2004 har Danmark mindsket de administrative byrder marginalt, mens top 3 landene har halveret afstanden til Danmark. På en skala fra 0 til 100 har Danmark bevæget sig op fra 86 til 87 point, mens top 3 landene har bevæget sig fra 75 til 80 point.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

Danmark ligger i front på syv ud af de otte indikatorer. Kun i *gennemsigtheden og kompleksiteten af regler og administrativ praksis* ligger Danmark efter top 3 landene. På de syv resterende indikatorer ligger Danmark foran top 3 landene. Danmarks forspring skyldes især, at vi i Danmark har få *opstartsprocedurer*, *lave omkostninger* og få *procedurer forbundet med tvangsfuldbyrdelse af en kontrakt* i forhold til top 3 landene, jf. figur.

Figur A2.39 Afstand i administrative byrder i Danmark og top 3 landene

Målt på omfanget af gennemsigtighed og kompleksitet i regler og administrativ praksis i forbindelse med opstart af en virksomhed, er Danmark efter top 3 landene. Det skyldes bl.a., at vi i Danmark ikke har “one stop shops”, hvor personer der ønsker at starte en virksomhed kan henvende sig og aflevere alle formularer samt få alle tilladelser, det kræver at starte en virksomhed. I Danmark skal selve virksomheden registreres hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, mens momsregistrering skal ske hos ToldSkat, og forskudsregistreringen skal ændres hos Skattevæsenet. Top 3 landene har alle etableret “one stop shops”. Til gengæld har Danmark et program der løbende skal reducere administrative byrder, hvilket det kun er Korea blandt top 3 landene, der har. En anden forskel på Danmark og top 3 landene er, at manglende svar fra myndigheder indenfor en fastsat svarfrist i top 3 landene tolkes som et positivt svar til ansøgeren, hvilket ikke er tilfældet i Danmark.

Målt på den tid, der tager at gennemføre hver opstartsprocedure, så tager det samtidig kortere tid at starte en ny virksomhed op i Danmark end i top 3 landene. Danmark ligger med gennemsnitligt fire dage per opstartsprocedure foran top 3 landene, hvilket dog igen skyldes stor spredning blandt top 3 landene (henholdsvis 3, 5 og 22 dage for Canada, USA og Korea).

Målt på omkostningerne forbundet med at starte en ny virksomhed op, så ligger Danmark i front. I Danmark er det gratis at etablere en virksomhed, mens det ikke er omkostningsfrit i hverken USA (0,6 procent

af BNI/indbygger), Canada (1 procent af BNI/indbygger) eller Korea (17,7 procent af BNI/indbygger).

Målt på den tid, det tager at få tvangsfuldbyrdet en kontrakt, arbejder det danske retssystem også hurtigere end i top 3 landene. I Danmark tager det gennemsnitligt 83 dage at få tvangsfuldbyrdet en kontrakt ved en retsinstans, mens det tager gennemsnitligt 220 dage i top 3 landene. Top 3 landenes placering dækker dog over store forskelle. Hvor det i dag tager gennemsnitligt 346 dage i Canada og 250 dage i USA, tager det gennemsnitligt 75 dage i Korea.

Målt på antallet af procedurer, som en iværksætter skal igennem, før virksomheden reelt er etableret, er det lettere at starte en ny virksomhed op i Danmark end i top 3 landene. En iværksætter i Danmark skal igennem fire opstartsprocedurer, mens iværksættere i top 3 landene gennemsnitligt skal igennem seks opstartsprocedurer, før virksomheden formelt er etableret. Det gennemsnitlige tal for opstartsprocedurer i top 3 landene dækker dog over en stor spredning landene imellem (henholdsvis 2, 5 og 12 opstartsprocedurer i Canada, USA og Korea).

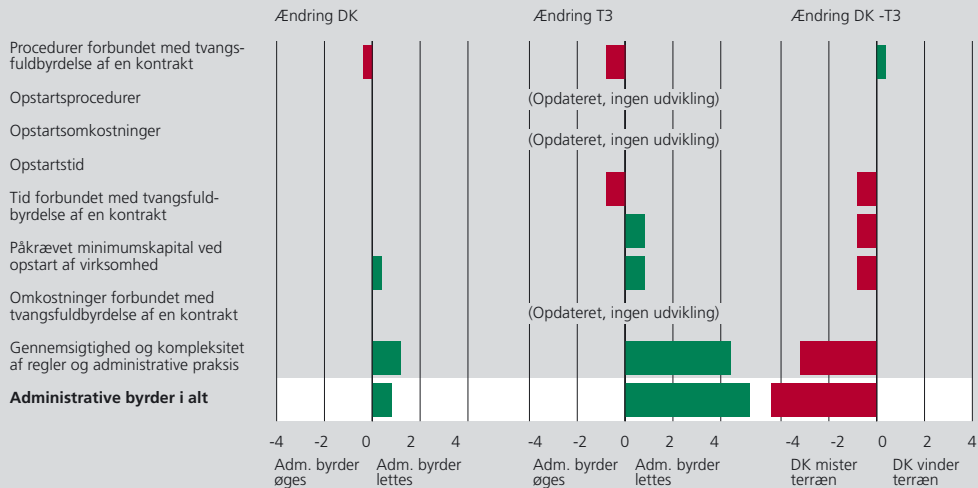
Målt på antallet af procedurer forbundet med en tvangsfuldbyrdelse af en kontrakt er danske iværksættere mindre administrativt bebyrdet, hvis de skal hente økonomiske udeståender via rettens vej end iværksættere i top 3 landene. Danmark ligger med 15 procedurer foran top 3 landene med henholdsvis 17, 17 og 29 procedurer i Canada, USA og Korea.

Målt på kapitalkravet for etablering af en virksomhed med begrænset ansvar, ligger Danmark foran top 3 landene med et kapitalkrav på 125.000 kroner for at starte et anpartsselskab. Det svarer til 48,8 procent af bruttonationalindkomsten per indbygger, hvorimod top 3 landenes kapitalkrav gennemsnitligt svarer til 110 procent. Det gennemsnitlige tal dækker dog over, at der ikke er noget kapitalkrav i hverken USA eller Canada, mens Korea alene trækker top 3 landenes placering ned med et kapitalkrav, der målt forhold til bruttonationalindkomsten per indbygger er næsten syv gange højere end i Danmark.

Målt på omkostningerne forbundet med at få tvangsfuldbyrdet en kontrakt er Danmark foran top 3 landene. Omkostningerne forbundet med at få tvangsfuldbyrdet en kontrakt i Danmark svarer til gennemsnitligt 6,6 procent af værdien af de kontrakter, der bliver tvangsfuldbyrdet. I top 3 landene koster det gennemsnitligt 8,3 procent (fordelt på henholdsvis 12, 5,4 og 7,5 procent i Canada, Korea og USA).

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene
Siden Iværksætterindeks 2004 har top 3 landene skabt lettelser på fem af de otte indikatorer, mens Danmark kun har forbedret de tre. Top 3 landene har derved halet ind på Danmark, jf. figur.

Figur A2.40 Udvikling i de administrative byrder i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Både i Danmark og i top 3 landene er der sket en forøgelse i *antallet af procedurer forbundet med at få tvangsfuldbyrdet en kontrakt* siden Iværksætterindeks 2004. Forværringen har været størst i top 3 landene, hvor Korea har øget antallet af procedurer fra 23 til 29. Danmark har øget sin førerposition til top 3 landene, da antallet af procedurer kun er øget med en enkelt fra 14 til 15. USA og Canada ligger fortsat på 17 procedurer.

Siden Iværksætterindeks 2004 er der ikke sket ændringer i det antal af opstartsprocedurer, en iværksætter skal igennem for at få sin egen virksomhed, i hverken Danmark eller top 3 landene.

Danmark har ikke ændret på *opstartsomkostningerne*, men i top 3 landene har en stigning i Canada opvejet en lempelse i Korea, hvilket har medført, at opstartsomkostningerne under et har ligget stabilt siden Iværksætterindeks 2004.

Danmark har heller ikke forbedret den gennemsnitlige *opstartstid*, mens top 3 landene under et har forbedret sig, da Korea har mindsket den gennemsnitlige opstartstid med i alt 132 dage (11 dage per opstartsprocedure).

Danmark har ikke mindsket den tid, der tager at få *tvangsfuldbyrdet en kontrakt* ved de danske retsinstanser. Til gengæld er antallet af dage blevet mindsket både i Canada (fra 425 til 346 dage) og USA (fra 365 til 250 dage), hvorfor top 3 landene gennemsnitligt har forbedret sig siden Iværksætterindeks 2004.

I Danmark er *minimumskapitalen* for at starte et anpartsselskab fortsat 125.000 kroner. Til gengæld er bruttonationalindkomsten i Danmark steget siden Iværksætterindeks 2004. Dermed er det påkrævede beløb alt andet lige blevet lettere at realisere for den enkelte potentielle iværksætter, hvilket giver en marginal fremgang for Danmark. I top 3 landene har Korea mindsket sit kapitalkrav med 20 procent, mens der i USA og Canada fortsat ikke er noget kapitalkrav. Resultatet er, at top 3 landene samlet set har mindsket afstanden til Danmark.

Det fremgår af figuren, at Danmark har mindsket *omkostningerne forbundet med tvangsfuldbyrdelse af kontrakt*. Forbedringen skyldes dog udelukkende, at indsamlingen af data er blevet forbedret. Det har resulteret i en bedre placering for Danmark. Udviklingen skyldes derfor ikke en konkret forbedring af de danske rammebetingelser.

Selvom Danmark har reduceret *kompleksiteten af regler og administrative praksisser*, har top 3 landene i endnu højere grad forbedret deres administrative praksis. Den danske forbedring skyldes, at Danmark har etableret de såkaldte virksomhedspaneler, som vurderer konsekvenserne af nye love og regler og har etableret et program til kortlægning af de administrative byrder. Både USA og Korea har etableret "one-stop shops" til etablering af virksomheder, Korea har etableret oversigter over de administrative byrder forbundet med at etablere en virksomhed, og Canada har indført bestemmelsen om, at intet svar fra en myndighed inden for tidsfristen tolkes som et positivt svar til ansøgeren.

A2.17 Politikområdet: Arbejdsmarkedsregulering

De negative konsekvenser for iværksætteraktiviteten af en rigid arbejdsmarkedslovgivning som høje minimumslønninger og store regulative begrænsninger for fyring af medarbejdere er mange. For det første bliver lønmodtagerjobs mere attraktive, hvilket mindsker incitamentet til at blive iværksætter. For det andet vil begrænsninger i mulighederne for at ansætte eller fyre medarbejdere have store konsekvenser for en virksomhed der – gennem "trial & error", forsøger at finde sit leje og sit vækst niveau.

Arbejdsmarkedsregulering måles af seks indikatorer, jf. boks.

Boks A2.17 Indikatorer under politikområdet: Arbejdsmarkedsregulering

Fleksibilitet ved ansættelse indekset måler, om love eller anden regulering har implikationer for, hvor svært det er at ansætte en standardmedarbejder i en standardvirksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Fleksibilitet ved fyring måler, om love eller anden regulering har implikationer for, hvor svært det er at fyre en standardmedarbejder i en standardvirksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Fleksibilitet ved overarbejde måler ved hjælp af fem komponenter, hvor rigide reglerne vedrørende overarbejde er. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

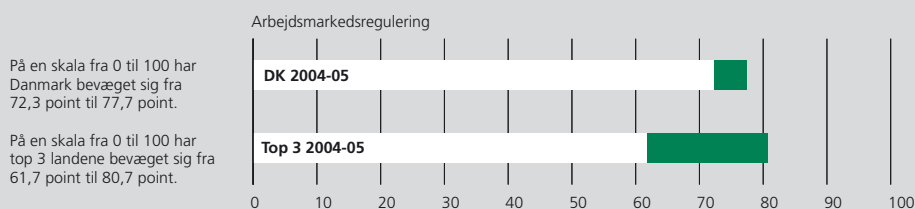
Antallet af procedurer ved ansættelse af første medarbejder måler alle obligatoriske kontakter som arbejdsgivere skal have med administrative kontorer i forbindelse med ansættelsesprocedurerne. Kilde: Europa Kommissionen.

Antallet af procedurer ved ansættelse af yderligere medarbejdere måler alle obligatoriske kontakter, som arbejdsgivere skal have med administrative kontorer i forbindelse med ansættelsesprocedurerne for ansættelse af yderligere medarbejdere. Kilde: Europa Kommissionen.

Omkostninger ved fyring måler omkostninger forbundet med varsling af fyring, godtgørelse og bøder ved fyring af medarbejder, beregnet som ugeløn i en standard virksomhed. Kilde: Verdensbanken, Doing Business.

Både Danmark og top 3 landene har forbedret deres arbejdsmarkedsregulering. Særligt top 3 landene, der nu har bedre arbejdsmarkedsregulering end Danmark, jf. figur.

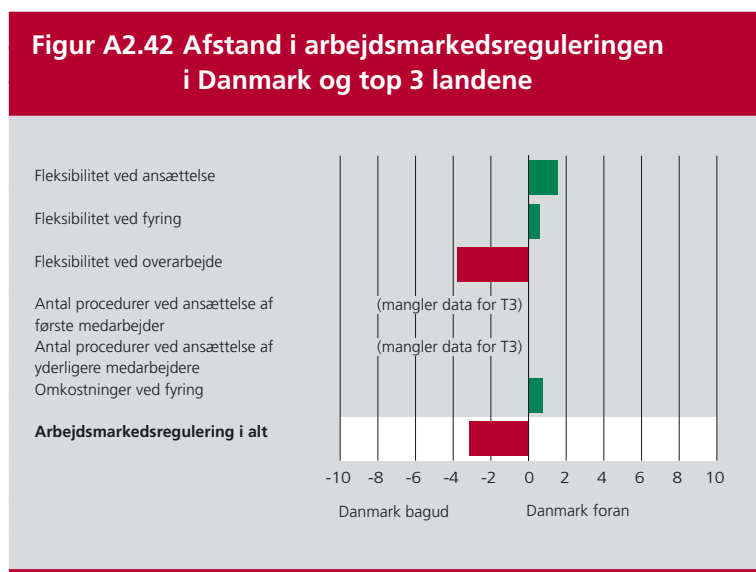
Figur A2.41 Arbejdsmarkedsreguleringen i Danmark og top 3 landene

Både Danmark og top 3 landene ligger med en score på hhv. 77.7 og 80.7 blandt de bedste. Både i Danmark og i top 3 landene er der tradition for at have et væsentligt mere fleksibelt arbejdsmarked, end det f.eks. er tilfældet i mange Central- og Sydeuropæiske lande.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

Der er som nævnt ikke den store forskel mellem Danmark og top 3 landene, hvilket også illustreres af nedenstående figur.

I Danmark er regler omkring ansættelse og fyring lidt mere fleksible end i top 3 landene, og omkostninger ved fyring er en anelse lavere. Der er dog tale om meget små forskelle. Til gengæld er reglerne omkring overarbejde lidt mere rigide i Danmark. Desværre mangler der data for top 3 landene på de to sidste indikatorer.

Arbejdsmarkedet i Danmark er kun i meget lille grad lovreguleret. I stedet er det reguleret af frivillige kollektive aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Flexibilitet ved ansættelse omhandler bl.a. muligheden for brug af midlertidige kontrakter og minimumslønninger. I Danmark er der ingen begrænsninger for, hvor lange midlertidige kontrakter må være, eller hvor mange gange de må fornyes. Dog er der eksempler på, at domstole har kendt midlertidige kontrakter ugyldige, fordi de er blevet brugt til at besætte permanente stillinger. Det er ikke tilladt. Minimumslønninger er ikke fastsat ved lov i Danmark, men er reguleret gennem overenskomstaftaler.

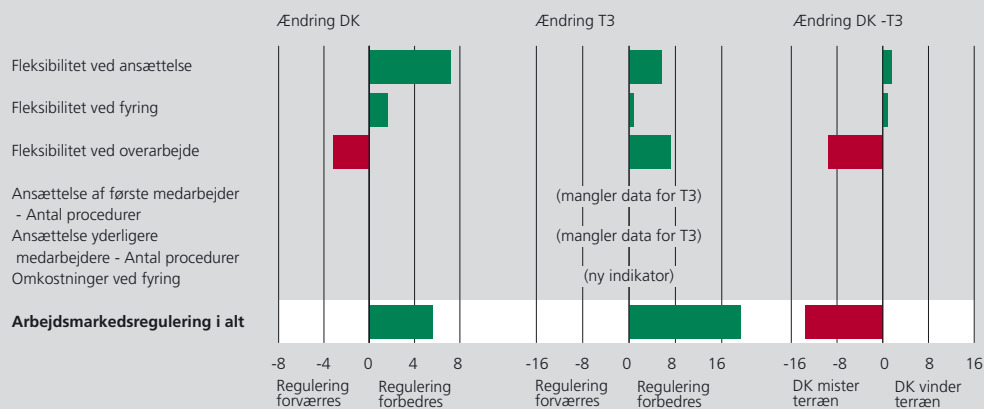
Funktionærer er den mest almindelige ansættelsesform. For funktionærer er reglerne for fyring fastsat i funktionærloven. De præcise omkostninger ved at fyre en medarbejder afhænger bl.a. af, hvor længe en funktionær har været ansat, men generelt er det hurtigt, enkelt og billigt at fyre en funktionær.

De fleste danskere har en arbejdsuge på 37 timer, og modtager ekstra betaling på 50 eller 100 procent for overarbejde. Der er ingen lov der begrænser antallet af ugentlige arbejdsdage eller det maksimale timeantal. Dog gælder det, at man skal have 11 timers fri inden man møder igen, og man må højst arbejde gennemsnitligt 48 timer om ugen set over tre måneder.

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Danmark er primært gået frem på fleksibilitet ved ansættelse bedre. Det samme gælder top 3 landene, der også er gået frem på reglerne for overarbejde, jf. figur.

Figur A2.43 Udvikling i arbejdsmarkedsreguleringen i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Verdensbanken har oplyst, at en række indikatorer er blevet forbedrede, hvilket kan have ført til ændringer. For Danmarks vedkommende er virksomheden, der besvarer Verdensbankens spørgeskema desuden blevet skiftet ud fra 2003 til 2004. Det har derfor ikke været muligt, at kortlægge præcis hvad der ligger bag udviklingen. Der synes dog ikke at være sket væsentlige ændringer af retsgrundlaget på området.

A2.18 Politikområdet: Kultur/motivation for iværksætteri

Den enkeltes motivation for at starte egen virksomhed har selvsagt afgørende betydning for iværksætteraktiviteten. Nok så flotte incitamenter, nok så gode muligheder og nok så flotte kompetencer ændrer ikke ved, at hvis ikke man er motiveret til at starte egen virksomhed, så nytter det ikke noget.

Det er vanskeligt – hvis ikke umuligt – at gennemskue, hvad der får folk til at springe ud som iværksætter. For nogle kan det være en konkret begivenhed – en fyreseddel eller en opfindelse i garagen. Andre er motiverede af et ønske om at gøre verden til et bedre sted, og andre er blot motiverede af ønsket om at være sin egen chef.

Det er en stor en opgave at skabe en iværksætterkultur og øge motivationen i befolkningen. Regeringer forsøger at øge motivation ved hjælp af iværksætterkampagner og iværksætterpriser, der både hjælper på den enkeltes motivation, risikovillighed og på andres anerkendelse af, at man tør tage springet og risikoen. Desuden har initiativer i uddannelsessystemet formentlig en afsmittende virkning på kulturen og motivation for at blive iværksætter. Her har regeringen ligeledes taget en række initiativer.

Kultur/motivation måles ved hjælp af seks indikatorer, jf. boks.

Boks A2.18 Indikatorer under politikområdet: Kultur/motivation for iværksætteri

Kulturelle og sociale normer måler – baseret på et gennemsnit af fem spørgsmål – eksperters vurdering af kulturelle og sociale normer af positive betydning for iværksætteri. Kilde: GEM og Schøtt (2005B).

Motivation for iværksætteri måler – baseret på et gennemsnit af fire spørgsmål – eksperters vurdering af motivationen i befolkning for at blive iværksættere. Kilde: GEM og Schøtt (2005B).

Præference for opstart af virksomhed, måler hvorvidt befolkningen ønsker at eje egen virksomhed. Kilde: Eurobarometer.

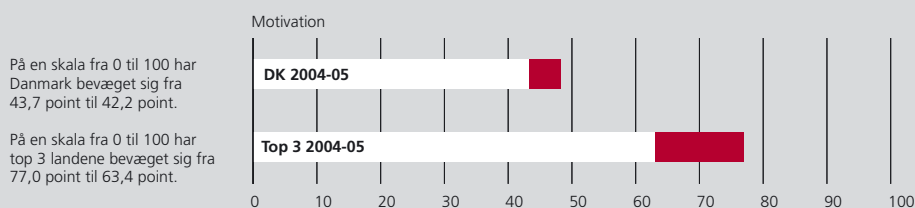
Ønske om at blive selvstændig – kort sigt – måler, hvorvidt folk ønsker at være selvstændige eller ansatte. Kilde: Eurobarometer.

Ønske om at blive selvstændig – lang sigt – måler, hvorvidt folk ønsker at blive selvstændige indenfor de næste fem år. Kilde: Eurobarometer.

Risikovillighed måler, hvorvidt befolkningen er villig til at starte en virksomhed, hvis der er en risiko for at den mislykkes. Kilde: Eurobarometer.

Til trods for, at afstanden mellem Danmark og de bedste lande er blevet mindsket siden Iværksætterindeks 2004, er motivationen i befolkningen for at blive iværksætter fortsat væsentligt mindre i Danmark end i de bedste lande, jf. figur.

Figur A2.44 Kultur/motivation for iværksætteri i Danmark og top 3 landene

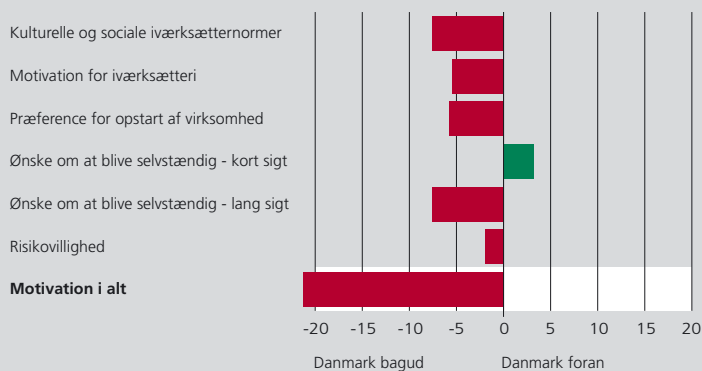
Både i Danmark og i de bedste lande er motivationen for at blive iværksætter faldet. I Danmark er faldet dog kun marginalt – fra 43,7 point til 42,2 point – mens det i de bedste lande er mere markant – fra 77,0 point til 63,4 point. Samlet er Danmark derfor kommet væsentligt tættere på de bedste lande, om end motivationen for at blive iværksætter fortsat er væsentlig mindre end i de bedste lande.

Hvad forklarer afstanden mellem Danmark og top 3 landene

På fem af seks indikatorer indenfor motivation for iværksætteri ligger Danmark efter de bedste. Det er eksperter vurdering, at normerne i det danske samfund ikke påskønner risikovillighed og individuel succes i samme grad som i de bedste lande, ligesom iværksættervejen vurderes mindre prestigefyldt i Danmark end i de bedste lande Schøtt, Thomas (2005B). Kun på indikatoren, der måler, om folk på kort sigt ønsker at blive selvstændige, ligger Danmark foran de bedste, jf. figur.

Det er primært eksperter vurdering af kulturelle og sociale normer relateret til iværksætteri samt ønsket om på længere sigt at blive iværksætter, der forklarer forskellen på Danmark og top 3. Danmark er dog også markant bagud på indikatorerne, der måler, om folk er motiverede for at blive iværksættere, samt om de ønsker at eje deres egen virksomhed.

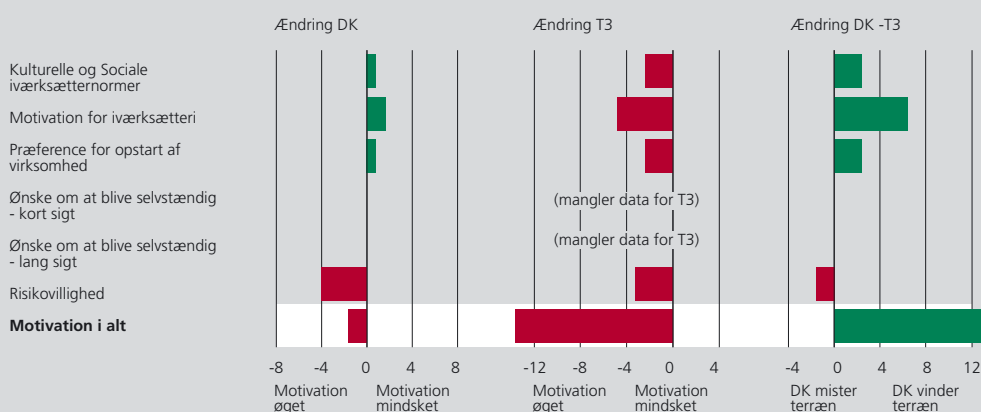
Figur A2.45 Afstand i kultur/motivation for iværksætteri i Danmark og top 3 landene

Hvad forklarer udviklingen mellem Danmark og top 3 landene

Siden Iværksætterindeks 2004 har Danmarks position på de seks indikatorer stort set ikke flyttet sig, mens top 3 landene er gået væsentligt tilbage på flere indikatorer, jf. figur.

Figur A2.46 Udvikling i kultur/motivation for iværksætteri i Danmark og top 3 landene siden Iværksætterindeks 2004

Kun på indikatoren for risikovillighed har Danmark oplevet markant tilbagegang. Færre danskere er altså villige til at starte en virksomhed, hvis der er risiko for, at det går galt. Det samme er tilfældet i de bedste lande. Her er faldet dog mindre. Det er svært at sige, hvad der ligger bag ændringen i risikovillighed, men den fortsatte debat om lavkonjunktur og økonomisk krise kunne være en forklaring.

Kultur/motivationen er vanskelig at påvirke gennem politik. I stedet har regeringen startet en række kampagner, der skal ændre holdningen til iværksættere og gøre befolkningen opmærksomme på hvor vigtigt det er, at vi har en konstant strøm af nye virksomheder. Elever, skoler og uddannelsesinstitutioner, der udviser særligt initiativ indenfor iværksætteri, bliver præmieret, og regeringen arrangerede i 2005 en iværksætterkampagne, hvor lovende iværksættervirksomheder afslutningsvis blev hyldet ved en stor prisfest på Holmen.

En række nye undersøgelser anfører dog, at motivationen afspejler rammebetingelserne (Schramm, 2004). Hvis det er korrekt, betyder det, at motivationen i Danmark vil stige i takt med, at rammebetingelserne bliver forbedret.

Litteraturoversigt

Armour og Cumming (2005). *Bankruptcy Law and Entrepreneurship*, Berkeley Electronic Press, Berkeley.

Betts og Lee (2004). *Universities as Drivers of Regional Growth and National Innovation: An Assessment of the Linkages from Universities to Innovation and Economic Growth*, University of San Diego, San Diego.

Birch (1987). *Job Creation in America: How our Smallest Companies Put Most People to Work*. Free Press, New York.

Boston Consulting Group (2002). *A report on the entrepreneurial restarters. Setting the Phoenix Free*, the Boston Consulting Group, Germany.

Carroll, Holtz-Eakin, Rider og Rosen (2000). *Personal Income Tax and the Growth of Small Firms*, NBER, Massachusetts.

Carroll, Holtz-Eakin, Rider og Rosen (1998A). *Income Taxes and Entrepreneurs' use of Labor*, NBER, Massachusetts.

Carroll, Holtz-Eakin, Rider og Rosen (1998B). *Entrepreneurs, Income Taxes, and Investment*, NBER, Massachusetts.

Charney og Libecap. (2000). *Impact of Entrepreneurship Education*, Kauffman Foundation, Kansas City.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2005). *Vækst og dynamik i nye virksomheder – 5. statistiske portræt*, Erhvervs- og Byggestyrelsen, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2004A). *Uddannelse i iværksætteri ved universiteter – et benchmarkstudie*, Erhvervs- og Byggestyrelsen, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2004B). *Benchmark af kuvøser*, Erhvervs- og Byggestyrelsen, København.

Erhvervs- og Byggestyrelsen (2004C). *Iværksætterindeks 2004*. Erhvervs- og Byggestyrelsen, København.

EU Kommissionen (2002). *Bankruptcy and a fresh start: Stigma on failure and legal consequences of bankruptcy*, EU Kommissionen, Bruxelles.

FORA og Inside Consulting (2003). *Et benchmarkstudie af innovation og innovationspolitik – hvad kan Danmark lære?*, FORA, København.

Gentry og Hubbard (2004). *Success Taxes, Entrepreneurial Entry and Innovation*, NBER, Massachusetts.

Global Entrepreneurship Monitor (2004). *Danske iværksættere i den globale økonomi*, Børsen, København.

Global Insight (2004). *VentureImpact 2004. VentureCapital Benefits to the U.S. Economy*, http://www.nvca.org/pdf/Venture_Impact_2004.pdf.

GTS (2005). *Innovation og vidensamspil i fremstillingsindustrien*, <http://www.teknologiportalen.dk/NR/rdonlyres/C6F24422-D8BE-40BE-85EE-51A90098F0EB/1417/Innovationogvidensamspilrapporttiludsendelsefinal.pdf>.

Hellmann og Puri (2000A). *The Interaction between Product Market and Financing Strategy: The Role of VentureCapital*, Review of Financial Studies.

Hellmann og Puri (2000B). *VentureCapital and the Professionalization of Start-up Firms: Empirical Evidence*, Stanford University, Stanford.

Hoffmann, Anders m.fl. (forthcoming A). *Policy Framework for entrepreneurship*, FORA, København.

Hoffmann, Anders m.fl. (forthcoming B). *Quality assessment of indicators used to benchmark the general policy framework for entrepreneurship*, FORA, København.

Kortum og Lerner (2000). *Assessing the contribution of venturecapital to innovation*, RAND Journal of Economics.

Landier (2004). *Entrepreneurship and the stigma of failure*, New York University, New York.

Lee, Miller, Hancock and Rowen (2000). *The Silicon Valley Edge. A habitat for Innovation and Entrepreneurship*, Stanford University Press, Stanford.

Lewis m.fl. (1984). *Success and Failure in Small Business*, Gower, Hampshire.

Monitor Group (2004). *Dynamic Benchmarking of Entrepreneurship Performance and Policy in Selected Countries*, the Monitor Group, Boston.

Nordisk Ministerråd (2002). *Nordisk Charter for små innovative virksomheder, iværksættere og selvstændige opfindere*, Nordisk Ministerråd, København.

OECD (2005). *Micro-policies for Growth and Productivity*, Directorate for Science, Technology and Industry, Paris.

OECD (2002). *Policy benchmarks for fostering firm creation and entrepreneurship*, Directorate for Science, Technology and Industry, Paris.

Parker og Robson (2000). *Explaining International Variations in entrepreneurship: Evidence from a Panel Study of OECD Countries*, University of Durham, Durham.

Schramm (2004). *Building Entrepreneurial Economies*, Foreign Affairs, Florida.

Schøtt, Thomas (2005A). *Intreprenurial activity in a country: index constructions*, <http://www.sam.sdu.dk/~tsc/TEAnotat.doc>.

Schøtt, Thomas (2005B). *Iværksætterkulturen i Danmark og andre lande*, <http://www.sam.sdu.dk/~tsc/CESFOkultur1.doc>.

Schøtt, Thomas (2005C). *Undervisning i iværksætteri i Danmark og andre lande – analyse via Global Entrepreneurship Monitor*, <http://www.sam.sdu.dk/~tsc/CESFOundervisning1.doc>.

Søgaard, Villy (red) (2005). *Årsrapport 2004/2005 – Center for Småvirksomhedsforskning. Tema: Teaching Entrepreneurship*, Syddansk Universitet.

Vækstfonden (2005). *The Significance of VentureCapital for Firm Growth*, Vækstfonden, København.

Vækstfonden (2004). *Hvad skaber en succes – en profil af højteknologiske iværksættere*, Vækstfonden, København.

White og Fan (2000). *Personal Bankruptcy and the Level of Entrepreneurial Activity*, <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/01/0111.pdf>.

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2005). *Vækstredøgørelse 2005*, Økonomi- og Erhvervsministeriet, København.

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2004). *Vækstredøgørelse 2004*, Økonomi- og Erhvervsministeriet, København.

GEM acknowledgement

Data for our study were partly supplied by Syddansk Universitet and provided by the Global Entrepreneurship Monitor (GEM), which is a consortium that in 2004 comprised the following countries Argentina, Australia, Belgium, Brazil, Canada, Chile, China, Croatia, Denmark, Ecuador, Finland, France, Germany, Greece, Hong Kong, Hungary, Iceland, Ireland, India, Italy, Japan, Korea, Mexico, Netherlands, New Zealand, Norway, Peru, Poland, Portugal, Russia, Singapore, Slovenia, South Africa, Spain, Sweden, Switzerland, Taiwan, Thailand, Turkey, Uganda, United Kingdom (which includes separate reports for Scotland and Wales), United States, Uruguay and Venezuela. Names of the members of national teams, the global coordination team, and the financial sponsors are published in the Global Entrepreneurship Monitor 2004 Report, which can be downloaded at www.gemconsortium.org.

Iværksætterindeks 2005 er en systematisk kortlægning og evaluering af iværksætterområdet i Danmark.

Iværksætterindekset bygger på data for en række OECD-lande og identificerer Danmarks styrker og svagheder som iværksætterland.

Desuden giver indekset mulighed for løbende at følge med i, om de danske rammebetingelser for iværksættere og deres præstationer forbedres i et omfang, så regeringen kan nå sin målsætning om at tilhøre den europæiske iværksætterelite i 2010 og være blandt de samfund i verden, hvor der starter flest nye vækstvirksomheder i 2015.